

Stenogrammid

XIV Riigikogu, III Istungjärk, täiskogu korraline istung

Esmaspäev, 04.05.2020, 15:00

Toimetatud

15:00 Istungi rakendamine

1. 15:04 Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse ning tööturuteenuste ja -toetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu (124 SE) kolmas lugemine
2. 15:08 Tubakaseaduse ning alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu (9 SE) kolmas lugemine
3. 15:23 Vedelkütusevaru seaduse muutmise seaduse eelnõu (133 SE) kolmas lugemine
4. 15:25 Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele lõpptarbija taastuenergia tasu tõusu ära hoidmiseks" eelnõu (150 OE) esimene lugemine
5. 16:14 Maareformi seaduse, maareformi käigus kasutusvaldusesse antud maa omandamise seaduse ja riigivaraseaduse muutmise seaduse eelnõu (87 SE) teise lugemise jätkamine
6. 16:28 Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (elektrooniliste võimaluste laiendamine koosolekute korraldamisel ja otsuste vastuvõtmisel) eelnõu (180 SE) esimene lugemine
7. 17:17 Riigipiiri seaduse muutmise seaduse eelnõu (178 SE) esimene lugemine
8. 17:30 Välismaalaste seaduse, tulumaksuseaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse (Eestis töötamise reeglite väärkasutuse vähendamine) eelnõu (145 SE) esimene lugemine
9. 17:44 Arupärimine eriolukorra ajal koduõppe korraldamise kohta (nr 29)
10. 19:17 Arupärimine hariduskorraldusest eriolukorra ajal (nr 31)
11. 20:25 Vaba mikrofoni

15:00 Istungi rakendamine

15:00 Esimees Henn Põlluaas

Tere, head kolleegid! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärku 13. töönädala esmaspäevast istungit. Ja nagu ikka, alustame eelnõude ja arupärimiste üleandmisega. Palun kõnepulti Vabariigi Valitsuse nimel kõnelema proua Heili Tõnissoni!

15:00 Valitsuse esindaja Heili Tõnisson

Austatud esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna neli seaduseelnõu. Esiteks, Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust keskkonnaminister Rene Kokk. Teiseks, perehüvitiste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Selle seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust rahvastikuminister Riina Solman. Kolmandaks, kohanimeseaduse muutmise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust riigihalduse minister Jaak Aab. Neljandaks, Vabariigi Valitsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust majandus- ja taristuminister Taavi Aas. Kõik neli eelnõu on edastatud elektrooniliselt. Aitäh!

15:02 Esimees Henn Põlluaas

Ma tänan! Järgmisena palun, Aivar Kokk.

15:02 Aivar Kokk

Hea juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon algatab Riigikogu otsuse "Eesti esindaja nimetamine Põhjamaade Investeerimispanga kontrollkomiteesse" eelnõu. Aitäh!

15:02 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud viis eelnõu ja me menetleme neid vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele. Järgmisena kohaloleku kontroll.

Kohaloleku kontroll

Kohal on 84 Riigikogu liiget, puudub 17.

Ja nüüd jõuame selle nädala päevakorra kinnitamise juurde. Panen hääletusele Riigikogu täiskogu III istungjärgu 13. töönädala päevakorra kinnitamise. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Austatud Riigikogu liikmed, päevakorra kinnitamise poolt on 82 Riigikogu liiget, vastuolijaid ja erapooletuid ei ole. Päevakord on kinnitatud.

1. 15:04 Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse ning tööturuteenuste ja -toetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu (124 SE) kolmas lugemine

15:04 Esimees Henn Põlluaas

Jõuamegi tänase esimese päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse ning tööturuteenuste ja -toetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu 124 kolmas lugemine. Nagu meil kombeks on, kolmandad lugemised algavad läbirääkimistega, sõna võivad võtta fraktsioonide esindajad. Aga tundub, et läbirääkimiste soovi ei ole. Kuna juhtivkomisjon on teinud ettepaneku viia läbi eelnõu 124 lõpphääletus, siis peame selle läbi viima. Head kolleegid, kas võime minna hääletuse juurde?

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse ning tööturuteenuste ja -toetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt on 92 Riigikogu liiget, vastuolijaid ja erapooletuid ei ole. Eelnõu 124 on seadusena vastu võetud.

2. 15:08 Tubakaseaduse ning alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu (9 SE) kolmas lugemine

15:08 Esimees Henn Põlluaas

Tänane teine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud tubakaseaduse ning alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu nr 9 kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Palun kõnepulti Tarmo Kruusimäe.

15:08 Tarmo Kruusimäe

Täna, hea esimees! Head vabariigi vardjad! Nagu te näete, SE 9 menetlemise pikk protsess on jõudnud faasi, kus Isamaa erakond saab rõõmu tunda. Eelmises koosseisus ei olnud meil võimalik anda rohelist tuld kuumutatud tubakatoodetele, küll aga oleme kehtestanud äärmiselt palju ebaproportsionaalseid keelde ja kärke – arvan, et seda meelt on täna nii opositsioon kui ka koalitsioon. Me räägime piirangute vähendamisest, aga mõtleme kas või hetkekski tubakaseaduses olevale maitse- ja lõhnaainete keelule, mis tugineb lihtsalt ühe ministriuminiinimese väitele, et täiskasvanud inimese jaoks mõeldud toodete puhul on maitse ja lõhnad mõeldud selleks, et meelitada alaealisi. Kujutage ette, et kirsiliköör on tehtud sellepärast, et ka lapsed seda jooksid!

Me ei saanud neid ebaproportsionaalseid keelde tühistada ja selle üle on edasist debatti vaja. Piirangud on ju ikkagi selle jaoks, et me oleksime hästi hoitud. Mille eest kaitseb Sotsiaalministeerium täiskasvanuid, kui keelab need maitse- ja lõhnaained? Kas tõesti Sotsiaalministeerium arvab, et täiskasvanud on nii abitud? Üks hea kolleeg arvas, et võib-olla peaks Riigikogu legaliseerima kanepi. Hea Andrei, mujal

Euroopas arutatakse praegu juba eutanaasia üle, aga meie ei julge siin pidada isegi seda debatti, kas kirsi maitse ja lõhnaga e-vedelik on täiskasvanule ohutu või mitte. Me oleme valgusaastaid teistest maas. Loodan, et see Euroopa päev toob meile peagi kõigile uusi teadmisi ja siis me julgeme mõelda ka nende ebaproportsionaalsete keeldude tühistamise peale. Koos oleme tugevad. Aitäh!

15:11 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Jevgeni Ossinovski, palun!

15:11 Jevgeni Ossinovski

Ma tänan! Eelkõneleja jutt oli selline, nagu Philip Morris lobist viimased 30 aastat on rääkinud. Eks selle debati eripära ongi olnud selles, et see tööstus, mis on üks maailma suurimaid tapjaid, on zombihübriidne, nagu ütles üks WHO direktoreid. Argumendid, mis ühes riigis ära tapetakse, kerkivad zombidena paar aastat hiljem teises riigis uuesti üles. Tegelikult on kõigile teada, et me oleme viimase, ütleme, 20 aasta jooksul laialt suutnud maailmas tõkestada tubakatööstuse ulatuslikku mõju riikide tubakapoliitikale.

Riikide tubakapoliitikat kujundas esimesed 30 aastat Phillip Morris, enam ta seda ei tee. WHO töötajatel on näiteks keelatud viibida nõupidamistel, kus osalevad tubakatööstuse esindajad, ja keelatud nendega ka muul viisil kohtuda. Seda sellepärast, et üks on kindel: ohutut tubakatarbimise kogust ei ole olemas. Puudub igasugune positiivne kõrvalmõju ja negatiivne mõju on väga suur. Sellest tulenevalt ei ole ühtegi põhjust, miks see uimasti peaks olema soovitud. WHO on selge sõnaga öelnud, et kui praegu tahaks keegi nikotiini sisaldavaid tooteid turule tuua, siis nemad annaksid selge soovitus neid turule mitte lubada ja need keelustada, nii nagu me hoiame keelu all teisi psühhotroopseid aineid. Aga ajalooliselt on tubakas sellel positsioonil, nagu ta on. See on üks maailma suurimaid ärisid, väga rõve ja räpane äri loomulikult. Aeg-ajalt palgatakse poliitikuid ja ka teadlasi, kes teevad kahtlase väärtusega teadustööd, millele viidates väidetakse, et tubakas tegelikult ei olegi nii paha. Seega see võitlus käib edasi.

Üks suur samm, mis selles valdkonnas sai lõpuks astutud, on see, et Euroopa Liit sai ühtse tubakadirektiivi vastu võetud. Miks mina sellest räägin? Mina olin see inimene, kes Vabariigi Valitsuse esindajana tõi Riigikogu ette eelmises koosseisus kolm eelnõu, mis tubakadirektiivi Eesti õigusesse üle võtsid. Selles oli mitu olulist valikut. Ja tõepoolest, kuna lobi käis ka Euroopa Parlamendi tasemel, siis ka seal sai seda natukene lahjendatud. Riikidele jäeti teatud vabadus selles osas, milliseid piiranguid ja kui karmilt rakendada.

Tubakatööstuse praegust seisu iseloomustab kõige rohkem lihtne asjaolu. Tubakatööstus näeb seda, et tavasigaretid muutuvad aina karmimalt reguleerituks, kõikides riikides nende turg kuivab kokku. Me näeme, et riigid, sh Eesti, on saavutamas suuri edusamme suitsetamise vähendamisel, eriti noorte seas. Uut põlvkonda kasvab vähem peale ja sellest tulenevalt tuleb midagi teha, et oma kasumeid siiski hoida. Selleks on kävitatud tootearendus ja selle tootearenduse juurde käib järjekordne poliitikute äraostmine ja muu selle juurde kuuluv.

Kuumutatud tubakatooted, mida Philip Morris ja paljud teised püüavad turustada, rääkides ohutust alternatiivist suitsetamisele, on tegelikult katse minna mööda riikide tubakapoliitika regulatsioonidest. Püütakse hoida inimesi nikotiinisõltuvuse lõa otsas, et selle pealt raha teenida. Ma ei hakka siin praegu arutlema selle üle, kas üks või teine tubakatoode on tervisele kahjulikum või kasulikum. Fakt on see, et nikotiin on üks kõige enam sõltuvust tekitav aine. Olen selle haiguse küüsis ka ise olnud. Tean väga hästi, mida see tähendab. Ja ühiskonnad on võtnud erinevaid hoiakuid. On ühiskondasid, kus on võetud hoiak, et püüame kahju vähendada – suitsetamisest lahti me ei saa, väga paljud inimesed suitsetavad ja tahavad edasi suitsetada, aga püüame siis neid suunata sellele teele, et suitsetataks ohutumalt. Ja siis võib tuua kõiki neid argumente, et las tõmbavad e-sigarette, need võivad pealegi olla magusad ja hästi lõhnavad ja mida iganes veel. Ja on teine lähenemine, mida siiani on Eesti õigemaks pidanud – ja see oli omal ajal teadlik valik. See on, et võtame riigina suuna sellele, et Eestist saaks tubaka- ja nikotiinisõltuvusest vaba ühiskond. Mitmed riigid on selle ...

Võtaks lisaiega ka.

15:15 Esimees Henn Põlluaas

Palun! Kolm minutit lisaiega.

15:15 Jevgeni Ossinovski

Mitmed teised riigid on ka võtnud selle endale strateegiliseks eesmärgiks ja koostanud vastavad plaanid. Soome ja mitmed teised riigid on seadnud eesmärgiks, et nad on mitmekümne aasta pärast – mis iganes see aastaarv on, Soomes minu mälu järgi 2035 – tubakavaba ühiskond. See tähendab seda, et igapäevasuitsetajaid on alla 5%.

Ja kui me selles suunas liigume, siis on ääretult oluline hoida ühtset tubakapoliitikat. Et sigarette ei asendata teiste, sigaretisarnaste toodetega, mis hoiavad inimesi ikka nikotiinisõltuvuse lõa otsas. Tubakapoliitika peab meid hoidma sellel teel, et nikotiinisõltuvust kui sellist vähendada. Ja see on see tee, mida mööda me oleme siiani käinud.

Loomulikult ei ole see tubakatööstusele meeldinud, loomulikult käisid nad meiega pahandamas, kui neid seadusi tehti. Loomulikult härra Kruusimäe on seda juttu rääkinud juba kolm-neli aastat. See ei muuda nende väidete tõepärasust kuidagi suuremaks ja nende tegelikult väga ühiskonnavaenulikku huvi selles kontekstis – legitiimset seaduse mõttes, aga siiski ühiskonnavaenulikku huvi – kuidagi vähem kurjaks, kui religioosseid termineid kasutada. Praeguses kontekstis, kus kirikuprotest on päevakorral, on see ehk asjakohane.

Selles eelnõus on loomulikult mitmeid punkte, mis tulenevad direktiivist, ja need tuleb üle võtta. Aga loomulikult need sammud, mis on suunatud sellele, et muuta senist tubakapoliitikat selles suunas, et nende toodete atraktiivsust – eeskätt noorte, aga ka naiste silmis – suurendada, töötavad globaalselt selles suunas, et suitsetajaid oleks pikas vaates rohkem. See on tegelikult tõendatud. Siht on, et sigarettide suitsetajaid või kuumutatud toodete suitsetajaid oleks maailmas rohkem või nende arv väheneks aeglasemalt, selleks et tööstus saaks jätkuvasti inimeste tervise arvel kasumit teenida. Minu hinnangul ei ole see õige, see ei ole vastutustundlik. Tegelikult see kõneleb sellest, et riik on siinkohal tegemas tubakapoliitikas teatud väärtushinnangute muudatust, öeldes seda, et on oluline, kas suitsetajatele meeldib see, mida nad teevad, või ei meeldi, ja me peame arvestama sellega, et kui mõnele ikka meeldib kirsi maitse, siis see on väga oluline, siis riik peab hakkama oma tubakapoliitikat muutma. Fakt on see, et noorte silmis on need tooted atraktiivsemad, kui neil maitse- ja lõhnaained juures on. See on fakt.

Võib ju väidelda selle üle, et kui noorte puhul on see probleem, miks me siis piirame täiskasvanute tarbimist. Aga seegi on rahva tervise poliitikas tõendatud, et lapsi kaitsta ilma täiskasvanute hoiakuid muutmata on tegelikult peaaegu et võimatu.

Kunagi ma seisin siin ministrina ja Andres Herkel istus siin ja küsis minu käest, kui palju Vabariigi Valitsuse tasemel on suitsetajaid – viidates loomulikult sellele, et ka mind on suitsunurgas aeg-ajalt märgatud. Siis ma ütlesin ja ütlen täna veel kord sedasama: see poliitika on suunatud sellele, et pojad oleksid targemad kui nende isad. Sellepärast on see poliitika õige ja seda muuta ei ole asjakohane. Aitäh!

15:19 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Tarmo Kruusimäe, kas soovite repliigi öelda? Teie nime mainiti. Palun!

15:19 Tarmo Kruusimäe

Täna! Lähtuks nendest sõnadest, et pojad on targemad kui isad. Eelkõneleja on meie jaoks olnud tuntud kui ahelsuitsetaja, kes ei ole julgenud minna alternatiivsele tubakatootele üle. Seega tuleb meil oodata, seda seadust ehk enne ei muudeta, kui poeg ei asu Riigikokku. Aga ma arvan siiski, et Riigikogu leiab endas tahte seda muuta. Selles jutus ei olnud mitte midagi usutavat ega veenvat. Aitäh!

15:20 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Rohkem fraktsioonide esindajatel läbirääkimise soovi ei ole. Sulgen läbirääkimised ja läheme selle eelnõu hääletamise juurde. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku viia läbi eelnõu nr 9 lõpphääletus.

Head kolleegid, kas võime minna hääletuse juurde?

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud tubakaseaduse ning alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt on 74 Riigikogu liiget, vastuolijaid 12, erapooletuid ei ole. Eelnõu on seadusena vastu võetud.

15:23 Esimees Henn Põlluaas

Tänane kolmas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud vedelkütusevaru seaduse muutmise seaduse eelnõu 133 kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Fraktsioonidel läbirääkimise soovi ei ole, seega läheme edasi. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku viia läbi eelnõu 133 lõpphääletus. Austatud kolleegid, kas võime minna lõpphääletuse juurde?

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud vedelkütusevaru seaduse muutmise seaduse eelnõu. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt on 87 Riigikogu liiget, vastuolijaid ja erapooletuid ei ole. Eelnõu on seadusena vastu võetud.

4. 15:25 Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele lõpptarbija taastuenergia tasu tõusu ära hoidmiseks" eelnõu (150 OE) esimene lugemine

15:25 Esimees Henn Põlluaas

Tänane neljas päevakorrapunkt on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele lõpptarbija taastuenergia tasu tõusu ära hoidmiseks" eelnõu 150 esimene lugemine. Palun kõnepulti ettekandjaks Riigikogu liikme Lauri Läänemetsa.

15:26 Lauri Läänemets

Aitäh! Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ettepanek Vabariigi Valitsusele – see otsuse eelnõu on väga lihtne. Riigikogu teeb Vabariigi Valitsusele ettepaneku kohustada Eesti Energia omanikuõiguste teostajana Eesti Energiat mitte esitama elektrituruseaduse § 59 lõike 22 alusel taastuenergia toetuse taotlust Tootsi tuulepargis elektrienergia tootmiseks. Teisisõnu on ettepanek, et Eesti Energia ei küsiks Tootsi tuuleparkidele toetust vana toetusskeemi alusel, mis kehtis 2016. aasta lõpuni, vaid teeks seda nii, nagu see praegu käib, ehk osaleks vähempakkumisel. Argumendid on järgmised. Ma rõhutan kohe ka seda, et küsimus ei ole mitte Eesti Energias. Küsimus on selles, et kui on võimalik ja ei ole vajadust, et Eesti inimesed maksaks põhjendamatult makse, kõnealusel juhul siis taastuenergia tasu, siis me peaks tegema kõik, et nad seda ei teeks. Eesti Energia omandas, nagu me kõik teame, Tootsi tuulepargi kinnistu RMK-lt avalikul pakkumisel. Hind oli 51,5 miljonit eurot. Teisele kohale jäänud pakkuja pakkus ainult 0,5 miljonit eurot vähem. Mida see näitab? Eesti Energia, kellel n-ö teoreetiliselt – lõpuni me ei tea, kas tal on õigus Tootsi tuulepargile vana skeemi järgi toetust küsida või mitte –, aga teoreetiliselt, kui tal see õigus on, siis Eesti Energia tegelikult tegi põhimõtteliselt sama suure pakkumise kui see pakkuja, kellel ei ole õigust vana skeemi järgi toetust küsida. See näitab seda, et Tootsi tuuleparki on võimalik rajada ka ilma selle vana skeemi toetuseta. Eesti Energia finantsjuht Andri Avila on 19. veebruaril 2020 Eesti Päevalehes märkinud, et Eesti Energial on Tootsi tuulepargi arendamiseks kaks eri plaani. Ühes on arvestatud riigisiseste toetustega ehk siis nendega, mida saab selle vana skeemi järgi, ja teise puhul toodetakse pargis elektrit turutingimustel ja toetuse saamine pole projekti elluviimiseks hädavajalik eeldus. Mida see toetus tähendaks? Vana skeemi järgi tähendaks see 12 aastat ja arvestuslikult, kui Eesti Energia hakkaks seal elektrienergiat tootma 450 megavatt-tundi aastas, umbes 288 miljonit eurot taastuenergia tasu, mida tegelikult tuulepargi rajamiseks ja töös hoidmiseks vaja maksta ei oleks. See on ka põhjus, miks me selle ettepaneku oleme Riigikogule teinud. Kui ei ole vaja inimeste käest raha koguda, siis riik seda tegema ka ei peaks. Sisuliselt võiks öelda, et kui Eesti Energia saab asjadega ilusti hakkama, siis Tootsi tuulepark ei vaja sellist suurt toetussummat. Me võiks seda võrrelda sellise kaudse maksude kogumisega, et Eesti Energia saab raha omale kätte ja riik võtab selle dividendidena välja. See ei ole võib-olla asi, mida riik tegema peaks.

Rohkem mul sissejuhatuseks mitte midagi öelda ei olegi. Ettepanek on siis mitte Tootsi tuulepargile vana skeemi järgi toetust küsida ja kui vaja on, siis minna edasi vähempakkumisega. Aitäh!

15:31 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Kas algatajate esindajale on küsimusi? Ei ole! Järgmisena palun kaasettekandjaks majanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri. Indrek Saar, kas ...? Jäite hiljaks kahjuks, aga saate oma küsimuse esitada kaasettekandjale.

15:31 Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Majanduskomisjon arutas seda otsuse eelnõu oma 21. aprilli koosolekul. Me palusime sotsiaaldemokraatide esindaja ka komisjoni ja nii nagu täna siin kõnepuldis, andis Lauri Läänemets ka komisjonis omapoolse sisendi, miks nad seda eelnõu vajalikuks peavad. Eraldi me olime palunud kohale tulla Rahandusministeeriumi riigivara osakonna juhtivanalüütikul Kaupo Raagil. Komisjoni koosolek oli selline, et Lauri Läänemets tutvustas eelnõu sisu enda poolt vaadatuna. Ma ei hakka seda üle kordama, see toimus just ka siin kõnepuldis.

Komisjonis olid ka mõned küsimused, annan teile nendest ülevaate. Esimene küsimus oli see, et sooviti teada, kas selle eelnõu koostamise lähtepunkt on see, et Eesti Energia on riigi omandis olev ettevõtte ja sellepärast ei tohiks nagu toetust küsida. Lauri Läänemets selgitas, et riigi omand ei ole siinkohal määrav, küsimus on selles, et kui turutingimustes on võimalik elektrit toota ilma toetuseta, siis tuleks toetus küsimata jätta.

Uuriti, kas Vabariigi Valitsus üldse saab sekkuda ettevõtte otsustesse ja kui saab, siis mis moel. Sellele Kaupo Raag vastas, et kui mõjutada juhatust või nõukogu aktsiaseltsile mingeid kahjulikke otsuseid tegema, siis põhimõtteliselt vastutavad kõik osapooled solidaarselt selle kahju eest, mis võiks tekkida. Nii me ei saa otseselt toetuse küsimist keelata. Kas see toetuse otsus tehakse või mitte – see on hoopis teine ettevõtte, antud juhul Elering, kes selle otsuse teeb. Ja põhimõtteliselt ei tohiks valitsus selliselt üksikotsuste tegemisse sekkuda.

Komisjonis ausalt öeldes rohkem küsimusi ei olnud, nii nagu täna ka siin suures saalis eraldi küsimusi ei olnud. Otsustati saata see eelnõu tänasesse ehk 4. mai päevakorda ja panna ta lõpphääletusele. Teadupärast komisjon nende otsuse eelnõu punktide osas ise positsiooni ei võta. Aga see oli selle komisjoni istungi ülevaade.

Nii palju veel, et ma saatsin komisjoni esimehena rahandusministrile ja Rahandusministeeriumile selle protsessi sees enne eelnõu menetlemist Riigikogus kirja, et aru saada, milline üldse on meie pädevus selliste otsuste tegemisel. Minu kiri oli ajendatud ka sellest, et riigil on tegelikult tänaseks päevaks olemas niisugune asi nagu "Riigi osaluspoliitika roheline raamat". Ja selles rohelises raamatus – tsiteerin – on kirjas muu hulgas paar sellist olulist asja. Üks nendest on see, et "on oluline eristada valdkonnapoliitika kujundamist ja omaniku funktsioonide täitmist". Ja teine, mis on ka selles rohelises raamatus riigi osaluspoliitika seisukohalt oluline, on see, et tuleb hoiduda äriühingule suuniste andmisest valdkondlike üksikküsimuste lahendamiseks väljaspool õiguslikku raamistikku.

Rahandusministeerium põhimõtteliselt vastas nii, et iseenesest äriseadustik ei näe ette võimalust, et seadusandja või osaluse valitseja üksikotsuste tegemiseks konkreetseid suuniseid annaks. Üldjuhul see ikkagi käib nii, et nõukogu juhatust teeb ettepaneku. Nead on need, kes igapäevaselt selles ettevõttes tegutsevad – juhatust igapäevaselt, nõukogu siis n-ö suurema amplituudiga – ja niimoodi alt üles tegelikult see asi käib. Nii et siis üldkoosolek ikkagi üldjuhul teeb otsuseid. Siin võib isegi olla teatav õiguslike ootuste põhimõtet riivav nüanss, kui juhatust ja nõukogu näiteks on tegutsenud ja otsuseid vastu võtnud kehtivas õigusruumis, ja nüüd siis minister või valitsus teeb n-ö otsesekkumise või kehtestab mingid tegutsemiskitsendused. Ja seda siis tagantjärele. Sellised olid need argumendid. Ja sellega meil komisjonis arutelu lõppes. Aitäh!

15:37 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Hea ettekandja, teile on vähemalt üks küsimus. Kalvi Kõva, palun!

15:37 Kalvi Kõva

Aitäh! Hea Sven, ma tean sind põhjalike vastuste andjana. Ma küsin täna niipidi. Tänane otsuse eelnõu ja kolmapäeval siin saalis arutusel olev elektrituruseadus on nagu sümbioosis. Kui Tootsi tuulepark saab valmis ja Eesti Energia hakkab sealt võtma väga suurt taastuvenergia tasu ning Auvere jaamas hakatakse puitu ja põlevkivi koos põletama ja ka sealt tuleneb väga suur võimalus nõuda taastuvenergia

tasu, siis see kõik ju kajastub meie tarbijate elektriarvel. Ja ära ütle vastuseks seda, et ka paljud n-ö tootjad väljuvad sellest meetmest, et need kaks kokku on piisavalt suured, et see elektriarvel kajastuks. Hea Sven, kui palju siis kodukulud nüüd tõusevad?

15:38 Sven Sester

Hea Kalvi, sa tead, et mina ikka vastan, ka siis, kui komisjonis teemat ei arutatud. Ja ei ütle ma ka täna, et komisjonis seda asja ei arutatud. Sa küsisid, ma vastan. Selles mõttes on, hea Kalvi, teid kui fraktsiooni alati hea kuulata, et teil on vastavalt sellele, kuidas küsimuse asetuse on, see huvi parajasti nihukene. Ma mäletan, et kunagi me vaidlesime hea kolleegi Jevgeni Ossinovskiga teemal, millise tempoga me peaksime taastuvenergia osakaalu Eestis suurendama. Ta ütles, et kui temal see võimalus oleks, siis ta paneks homme kinni kõik, mis töötab fossiilsete kütustega. Et homme võiks olla 100% taastuvenergia. Ma ütlesin selle peale, et anna andeks, aga selle kõik peame maksma kinni ju meie kui tarbijad, taastuvenergiast paraku täna veel ei piisa. Ja vastu turureegleid ei ole võimalik seda teha. Muide, ma ei välista, et tuuleenergia puhul me jõuame nii kaugele, aga veel mitte praegu. Subsidiidumide tase on küll läinud kõvasti alla, aga siiski veel Eesti maksumaksja maksab seda kinni ja see on meile väga kallis. Härra Ossinovski ütles, et see ei oma tähtsust – tähtis on eesmärk ja eesmärk on taastuvenergia osakaalu suurendamine. Nüüd sa küsid nagu tagurpidi, ütled, et oot-oot-oot, kui me nüüd taastuvenergia osakaalu suurendame mitmesuguseid võimalusi kasutades – sa töid näitena, et fossiilsete kütuste asemel hakatakse kasutama biomassi, mis tagab suurema taastuvenergia osakaalu –, kas me nüüd siis ei mõtle enam kliendile ehk tarbijale. Selles mõttes on sul küsimuste asetused eri päevadel eri püksisäärtes, ütleks niimoodi.

15:39 Esimees Henn Põlluaas

Küsimusi on tulnud juurde. Siim Kiisler, palun!

15:39 Siim Kiisler

Aitäh! Hea ettekandja! No see on selge, et meie õigusruumis on niiviisi, et kui äriühingu juhatuse liikmed või nõukogu liikmed teevad äriühingule kahjuliku otsuse, siis nad vastutavad selle eest oma isikliku varaga. Aga mulle jäi see koht segaseks, et kui nüüd Riigikogu liikmed sunnivad äriühingu juhtorganeid tegema äriühingule kahjulikke otsuseid, kes siis vastutab ja kuidas vastutab.

15:40 Sven Sester

Jah, tõsilugu, ma arvan, et see oleks siis veel nagu samm edasi tegelikult. Arvata võib, et kui osaluse valitseja teeb üksikotsuse, siis – ma enne kirjeldasin ka seda olukorda – iseenesest see normaalse protseduuri kohaselt peaks minema juhatuse nõukogusse. Ültalt alla otsuse tegemised ei ole tegelikult äriseadustiku paragrahvidega kooskõlas. Ma ei hakanud täna neid paragrahve välja tooma – § 298 lõige 2 jne –, see kõik on välja toodud. Aga sealt järgmine oleks tõesti see, kui seadusandja survestab osaluse valitsejat otsust vastu võtma, ja seda konkreetselt üksikjuhtumina. See kindlasti ei tohiks tegelikult nii olla. Kui me tahame lahendada mingit probleemi, siis me ei peaks lahendama mitte üksikjuhtumit, vaid mingit muud probleemi. Näiteks oletame, et on õigustatud küsimus taastuvenergia osakaalu kohta: kas me tahame seda suurendada, on see meile liiga kallis? Siis me räägime tervikpildist, mitte üksikjuhtumist. Nii et kindlasti ei tohi otsuseid teha üksikjuhtumite koha pealt, ma arvan, et see ei ole tegelikult hea praktika.

15:41 Esimees Henn Põlluaas

Andres Metsoja, palun!

15:41 Andres Metsoja

Aitäh, hea Riigikogu esimees! Austatud ettekandja! Aasta oli vist 2006, kui me selle Tootsi tuulepargi alaga hakkasime tegelema. Vahepeal on olnud hulk kohtuvaidlusi, on räägitud kliima soojenemisest ja alternatiivenergiast. Nüüd me siin saalis aga jällegi pörkume väite vastu, et see Tootsi tuulepark justkui ei ole ikka väga hea asi, et see kasvatab kulusid ja on tarbijale kahjulik. Äkki sa kahe sõnaga nüüd veel selgitad, kas Tootsi tuulepark on õige asi ja kas kodanik maksab ikka õige asja eest?

15:41 Sven Sester

(Naerab.) Näete nüüd, mina olen siin komisjoni esindaja ja peaksin rääkima sellest, mida komisjonis räägiti. Me kuidagi kaldume oma aruteludes tunduvalt laiemale alale. No ma ei avaks seda teemat. Hea Andres Metsoja, teie lahkel loal ma jätan selle laiemalt avamata – ma tean, et see oleks Pandora laeka avamine. Kui te küsite minu arvamust, siis ma iseenesest arvan seda, et ühiskonnas on võetud vastu põhimõtteline otsus taastuenergia osakaalu suurendamiseks, ja see tempo on tegelikult kokku lepitud. Kas seda on võimalik lähitulevikus täita või mitte – ma pean silmas ka praegust kriisi –, eks me seda näe. Tempo kiiruse kohta on olnud aegade jooksul erinevaid arvamusi. Härra Ossinovski on öelnud, et kui tal oleks võimalus, siis ta teeks järgmine päev selle ära. See on kindlasti võimalik ainult teoorias, suure tõenäosusega praktikas seda ellu viia ei oleks võimalik. Ja kindlasti igal selles suunas tehtaval sammul on oma hind juures. Kui te küsite selle konkreetse juhu kohta, siis igal juhul Eesti riik ja ma arvan, kogu maailm liigub selle poole, et taastuenergia osakaalu suurendada. Nii on ju kokku lepitud.

15:43 Esimees Henn Põlluaas

Indrek Saar, palun!

15:43 Indrek Saar

Aitäh! Lugupeetud ettekandja, austatud majanduskomisjoni esimees! Te küll hakkasite nii ilusasti Kalvi Kõva küsimusele vastama, aga teil jäi siiski ütlemata, kui palju nüüd ikkagi kodukulud vähenevad või suurenevad selle otsuse tulemusel, mille te praegu teete seda eelnõu tagasi lükates. Minu andmetel on see suurusjärgus võrdne elektriaktsiisi langetamise mõjuga, mille te nüüd lisaeelarvega vastu võtsite ja mis pidi märkimisväärne olema. Kui see suurusjärg on sama, siis miks te käitute variserlikult ja selle otsuse eelnõu tagasi lükate, tuues erinevaid näiteid? Iseenesest on ju tore meenutada, mida Jevgeni Ossinovski on kunagi öelnud, aga ma tuleks ikka tagasi kodukulude juurde. Kas te ütleksite, kuidas inimeste kodukulud sellest otsusest tulenevalt muutuvad?

15:44 Sven Sester

Aitäh! Teate, teie küsimuses kõlas vaat et seitse korda sõna "kodukulud". Ja mul ei ole mingit probleemi ka seitse korda "kodukulud" öelda. Ma arvan, et eesmärk kodukulud alla viia on olnud varem, on täna ja on ka tulevikus. Kindlasti me peame selle nimel tegutsema, sellest me ei saa üle ega ümber, on ju. Aga, hea Indrek, me kindlasti peame tegutsema olemasolevate seaduste raames. Vaadake, see on hästi oluline! Ja otsuseid me peaksime tegema tervikvaates, mitte üksikotsustena. Kui me hakkame üksikotsuseid tegema ühe või teise huvidest lähtuvalt, siis see on kõige hullem. Üksikotsuseid ei tohi teha. Üldhuvid! Üldhuvid! Ja kindlasti ma ütleksin teile, head kolleegid, et taastuenergia osakaalu suurendamine Eestis ja ka mujal maailmas paratamatult suurendab subsidiume, mida maksma me peame kõik. Me maksame selle kinni, see on paratamatu. Mida suurem on meie eesmärk taastuenergia osakaalu suurendamisel, mida kiiremini me tahame selle saavutada, seda rohkem me oleme sunnitud selle eest maksma. Uskuge mind, need ongi need valikute kohad.

15:45 Esimees Henn Põlluaas

Jevgeni Ossinovski.

15:45 Jevgeni Ossinovski

Ma tänan, hea Sven, et sa minu seisukohti selgitasid. Ebaadekvaatselt küll – ma ei ole kunagi öelnud, et homsest peaks 100% taastuenergia olema. Aga tõepoolest, keegi ei tohiks mind süüdistada selles, et ma siiralt usun, et Eesti peaks kiiresti fossiilkütustest loobuma ja minema üle taastuenergiale. Aga sinu käest on küll natukene ootamatu kuulda, et sa nüüd järsku oled hakanud toetama kõrgemate subsidiumidega taastuenergiat ...

15:45 Sven Sester

(Väga jämeda häälega) Ei!

15:45 Jevgeni Ossinovski

... sest küsimus on ju hetkel ...

15:45 Sven Sester

(Ikka väga jämeda häälega) Ei, ei-ei-ei! (Naer saalis.)

15:45 Jevgeni Ossinovski

Palun see stenogrammi kanda! Tõepoolest, meil on täna ju laual võimalus ehitada see tuulepark madalate, vähempakkumise subsideerimidega või siis ülemäära suurte toetustega riigifirmale. Ja selle vastu on meie eelnõu praegu suunatud. Nüüd, sa rääkisid teatud juriidilistest aspektidest. Kui oleks võimalik leida juriidiline lahendus, kas sa toetaksid seda, et me ei võtaks maksumaksja taskust seda ülemäära raha, vaid Eesti Energia teeks vähempakkumiste abil selle tuulejaama?

15:46 Sven Sester

Mina toetan loomulikult seda, et me taastuenergia osakaalu suurendamisel kokkuvõttes tegeleksime vähempakkumistega. Seoses sellega oleme ka ühe eelnõu Riigikogus vastu võtnud. Muide, juhin tähelepanu, et seda eelnõu menetleti seitse-kaheksa aastat ja eelmine koosseis võttis selle vastu. Ma ei hakka siin ütleva või ma ei tea, kas siiski tuleks ütelda, mille pärast see pikalt venis. Mingil määral oli selles venimises oma osa ka küsijal, ütleme niimoodi. (Naerab.) Oleme ausad! (Naer saalis.) Aga me lõpuks jõudsime ikkagi kokkuleppele, me jõudsime nii kaugele, et tuleb vähempakkumine. Ma veel kord rõhutan: kindlasti tuleb lähtuda seadustest ja kui on võimalik vähempakkumisi teha, siis tuleb vähempakkumisi teha. Kui on õigustatud ootus küsida, siis me ei saa seda üksikküsimusena kindlasti ära võtta. See on ka õige, seda õigust meil ei ole põhimõtteliselt.

15:47 Esimees Henn Põlluaas

Lauri Läänemets, palun!

15:47 Lauri Läänemets

Aitäh! Ma pean ka ikkagi küsima siin korra. Peaks vaatama, milline on rahaline mõju maksumaksjale. Vaatame aastate kaupa. Oletatavasti Tootsi tuulepark hakkab tööle aastal 2023. Kui muidu peaksid taastuenergia tasud vähenema, näiteks aastal 2020 oleks see 76 miljonit, 2021 – 68 miljonit ja 2022 – 47 miljonit, siis aastal 2023 lisanduv Tootsi tuulepark tõstab selle summa 35 miljoni asemel 59 miljonini, 2024. aastal 12 miljoni asemel 36 miljoni euroni, 2025. aastal 6 miljoni asemel 30 miljoni euroni. Olge head ja öelge ikkagi, kas komisjonis – ma läksin sealt varem ära – toimus ka sisuline arutelu, miks komisjoni liikmed ei taha neid inimeste makstavaid tasusid vähendada.

15:48 Sven Sester

Aitäh teile! Ei-ei-ei, härra Lauri Läänemets, te ei läinud kuskile varem ära! Te olite terve selle aja kohal, kui me seda punkti arutasime. Kui see punkt ära lõppes ja me võtsime ette järgmise punkti, siis te läksite ära. Te saite veel kõige viimase lõppsõna ka, on ju. Nii et ei-ei, selle punkti arutelu ajal olite ikka ilusti kogu aeg kohal – ütlen seda stenogrammi huvides, et ei jääks mingit valearusaama, et te läksite ära ja siis me hakkasime eraldi arutama seda. Ei-ei, sellist asja ei olnud. Nii et kogu aeg te olite arutelu juures.

Me oleme täna mitu korda sellest rääkinud, aga ma kordan veel üle – mulle ei ole mingi probleem seda üle korrata. Veel kord: kui on õigus küsida, siis me ei saa võtta seda õigust ära. Mina ei ole täna siin ühe või teise kaitsja, mina räägin tegelikult seda, mis komisjonis oli. Lihtsalt ma püüan avada laiemalt, kui on küsitud, mis mu arvamus on. Kui võimalus on, avaldan oma arvamust ka. Mina ei oska muide öelda, millise positsiooni võtab lõpuks Elering. Ma isegi ei tea, kas see taotlus on sisse antud või mitte – näete, teie teate seda paremini –, see on n-ö ettevõtte tasandi otsus. Kas see otsus lõpuks rahuldatakse – ma saan aru, et on teatud kriteeriumid, et see taotlus üldse rahuldataks. See on hoopis teine teema. See on hoopis teine teema! Küsimus on selles, kas me võime sekkuda üksikotsusega ettevõtte otsuste tegemisse. See on see küsimus. Seadusandjana me tegelikult ei tohiks selliseid otsuseid teha. Siis me peaksime tulevikus solidaarselt ka teatavaid vastuseid andma.

15:50 Esimees Henn Põlluaas

Peeter Ernits, palun!

15:50 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Nauditav on kuulata sinu vastuseid sotsiaaldemokraatide murelikule küsimusele, kuidas taastuenergia tasu võib meie rahakoti auklikuks teha. Aga sina kui kullipilguga suur riigimees, valgusta mind! Minu nõder mõistus ei saa aru, et üks riigifirma ehk Eesti Energia maksis oksjonil teisele 50 miljonit ja üks erafirma, kes maksis mitte pool miljonit vähem, vaid ainult 50 000 vähem, jäi nagu kõrvale. Kas see sinu suure riigimehe kogemuse kohaselt oli arukas otsus?

15:51 Sven Sester

See lõpp läks mul nüüd ... Iseenesest sissejuhatuse oli nii pikk, et see lõpp läks mul, vabandust, Peeter, kaduma. Ma nii palju sain aru, et üks maksis 50 000 rohkem ja võitis. See on tõesti õige tähelepanek. Aga vabandust, Peeter, tõesti, mul see lõpp kadus ära. Sul on võimalik äkki teine küsimus ka küsida ja siis ma püüan vastata. Mul tõesti lõpp kadus kuidagi ära. Siim, ole kena!

15:51 Esimees Henn Põlluaas

Siim Kiisler, palun! (Naer saalis.)

15:51 Siim Kiisler

Aitäh juhatajale, Riigikogu aseesimehele ja ka komisjoni esimehele, kes mulle sõna andis! Mu küsimus on selle kohta, kas komisjonis kuulati ära ka Riigikogu taastuenergia toetusrühma seisukoht. Juhuslikult oli selle toetusrühma esimees Lauri Läänemets komisjonis kenasti kohal. Ma saan aru, et ta on öelnud selle toetusrühma asutamisel, et toetusrühma missioon on rohelisele energeetikale omalt poolt õlg alla panna. Kas toetusrühm kuulati ära ja kas sellest juttu oli?

15:52 Sven Sester

Ei, me eraldi toetusrühma ei kutsunud. Aga kui te ütlete, et Lauri Läänemets on selle toetusrühma esimees, siis ta oli meil seekord kohal nagu nn kaks ühes. Ja ma usun, et nad on endiselt seda meelt, et taastuenergia osakaalu tuleb suurendada – kui nad just ei ole vahepeal oma positsioone muutnud. Oleme ausad, ma veel kord rõhutan: taastuenergia osakaalu suurendamine suurendab ka meie maksumaksjate taskust võetavaid erinevaid tasusid. Riigieelarve kontekstis me peame sellega arvestama. Kindlasti kahte asja korraga ei saa: öelda, et ma tahan taastuenergia osakaalu suurendada ja tahan ka näiteks kodukulusid alla viia. Need paraku ei ole omavahel korrelatsioonis. Taastuenergia osakaalu suurendamise maksumus tänapäeval siiski muudkui läheb allapoole, kuna tehnoloogiad lähevad paremaks. Ma veel kord rõhutan, et ma ei välista, et ühel hetkel tuult ongi võimalik nn vastu turgu teha, aga praegu väikesed subsiidiumid siiski on – niisugused pisikesemad.

15:53 Esimees Henn Põlluaas

Peeter Ernits, palun!

15:53 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Jah, ärevusest sa ei saanud minu küsimusest aru, küsin siis uuesti. Kas sinu kui suure riigimehe seisukohalt on see arukas otsus, kui valiti üks riigifirma, kes maksis 50 000 eurot rohkem, ja sellega jäi 50 miljonit maksumaksjale saamata? Oli see arukas tegu?

15:54 Sven Sester

Aitäh! Ma ei oska öelda. Siin kindlasti tuleb vaadata äriplaane ja mõtteid – mis on arukas ja mis mitte. Kindlasti nii nõukogu kui juhatus, lähtudes oma hoolsuskohustustest, teevad ettevõtte jaoks parimaid otsuseid. Ma ütlen ka seda, et mind natuke häiris, Peeter, sinu küsimuses see – ma markeerin selle ära – , et sa ütlesid, et jäi nagu miskit saamata. Midagi ei jäänud saamata. Ma saan aru, et selle raha eest sai ta nüüd teatavaid õigusi vastu. Ja samamoodi oleks saanud teine sellel enampakkumisel osaleja – see on raha vahetus teatud õiguste vastu. Nii et siin on ikkagi konkreetselt tegemist äriplaanidega, mida minu käsutuses ei ole. Ma ei ole selle ettevõtte juhatuses ega nõukogus.

15:55 Esimees Henn Põlluaas

Jevgeni Ossinovski, palun!

15:55 Jevgeni Ossinovski

Ma tänan! Sa ütlesid, et minu tõttu elektrituruseaduse vastuvõtmine viibis. Ma pean küll tõe huvides selle ära klaarima. Kõigile objektiivselt olukorda hindajatele on selge, et see viibis siiski auväärset ettekandja väga jäikade seisukohtade tõttu. Aga õnneks lõpuks tõepoolest kokkuleppele jõuti ja see on hea seadus. Ja sellest tulenevalt me olemegi täna ju tegelikult olukorras, kus meil on laual alternatiivid, mida enne ei olnud. Meil on see ülemäära kõrge toetusmäär, mida praegu Eesti Energia tahab Tootsi tuulepargile saada – see on ülemäära kõrge toetusmäär tänaste tehnoloogiahindade juures –, ja meil on võimalik teha vähempakkumine selleks, et see oleks tarbijale väga-väga palju soodsam. See on ju tegelikult küsimus. Praegu muud küsimust selles kontekstis ei ole. Nüüd sa ütled, et ei tohiks sekkuda riigiettevõtete teatud otsustesse, mida nad langetavad. Kas sa võiksid seda laiendada ka teistele riigiettevõtetele? Näiteks, Eesti Postile, kui nad ühel hetkel arvavad, et nad ei tahaks mingit osa teenusest tagada, ei tahaks inimestele ajalehti koju viia ...

15:56 Esimees Henn Põlluaas

Aeg on läbi.

15:56 Jevgeni Ossinovski

Kas see üldse on nende vaba voli või tegelikult on riigil siiski teatud kohustus suunata riigiettevõtete tegevust?

15:56 Sven Sester

Aitäh! Loomulikult riigi osaluspoliitika määratleb ühelt poolt pädevused-otsused, kuidas kõik see peaks toimuma. Teistpidi võib erinevate otsuste puhul öelda, et omanik võib teha ükskõik millise otsuse – ma olen omanik, ma teen otsused, mida ma tahan, isegi kui nad on kahjulikud. Aga siis tuleb suure tõenäosusega varem anda mingi signaal, et seda ei saa teha protsessi sees. See on minu meelest ka oluline. Ja oluline kindlasti on ka see, et selliste üksikute – ma juba mitu korda ütlesin seda ja rõhutan kindlasti üle – otsuste tegemine ei ole minu arvates õige. Kui meie eesmärk on viia taastuvenergia tasud alla, siis see ei ole üksikotsus. Me teeme seda ja taastuvenergia puhul hakkab tulevikus kõik rajanema vähempakkumisele. See ei ole üksikotsus, kõik saavad osaleda jne. Me ei saa teha üksikotsused, lähtudes olukorrast. Ma arvan, et see ei ole lihtsalt õige. Aga veel kord, see on lihtsalt minu arvamus, mitte kogu selle saali arvamus. Ma põhjendan ka, miks ma arvan niimoodi. Ütlen ausalt ära, et seda, mida ma kõike siin räägin, me komisjonis ei rääkinud. Oleme siin oma arutelus kaugemale läinud ja ma vabandan selle eest kolleegide ees.

15:57 Esimees Henn Põlluaas

Jaak Juske, palun!

15:57 Jaak Juske

Austatud esimees! Hea ettekandja! Ma olen aastate jooksul imetlenud teie võitlust ka kodukulude allatoomise nimel, aga nüüd te olete siin juba õige palju minuteid keerutanud, seletades, et ikkagi kodukulud ei saa alandada. Olgem ausad, teie vastasseis on tingitud ainult sellest põhjusest, et selle elnõu on esitanud opositsioon. Miks te olete kodukulude alandamise vastu? Miks?!

15:58 Sven Sester

Te peaaegu nagu lugesite selle maha nii ilmekalt, et sisemine kahtlus ütleb, et see oli teile ette kirjutatud. (Naer saalis.) Aga see ei oma mingit tähtsust. Küsimus on, ma püüan vastata. Sõbrad, teeme maksimaalse pingutuse selle nimel, et nüüd ja tulevikus maksimaliseerida kodukulude alandamist vastavalt seadustele. Ma arvan, et see on kõige olulisem. Aitäh!

15:58 Esimees Henn Põlluaas

Andres Metsoja, palun!

15:58 Andres Metsoja

Aitäh, hea istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Eesti Energiat me oleme täna käsitlenud kui säärast ettevõtet, mis justkui tekitab maksumaksjale kahju. Kuidagi see jääb siin saalis kõlama. Äkki sa selles valguses ikkagi seletad veel üle, et alles see oli, kui valitsus tegi otsuse suurendada rahalise sissemaksena ettevõtte omakapitali, paigutades 125 miljonit eurot õlitehasesse. Ja nüüd me oleme siin juba üsna pikalt arutlenud selle üle, kas sekkumine subsidiumi näol ühe suuremahulise, tegelikult Baltikumi suurima tuulepargi rajamisse on ikka asjakohane või mitte. Milline meie strateegiline vaade omanikupoliitika seisukohalt on?

15:59 Sven Sester

Aitäh! No ma olen seda mitu korda maininud. Mis puutub Tootsi tuuleparki, siis ma veel kord rõhutan, et ma ei tea, kas nad kokkuvõttes vana toetusskeemi järgi saavad toetust või ei saa. Ma ei tea seda, kuid mõnes mõttes see ei omagi tähtsust. Selles mõttes, et alati, kui me hakkame ühe või teise ettevõtte huviseid kaitsma või kitsendama, siis see on halb ja vale poliitika. Me ei tohiks kunagi nii teha – ikkagi üldised plaanid, suur pilt peab kogu aeg ees olema. Samas on selge, et mis puutub Tootsi tuulepargi saagasse tervikuna, siis seal on olnud aegade jooksul palju protestimist ja eri tasemetel vaidlustusi. Eks see kõik on mingil määral seotud ka lihtsalt turu üldise olukorraga. Ja minu arvates võib ka öelda, et mida rohkem vaidled, seda parema või selgema lõpptulemuse saad. Tänapäevaks, ma saan aru, on mingid otsused tehtud. Kindlasti peaks olema kõigi huvides, et taastuvenergia osakaal suureneb. Me oleme ju, veel kord rõhutan, vastu võtnud otsuse, et taastuvenergia osakaalu suurendamine on meie eesmärk. Ja seda eesmärki tuulepark täidab.

16:00 Esimees Henn Põlluaas

Kristen Michal, palun!

16:00 Kristen Michal

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Mina isiklikult olen ka selle eelnõu puhul veendunud, et Riigikogu, kes ise neid reegleid kehtestab, peaks muutma reegleid, mitte ütlema endale alluvale täitevõimule selle päringu peale, et ärge järgige neid reegleid, mis me oleme kehtestanud. Seetõttu on pool minu küsimust selle kohta, milliseid reegleid sotsiaaldemokraadid, kui see eelnõu peaks läbi kukkuma, muutma peaksid. Mis ettepanekuga nad välja peaks tulema? Ja teine pool teile kui – kasutan Ernitsa sõnastust – kullipilguga riigimehele on selline. Äkki te loetlete kolm kuni viis näidet selle kohta, et Isamaal on õnnestunud kodukululusid alla tuua. Mis need asjad on? Lihtsalt ma paneks kirja, mul on Isamaa pastakas. (Naer saalis.)

16:01 Sven Sester

Aitäh! Te teate, et kui on võimalus oma erakonna programmides toodud punktide elluviimist esile tuua, siis seda võimalust ei saa kasutamata jätta. Ma hakkan kaugemalt pihta. Ma väga pikalt ei hakka täna rääkima, aga kui te selle võimaluse andsite, siis kindlasti märgin ära vaidluseid Tallinna Veega, kuni kohtuni välja. Vist alles äsja mingi aeg oli see teema jälle üleval. Ma arvan, et see on üks suur võit Eesti ühiskonnas. Kokku võttes on see tekitanud olukorra, et Tallinna Vee tarbijad, kes olid maksnud ja oleks pidanud tulevikus ka teatud tasu maksma, ei ole enam kohustatud nii palju maksma. Ma arvan, et see on üks suur võit, mis konkreetse monopoli vastu tegutsedes on saavutatud.

Ja on veel palju asju, mida võiks välja tuua, mis kokku võttes on meie inimestele leevendust toonud. Võtkem kas või kodualuse maa maksuvabastus. Kui meie peredele kuulub maa, kus nad on ikka elanud, siis oleks raske maksta selle eest n-ö kõrgendatud maksu. See oleks võinud tekitada olukorra, kus vanemad inimesed, kelle tulud ei ole enam nii suured, kes saavad ainult pensioni, oleks olnud sunnitud maksupoliitika tõttu kodunt välja kolima. Sellest ei ole viimasel ajal enam väga palju räägitud, aga kodualuse maa maksuvabastus, mis oli kindlasti Isamaa algatatud, on üks tänapäevane asi. Ja mulle tundub, et olenemata koalitsiooni koosseisust ei ole soovitud seda muuta. Nii et see on võib-olla üks näide. Aga kindlasti, kui te soovite, ma võin pärast pikemalt teiega arutleda sellel teemal, neid näiteid on palju.

Mis puudutab teie küsimuse esimest poolt, siis tõsilugu, nagu ma enne ka mainisin, taastuvenergia osakaalu suurendamise poole me liigume. Ja paratamatult on tänapäeval tegu sammuga, mis tarbijatele tähendab n-ö hinnalipikul oleva summa suurenemist. Kui te küsite, millised võiksid olla soovitud

sotsidele, siis mina ju nende eest ei hakka rääkima. Aga ma arvan, et see on oluline asi, mis me eelmise koosseisu lõpus ära tegime: enam ei ole taastuvenergial n-ö fikseeritud tasu, tegemist on vähempakkumisega. Ma arvan, et see on väga suur võit, mis annab tunda inimeste kodukuludes ja igapäevases rahakotis.

16:04 Esimees Henn Põlluaas

Kristen Michal, palun!

16:04 Kristen Michal

Aitäh! Ma palusin teil ette lugeda kolm kuni viis asja, mis te olete minevikus ellu viinud. Peaaegu kaks ja pool sai kokku. Aga rääkige, mis teil selles koalitsioonis plaanis on: kuidas te kodukulud edasi alandate? Seda oleks ikkagi huvitav kuulata, et ei lõpetaks seda jutuajamist siin niisama.

16:05 Sven Sester

Aitäh! Tead, ma tunnen, see on alatine säärane spiraalis allaminek või, vastupidi, trepist ülesminek – oleneb, kuidas me seda parajasti vaatame. Ühte sammu tehes avad aina uusi uksi. Mul ei ole midagi selle vastu, et debateerida erinevate sammude üle, mis aitavad kaasa meie inimeste, Eesti elanike igapäevaste kulude allaviimisele. Ja ma usun seda, et isegi Reformierakond on mingi aja jooksul mõelnud sellele – vähemalt siis, kui meie koos koalitsioonis olime –, kuidas aidata kaasa Eesti inimeste elu kergendamisele, nende kodukulude allaviimisele. Aga ma arvan, et seda debatti me saame hiljem pidada mingil muul tasandil, võib-olla praegu säästame meie häid kolleege sellest.

16:05 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh, austatud ettekandja! Rohkem küsimusi ei ole. Kui tavaliselt on olnud rohkem küsimusi peaettekandjale ja vähem kaasettekandjale, siis täna sai see tava küll murtud. Nüüd on meil võimalus avada läbirääkimised. Palun kõnepulti sotsiaaldemokraatide fraktsiooni nimel sõna võtma Lauri Läänemetsa.

16:06 Lauri Läänemets

Aitäh! Lugupeetavad! Küsimuste ja vastuste voorust, kui komisjoni esimees puldis oli, võis jääda mulje või taheti jätta muljet, et küsimus on selles, kas peaks taastuvenergiat toetama, ja et on arvamus, et taastuvenergia tasude maksmine ei ole nagu õige tee. Ei, nii see ei ole. Eelnõu sisu on ikkagi see, et meil on täna kaks valikut. Valik on toetada Tootsi tuulepargi rajamist vana toetusskeemi järgi, mille hind 12 aasta peale on eeldatavasti 288 miljonit eurot, või kui tõesti Tootsi tuulepargi rajamiseks on vaja toetust, siis Eesti Energia saab osaleda vähempakkumisel. See vähempakkumine võib tähendada, et selle 12 aasta jooksul on vaja selleks mingisugust toetust maksta, aga võib ka tähendada, et seda toetust ei ole vaja maksta. Ja see põhjus, miks me enam seda vana skeemi ei kasuta – ütlen vahele, et see kehtis 2016. aasta 31. detsembrini – on selles, et sisuliselt tuuleenergia tasuvus on sedavõrd hea, et seda on võimalik toota peaaegu või siis täielikult turuhinnaga. See oleneb elektri hinnast ja teatud teistest asjadest, aga ligilähedale see on. Ja sellepärast me ka ei kasuta seda endist laustoetamist, eks ole.

Ja nüüd on tegelikult Eesti riigil valiku koht: kas lasta riigiettevõttel ehk siis Eesti Energial, mille omanikuõigusi teostab valitsus, 12 aastat Eesti inimestelt kokku korjata taastuvenergia tasu kokku 288 miljonit või seda mitte teha. See on keskne küsimus.

Komisjoni esimees märkis, et ei ole võimalik üksikotsuse tegemisega sekkuda. Tegelikult on küll. Võib-olla Eesti Post on hea näide. Eesti Post on aastate jooksul korduvalt tahtnud hinda tõsta, öeldes, et teenused ei tasu ära. Talle on öeldud, et ei saa hindu tõsta. Seda on öeldud aasta lõpus, aasta alguses või aasta keskel, eks ole, ja on öeldud ette, kuidas Eesti Post käituma peaks. Riigiettevõtted on põhjusega riigiettevõtted. Need on sellepärast, et riigil oleks olulistes valdkondades oluliste ettevõtete üle teatud mõjuvõim ja kui vaja, siis riik saab sekkuda ja suunata. Meie näeme, et siin see vajadus on. Kui me vaatame riigivaraseaduse § 76, mis räägib Vabariigi Valitsuse pädevusest, siis näeme, et selle lõige 4 ütleb: Vabariigi Valitsus võib osaluse valitseja taotlusel anda talle juhiseid ja suuniseid ka käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatata küsimustes. Seesama paragrahv tegelikult lubab sekkuda selle ettevõtte töösse ja teha ettepanekuid.

Juhin ka sellele tähelepanu, et kui vana skeemi järgi toetust Eesti Energiale Tootsi tuulepargi rajamiseks

ei maksta, siis Tootsi tuulepark ei jää tegemata. Esiteks, variant A on, et Eesti Energia suudab selle omal jõul ära teha ega vaja toetust. Variant B on, et järgmisel aastal peaks avanema võimalus osaleda vähempakkumisel – 450 GWh, täpselt sama maht, mida Eesti Energia võib-olla vajab Tootsi tuulepargist. Nii et küsimust ei tohiks olla.

Mina palun teil seda eelnõu toetada, et me ei peaks inimestelt elektriarvetena igal aastal 24 miljonit eurot põhjendamatult kokku koguma. Aitäh!

16:10 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Kas teistel fraktsioonidel on kõnesoovi? Ei ole. Siis lõpetan läbirääkimised. Eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei laekunud ja juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi 150 OE lõpphääletus. Austatud kolleegid, panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele lõpptarbija taastuvenergia tasu tõusu ära hoidmiseks" eelnõu. Tuletan meelde, et eelnõu otsusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu koosseisu häälteenamus. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt on 9 Riigikogu liiget, vastu 47 ja erapooletuid 3. Ettepanek ei leidnud toetust.

5. 16:14 Maareformi seaduse, maareformi käigus kasutusvaldusesse antud maa omandamise seaduse ja riigivaraseaduse muutmise seaduse eelnõu (87 SE) teise lugemise jätkamine

16:14 Esimees Henn Põlluaas

Järgmine, viies päevakorrapunkt on maaelukomisjoni algatatud maareformi seaduse, maareformi käigus kasutusvaldusesse antud maa omandamise seaduse ja riigivaraseaduse muutmise seaduse eelnõu (87 SE) teise lugemise jätkamine. Palun ettekandjaks maaelukomisjoni esimehe Tarmo Tamme.

16:15 Tarmo Tamm

Austatud juhataja! Head kolleegid! See on eelnõu 87 – maareformi seaduse, maareformi käigus kasutusvaldusesse antud maa omandamise seaduse ja riigivaraseaduse muutmise seaduse eelnõu, mida komisjon arutas teise lugemise jätkamiseks. Teine lugemine nimelt katkestati.

Maareformi seaduse ja maareformi käigus kasutusvaldusesse antud maa omandamise seaduse muutmise seaduse eelnõu algatas maaelukomisjon 2019. aasta 7. oktoobril. Esimene lugemine Riigikogu täiskogus toimus 2019. aasta 21. oktoobril ning esimene lugemine lõpetati. Teine lugemine Riigikogu täiskogus toimus 2020. aasta 27. veebruaril ning eelnõu lugemine katkestati, et võimaldada Riigikogu liikmetel esitada muudatusettepanekuid eelnõusse lisatud kasutusvalduse lepingu pikendamise regulatsiooni kohta. Eelnõu kohaselt hakatakse kasutusvalduse lepinguid pikendama riigivaraseaduse alusel. Kasutusvalduse lepingute pikendamise korral minnakse üle turupõhisele kasutusvalduse tasu arvestusele, mis toob kaasa kasutustasu tõusu.

Esialgu oli kavas leevendada kasutushalduse tasu tõusu maaelukomisjonis menetluses olnud maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse ning tööturuteenuste ja -toetuste seaduse muutmise eelnõu (124 SE) kohta esitatud Maaeluministeeriumi täiendava muudatusettepanekuga. Selle muudatusettepaneku kohaselt oleks kasutustasu suurenemist võimalik leevendada väheste tähtsusega abi andmisega kasutusvaldajale. Kasutusvalduse lepingu pikendamise küsimust arutati valitsuskabineti nõupidamisel 16. aprillil 2020. aastal. Arutelu käigus jõuti kompromisslahenduseni, mille kohaselt nähakse ette kolmeaastane periood üleminekuks turupõhisele kasutustasule enne 2022. aasta 1. juunit lõppevatele kasutusvalduse lepingutele. Esimesel aastal pärast kasutusvalduse lepingu pikendamist on tasu 33% ja teisel aastal 66% turupõhisest kasutustasust ning alates kolmandast aastast on tasu turupõhine. Kompromisslahendusega tagatakse sujuv üleminek turupõhisele kasutustasule.

Maaelukomisjon arutas maareformi seaduse, maareformi käigus kasutusvaldusesse antud maa omandamise seaduse ja riigivaraseaduse muutmise seaduse eelnõu 87 oma istungitel 2020. aasta 10. märtsil, 16. märtsil ja 21. aprillil. Komisjoni 10. märtsi istungil osalesid Keskkonnaministeeriumi riigivaraosakonna juhataja Silver Jakobson ja sama osakonna jurist Glen Roosaar, Maaeluministeeriumi põllumajandus- ja maaelupoliitika asekanstler Marko Gorban, õigusosakonna juhataja Geir Veski, Eesti Talupidajate Keskliidu tegevjuht Kerli Ats ning põllumajandus-kaubanduskoja juhatuse liige Vahur

Tõnissoo. Sellel istungil vaadati läbi üks muudatusettepanek, kuulati ära Maaeluministeeriumi välja pakutud leevendusmeede ning huvigruppide esindajate arvamused ja seisukohad. Eesti Talupidajate Keskliidu ja Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja esindajad nõustusid Maaeluministeeriumi välja pakutud kasutusvalduse tasu tõusu leevenduse meetmetega.

Komisjoni 16. märtsi istungil arutati eelnõu edasist menetlemist ning tehti menetluslikud otsused. Eriolukorra kehtestamise tõttu ja tulenevalt Riigikogu juhatuse otsusest arutada eriolukorra tõttu täiskogu istungil ainult aegkriitilisi eelnõusid lükkus eelnõu 87 teine lugemine edasi. Komisjoni 21. aprilli istungil osalesid videosilla vahendusel Keskkonnaministeeriumi riigivaraosakonna juhataja Silver Jakobson ja sama osakonna jurist Glen Roosaar ning Maa-ameti peadirektori asetäitja Triinu Rennu. Maa-ameti peadirektori asetäitja andis lühikese ülevaate valitsuskabineti nõupidamise arutelust ning väljapakutud kompromisslahendustest. Komisjoni istungil tõusetus kompromisslahenduse ja riigiabi reeglite kooskõla küsimus. Külalised juhtisid tähelepanu, et valitsuskabineti nõupidamisel tehtud kompromisslahendus võib kaasa tuua lubamatu riigiabi andmise riski, kuna üleminekuperioodil maksavad kasutusvaldajad turupõhisest kasutustasust madalamat hinda. Komisjoni liikmed leidsid, et avalikkust ja kasutusvaldajaid tuleb teavitada riigiabi andmise nõude rikkumise riskist. Raha võidakse tagasi nõuda. Maa-ameti esindaja märkis, et kasutusvalduse lepingute pikendamise korral ja selleks, et kasutusvaldaja saaks planeerida oma edasist tegevust maa kasutamise osas, teavitatakse kasutusvaldajat võimalikult riskist ning iga konkreetse kasutusvalduse lepingu puhul arvestatakse välja võimalik tagasimakse summa.

Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli 5. märts kell 17.15. Ei laekunud ühtegi ettepanekut ei Riigikogu liikmetelt, fraktsioonidelt ega teistelt komisjonidelt. Juhtivkomisjonile saatis eelnõu kohta oma arvamuse Eesti Talupidajatele Keskliit. Juhtivkomisjon valmistas ette kaks muudatusettepanekut. Esimese muudatusettepanekuga parandatakse kontrolli käigus leitud ebatäpsus ning lisatakse esimene lause kehtiva seaduse paragrahvist, mis oli ekslikult välja jäänud. Teise muudatusettepanekuga lisatakse seadusesse säte, mille kohaselt kehtestatakse kolmeaastane periood üleminekuks turupõhisele kasutusvaldusele. Komisjon toetas muudatusettepanekut konsensusega. Eelnõu uue teksti on üle vaadanud keeleteoimetaja ning tekstis on keelelisi ja normitehnilisi parandusi.

Juhtivkomisjoni menetluslikud otsused olid sellised. Juhtivkomisjon võttis vastu otsuse saata maaelukomisjoni algatatud maareformi seaduse, maareformi käigus kasutusvaldusesse antud maa omandamise seaduse ja riigivaraseaduse muutmise seaduse eelnõu (87 SE) Riigikogu täiskogule teise lugemise jätkamiseks 2020. aasta 4. maiks ettepanekuga teine lugemine lõpetada. Samuti otsustati juhul, kui eelnõu teine lugemine lõpetatakse, esitada see kolmandaks lugemiseks Riigikogu täiskogu päevakorda 2020. aasta 6. maiks ja teha ettepanek viia läbi eelnõu lõpphääletus. Kõik otsused olid konsensuslikud. Aitäh!

16:22 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Hea ettekandja, teile on ka küsimusi. Peeter Ernits, palun!

16:22 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Iseenesest ilus kompromiss, aga küsimus on selles, et kiitsite selle komisjonis heaks, ent tegelikul kõik need maamehed, kes sellele teele lähevad, peavad arvestama riskiga, et äkki on ikkagi tegu riigiabi nõuete rikkumisega ja siis tuleb ühel hetkel raha tagasi maksta, kuigi esilagu näis see võimalus soodne. Ja minu küsimus on: kas sul tõesti mingist muud varianti ei ole ja kui palju neid maamehi on, kellele see riskikaup välja pakutakse?

16:23 Tarmo Tamm

Aitäh, hea Peeter, küsimuse eest! Õnneks on selline olukord, et umbes 90% kasutusvalduse lepingu omanikest ostab selle maa välja ja nad ei sõlmigi järgmisel perioodil uut lepingut riigiga. Tegelikult uusi lepinguid sõlmitakse vähe, see puudutab võib-olla paarisadat inimest. Asi on ka selles, et see uus üleminekuperiood on kolm aastat ja sellega ei saa n-ö teoreetiline kulu väga suur olla. Ja üks siis see lepingupartner arvestab, et teatud risk on olemas. Aga miks me komisjonis selle peale läksime, et üldse selle teemaga edasi minna – seda on arutatud juba eelmise aasta oktoobrikuust või oli novembrikuust. Ma lugesin teile selle protokollist ette, ma ei hakka seda uuesti välja otsima, kunas esimene komisjoni istung oli. Aga asi on põhjendamatult veninud. Esimesed lepingud on lõppenud. Kui kellelgi sai 15 aastat läbi, siis neil on õigustatud ootus sõlmida uus 15-aastane leping vanadel tingimustel ehk maareformi

seaduse alusel. See annaks neile võimaluse uuesti turuhinnast oluliselt odavamalt need lepingud sõlmida, aga siis on oht oluliselt suurem. See oli selline kompromiss ja ma arvan, et see oli hea lahendus, sest me saame sellega ikkagi edasi minna. Maa-amet tahab uusi lepinguid sõlmida ja põllumehed ootavad, et saaks selguse majja.

16:25 Esimees Henn Põlluaas

Peeter Ernits, teine küsimus.

16:25 Peeter Ernits

Aitäh! Järgmine samm: kas te olete ka Brüsselilt küsinud, mida nemad sellest arvavad? Aitäh!

16:25 Tarmo Tamm

Aitäh! Brüsselilt me ei ole küsinud. Aga kasutusvalduse seaduse kohta võib öelda, et regulatsioon, mis 15 aastat kehtis, oli tänu sellele, et Eesti sai erisuse kasutada turust oluliselt odavamat hinda, et neid kasutusvalduse lepinguid sõlmida. See sai Brüsselist küsitud 15 aastat tagasi. Aga momendil ei ole midagi küsida, sest see 15 aastat on mööda saanud ja keegi ei ole soovinud seda erisust uuesti kehtestada ja see poleks ka põhjendatud. See looks väga ebavõrdse olukorra turul, sest osa talupidajaid peab opereerima turupõhise hinnaga, osal aga oleks põhjendamatu soodustus. Aga et see üleminek väga järsk ei oleks, siis tehtigi selline kolmeaastane üleminekuperiood.

16:26 Esimees Henn Põlluaas

Andres Metsoja, palun!

16:26 Andres Metsoja

Aitäh, hea istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kas te saite komisjonis teada ka statistika, kui paljud kasutusvalduse lepingu sõlminud on lasknud maa ära hinnata, et see välja osta, aga tegelikult on jätnud tehingu tegemata, sellepärast et see oleks nende jaoks liiga kulukas?

16:26 Tarmo Tamm

Aitäh! See statistika on olemas. Maa-ametil on väga põhjalik statistika, kui palju üldse kasutusvalduse lepinguid sõlmitud on. Aga on suur tõenäosus, nagu ma enne ütlesin, et 90% ostab need maad välja. Maa hind nagunii kogu aeg kallineb ja ei ole põhjust uut lepingut sõlmida. Maa on üks osa põllumehe kapitalist ja tagatisest. Ma arvan, et on hea, et nüüd see MES-ile antud raha annab võimaluse MES-i käest raha laenata ja riigi käest maa välja osta.

16:27 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Järgmisena avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole ja samas ma need ka sulgen. Nüüd peame läbi vaatama muudatusettepanekud, mida on, nagu me kuulsime, kaks tükki. Esimene on maaelukomisjoni esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada seda täielikult. Teine muudatusettepanek on samuti maaelukomisjonilt, juhtivkomisjoni seisukoht: arvestada täielikult. Nii, muudatusettepanekud on läbi vaadatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 87 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

6. 16:28 Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (elektrooniliste võimaluste laiendamine koosolekute korraldamisel ja otsuste vastuvõtmisel) eelnõu (180 SE) esimene lugemine

16:28 Esimees Henn Põlluaas

Tänane kuues päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (elektrooniliste võimaluste laiendamine koosolekute korraldamisel ja otsuste vastuvõtmisel) eelnõu 180 esimene lugemine. Palun kõnepulti justitsminister Raivo Aegi.

16:28 Justiitsminister Raivo Aeg

Austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Valitsus on esitanud Riigikogule arutamiseks eelnõu, millega astume digiühiskonnas ühe suure sammu edasi. Tegemist on muudatusega ühinguõiguses, mida oleme Justiitsministeeriumis korraldatud ja Euroopa Liidu rahastatud ühinguõiguse revisjonis juba mõnda aega ette valmistanud. Eelnõu on väga tõhusa koostöö tulemus ja viimase lihvi sai see revisjoni töörühma liikmete Urmas Volensi ja Andres Vuti, samuti mitmete huvigruppide, nagu Eesti Advokatuur, Nasdaq Tallinn AS, MTÜ Finance Estonia, Eesti Kindlustusseltside Liit, Eesti Era- ja Riskikapitali Assotsiatsioon, Eesti Töandjate Keskliit, MTÜ Teenusmajanduse Koda, ning Justiitsministeeriumi ühise pingutuse viljana.

Eelnõu koostamise vajadus ilmnes eriti selgelt, kui Vabariigi Valitsus oli 2020. aasta 12. märtsil välja kuulutanud eriolukorra. Kuid väljapakutud lahendused on mõeldud kasutamiseks ka pärast eriolukorra lõppu. Eelnõuga muudetakse tsiviilseadustiku üldosa seadust, korteriomandi ja korteriühistu seadust, mittetulundusühingute seadust, sihtasutuste seadust, tulundusühistu seadust, äriseadustikku ja äriseadustiku muutmise seadust. Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthääletenamus. Seadus jõustub järgmisel päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

Nüüd eelnõust lähemalt. Juriidiliste isikute kõrgemad otsustusorganid – osanike koosolek, aktsionäride ja liikmete üldkoosolek – teevad kõige olulisemaid juriidiliste isikute tegevust kujundavaid otsuseid. Kriisiolukorras, kus inimeste kokkutulemine on muutunud keeruliseks, ilmneb selgelt, kui suures sõltuvuses on juriidiliste isikute otsuste tegemine koosolekutele füüsiliselt kokkutulemisest. Eriti teravalt on esile kerkinud, et kehtiv õigus lubab elektroonilist hääletamist vaid piiratud ulatuses teatud liiki ühingute puhul. Eelnõuga laiendatakse kõigi juriidiliste isikute organite võimalusi mitte üksnes elektrooniliselt hääletada, vaid ka koosolekul osaleda ning otsuseid vastu võtta ilma tavapärase füüsilise kohalolekuta. Edaspidi eeldatakse, et koosolekul saab osaleda nii elektrooniliselt kui ka kohale tulles. Ja kui ühing soovib selle välistada, siis peab ta selle oma põhikirjas eraldi sätestama.

Oleme teinud neli põhimõtteliselt muudatust ja ühe tehnilise täpsustuse osade võõrandamise osas. Esiteks, kõige olulisemaks tuleb pidada juriidilise isiku koosoleku mõiste ümbermõtestamist tsiviilseadustiku üldosa seaduses. Koosolekul elektrooniline osalemine võrdsustatakse koosolekul füüsilise osalemisega. Viimastel nädalatel oleme ilmselt kõik kogenud, et on võimalik koosolekut pidada ka kodust lahkumata ja füüsiliselt kokku tulemata. Koosoleku pidamisel jäävad kehtima kõik senised kokkukutsumise tingimused. Tuleb saata kutse koosoleku toimumise aja ja kohaga, päevakorraga ja muu info, mida seadus või põhikiri nõuab. Tuleb arvestada, et otsuse, kuidas koosolek läbi viia – kas elektrooniliselt või füüsiliselt –, teeb ka edaspidi see isik, kelle pädevuses on koosoleku korraldamine. Reeglina on see ühingu juhatus või nõukogu. Kõiki koosolekuid ei ole paratamatult võimalik pidada Skype'i konverentsina. Samuti jäävad kehtivad senised otsuste vastuvõtmise kvoorum nõuded, mis on oluline eriti mittetulundusühingute, sh just korteriühistute puhul.

Teiseks, koosolekut kokku kutsumata saavad otsused edaspidi kirjalikult vastu võtta lisaks korteriühistutele ja osaühingutele ka aktsiaseltsid. Oluliselt lihtsamatel tingimustel kui varem saavad otsuseid teha mittetulundusühingud, sihtasutuste nõukogud ja tulundusühistud.

Kolmandaks, osaühingutel ja aktsiaseltsidel lihtsustatakse eelnõuga enne koosolekut hääletamise regulatsioone, kaotades ära hääletamise vorminõude. Edaspidi saab koosoleku korraldaja ise valida, millises vormis hääletamine on võimalik, olgu siis kirjalikult, digitaalse allkirjaga või mõne e-lahenduse kaudu. Ainus tingimus on hääle andmine vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, mis võib olla ka näiteks logi. See on vajalik selleks, et erimeelsuste korral oleks hiljem võimalik tõestada, kes ja kuidas hääletas.

Neljandaks, mittetulundusühingutel kaotatakse kohustus saata registripidajale protokolli lisana kõikide koosolekul osavõtnute omakäeliste allkirjadega nimekiri. Seda on tulnud seni teha ka juhul, kui kandeavaldus ise esitatakse elektrooniliselt.

Viienda muudatusena teeme ettepaneku jõustada osa võõrandamise ja pantimise kohustustehingu notariaalse vorminõude kaotamine esimesel võimalusel ehk siis käesoleva eelnõu jõustumisel, mitte 1. augustil, nagu oli varem planeeritud. Tehingute notariaalne tõestamine on muutunud kriisiolukorras keeruliseks liikumispiirangute tõttu ja välisriikide dokumentide Eestisse jõudmine võtab varasemast enam aega. Olukord majanduses on ebastabiilne ja kapitali kaasamise võimaluse paindlikkus seetõttu eriti oluline. Tehingute kaugtõestamise võimalused küll laienesid, kuid sellisel viisil tehingute tegemine on endiselt võimalik ainult juhul, kui isik saab anda digiallkirja. Suur tänu!

16:35 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Minister, teile on ka küsimusi. Jüri Jaanson, palun!

16:35 Jüri Jaanson

Suur tänu! Austatud minister! Ma olen samuti arvamusel, et juriidiliste isikute tegutsemisvõimaluste laiendamine on tänapäeva märksõna. On hästi oluline, et nad saaks operatiivselt oma otsused tehtud. Aga me teame, et mida rohkem tuleb sellist atribuutikat või selliseid lisavõimalusi juurde, seda enam tekib paratamatult küsimus juurdepääsetavusest. Seetõttu ma tahan küsida lihtsalt: mil määral on arvestatud selle eelnõu puhul seda, et koosoleku korraldaja, kelle pädevuses on koosoleku läbiviimine, peab arvestama erivajadustega inimeste juurdepääsetavusega? Või võtame lihtsama näite: mil määral ta peab arvestama seda, kas internetiühendus on kõigil osanikel olemas, ja muude juurdepääsetavuse küsimustega.

16:36 Justiitsminister Raivo Aeg

Aitäh küsimuse eest! See seaduseelnõu näeb ette täiendava võimaluse pidada neid koosolekuid ka elektrooniliselt. Samas see n-ö varasem koosoleku pidamise moodus ehk füüsiline osalemine jääb endiselt alles. Kui ei ole võimalik inimestel osaleda koosolekul elektrooniliselt, siis peab neile olema tagatud võimalus seal füüsiliselt osaleda. Võimalust koosolekul osaleda kellelki ära võtta ei tohi. Aga eelnõu pakub lisavõimaluse. Ma neid erinevaid vajadusi siin ka kirjeldasin. Eks koosoleku kokkukutsujale või korraldajale on ääretult oluline ka see, et kvoorum oleks olemas, et koosolek oleks otsustusvõimeline. Nii et küllap tuleb ikkagi lähtuda sellisest tervemõistuslikust lähenemisest. Koosoleku korraldaja tagab inimestele ligipääsu ja osalemisvõimaluse, et kvoorum oleks olemas ja otsused pädevad.

16:38 Esimees Henn Põlluaas

Heljo Pikhof, palun!

16:38 Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud minister! Minu mure on hääletuste läbiviimine. Ütleme, et tegu on salajase hääletusega, saalis on 400 delegaati. Millisel platvormil või kuidas on võimalik elektrooniliselt läbi viia salajast hääletamist, nii et oleks tuvastatavad need isikud, kes üldse hääletasid? Ja kuidas on pärast võimalik neid hääletamistulemusi kontrollida? Ma ei mõtle seda, kes kuidas hääletas, vaid kui palju ühe või teise isiku poolt hääli anti? Aga kõigepealt see salajane hääletamine.

16:38 Justiitsminister Raivo Aeg

No eks salajase hääletamise jaoks peab olema analoogiline tehnoloogiline lahendus, nagu on näiteks valimistel elektroonisel hääletamisel. Ka seal ju ei ole võimalik tuvastada, milline inimene mismoodi konkreetset hääletas, tegemist on salajase hääletamisega. Samamoodi peab see hääletussüsteem olema niimoodi üles ehitatud, et salajasus oleks tagatud. Proua Heljo Pikhof, te raputate pead, aga kui on vaja teha salajane hääletamine, siis koosoleku korraldaja, kui ta soovib seda teha elektrooniliselt, peab tagama, et süsteem selle salajasuse garanteerib. See on nõue ja kui seda nõuet täita ei ole võimalik, siis tuleb kutsuda inimesed kohale füüsiliselt osalema, anda hääletusbülletäänid, hääletuskast – nagu ikka salajasel hääletamisel toimub, kui ei suudeta elektrooniliselt teha hääletamist salajasust tagada. See on seadusest tulenev nõue. Muidugi me võime ka selle eelnõu puhul polemiseerida, samamoodi nagu me polemiseerime selle üle, kas meie elektroonisel teel valimised on ikka piisavalt kindlustatud ja kas ikka on tagatud, et keegi ei manipuleeri, või kas on tagatud, et keegi kindlaks ei tee, kes kelle poolt hääletas. See on usalduse küsimus.

16:40 Esimees Henn Põlluaas

Toomas Kivimägi, palun!

16:40 Toomas Kivimägi

Aitäh! Lugupeetud minister! Eriolukord on igati näidanud selle eelnõu vajalikkust. Selles mõttes on kindlasti tegemist sammuga õiges suunas. On hea, et me ei pea ilmingimata sõitma piltlikult öeldes üle

Eesti Tallinnasse alati kokku selleks, et ühte koosolekut läbi viia, vaid seda võib teha ka elektrooniliselt. Aga ma avastasin enese jaoks ühe uue tahu ja ütlen kohe ette vabandust, kui ma ei olnud komisjonis piisavalt tähelepanelik. Kas ma saan õigesti aru, et ei ole võimalik pidada koosolekuid üksnes elektrooniliselt? Kas n-ö võimalus füüsiliselt kohal olla peab olema igal juhul tagatud? See on minu jaoks uudis. Kui see võimalus jääb alati alles, siis ma ei näe probleemi, millele Jüri Jaanson viitas. Me oleme tõesti kaks kuud praktiliselt iga päev pidanud erinevaid koosolekuid videokanalite vahendusel ja mis seal salata, me oleme täna ikka märksa targemad kui kaks kuud tagasi. Tehnilised probleemid võivad tõesti olla probleemid, aga kui te kinnitate, et võimalus füüsiliselt osaleda peab igal juhul jääma, siis seda probleemi ei ole. Kas see on nii?

16:41 Justiitsminister Raivo Aeg

Mina olen küll niimoodi aru saanud, et inimestele peab olema tagatud võimalus osaleda üldkoosolekul ka füüsiliselt. Kui inimene elektrooniliselt osaleda ei saa või ei soovi, siis ei saa näiteks aktsionärilt või osanikult ära võtta õigust otsustusprotsessis ikkagi osaleda. See peab olema tagatud. Kui seda võimalust ei ole, siis peab inimene saama füüsiliselt kohale tulla ja oma meelsust väljendada. Kui te nüüd selle kahtluse alla panete, siis tõepoolest tuleb seda selle eelnõu menetlemisel arvestada ja see kindlus komisjonis sinna panna. Aga ma ütlen veel kord, et minu arusaam asjast on küll olnud see, et kelleltki ei võeta õigusi ära, vaid õigusi tuleb juurde. Üks asi on see, et Eestis pole vaja sõita ühest riigi otsast teise, aga meil on ju praegu üle piiri liikumine raskendatud ja kui tuled välismaalt, siis oled kaks nädalat karantiinis. Ja kui lähed välismaale, oled ka kaks nädalat karantiinis. Samamoodi ei ole ju mõtet aktsionäridel-investoritel kohale sõita, kui nad teavad, et peavad kaks nädalat kuskil hotellis karantiinis veetma.

16:43 Esimees Henn Põlluaas

Paul Puustusmaa, palun!

16:43 Paul Puustusmaa

Aitäh! Austatud minister! Mul on selline küsimus. Siin eelnõus on öeldud, et elektrooniliste vahendite abil peetavatele koosolekutele kohaldatakse vastava organi koosoleku otsuse tegemise kohta sätestatud. Mõeldud on siis seadust või põhikirja. Ja see on arusaadav. Nüüd on küsimus selles, et kuna meil tegelikult seadus on dispositiivne, mis võimaldab oma korra välja töötada seadusest erinevalt, ja kuna põhikiri on võrdsustav lepinguga, siis kui põhikirjas on sätestatud, et elektroonilist koosolekut olla ei saa, kas see siis tähendab, et ei saagi teha elektroonilist koosolekut?

16:43 Justiitsminister Raivo Aeg

Jaa, täpselt nii see on. On niimoodi sätestatud, et kui seadus jõustub, siis automaatselt laieneb võimalus pidada koosolekuid ka elektroonilisel teel. Kui äriühing otsustab, et nad mitte mingil elektroonilisi koosolekuid ei luba, siis nad peavad seda kinnitama oma põhikirjas või sinna selle muudatuse tegema. See on meie põhimõte, tõepoolest.

16:44 Esimees Henn Põlluaas

Mart Võrklaev, palun!

16:44 Mart Võrklaev

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kõigepealt ma kiidan seda eelnõu. Kindlasti on tegemist suure sammuga edasi meie digiühiskonnas. Aga küsimus on mul samasugune kui eelküsijatel. Just see osaluse tagamine. Võime mõelda, et kindlasti on mõned eakamad inimesed, kellel puudub vajalik digioskus, ja te ütlete, et füüsiline osalemine tuleb tagada. Aga kas eelnõu arvestab kuidagi seda, et kui seda siiski ei tagata, kas siis sellel, kelle õigusi on riivatud, tekib mingi vaideõigus? Kas kuidagi saab viidata, et see üldkoosolek toimus seadust rikkuval viisil ja tehtud otsused pole õiguspärased? Kas tekib mingi vaideõigus sel juhul?

16:45 Justiitsminister Raivo Aeg

Nagu ma ütlesin, minu arusaam kogu sellest asjast – me oleme seda oma majas arutanud ja diskuteerinud selle üle – on see, et isikule peab olema tagatud õigus osaleda. Kuidas nüüd selle vaidega on? Ma kujutan ette, et isik esitab selle vaide kõigepealt juhtorganile. Ja kui siis tema sooviga ei arvestata, eks siis järgmine vaide esitamise koht on kohus, kus siis neid erimeelsusi saab lahendada.

16:45 Esimees Henn Põlluaas

Heljo Pikhof, palun!

16:45 Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud minister! Mina lugesin seletuskirjast, et muudatus võrdsustab juriidilise isiku füüsilise koosolekul osalemise ja elektrooniliste vahendite kaudu osalemise. See tähendab, et organi liikmed saavad otsuseid teha nii osaliselt kui ka täielikult elektrooniliselt. Esimesel juhul viibivad mõned organi liikmed n-ö tavapärasel koosolekul ja teised osalevad elektrooniliste vahendite abil, teisel juhul viibivad kõik koosolekust osavõtjad eri kohtades ja kogu suhtlus toimub elektrooniliste vahendite abil. See tähendab, et tegemist on täiselektronilise koosolekuga. Kuskil pole öeldud, et kui üks liige nõuab või kaks liiget nõuavad füüsiliselt kohalolekut ja ülejäänud võivad osaleda elektrooniliselt, et siis see võimalus peab olema. Aga minu küsimus on ikkagi IT-lahenduse kohta. Te ütlesite, et kõik põhineb usaldusel. Muidugi põhineb, aga kui 400 inimest hääletavad, siis peab ju kuskil olema ka see keskkond. Kas riik teeb siis selle keskkonna, et need hääletamised oleks võimalik teha salajaselt? Ei tee ju seda üks korteriühistu, ei tee ju seda üks erakond või mingi mittetulundusühing. Tegelikult peab kuskil olema see keskkond. Aitäh!

16:47 Justiitsminister Raivo Aeg

Aitäh! Täna ei ole seda küll plaanis riigile kohustuseks panna, et riik peab nüüd looma mingi universaalse digitaalse keskkonna, kus kõik ühingud, olgu tulundus- või mittetulundusühingud, saaksid hakata oma elektroonilisi koosolekuid pidama. See on ikka ühingute oma valiku küsimus, millist keskkonda ta kasutab. Eks me ju ise ka praeguses kriisisituatsioonis kasutame erinevaid platvorme, mille abil neid koosolekuid peame. Ja eks nendelesamadele ühingutele jääb valikuvõimalus, millist konverentsiplatvormi nad kasutavad, on see siis Teams või on see Skype või on see mingi muu. Selles osas ei saa kellelgi midagi ette kirjutada, et peab just olema üks või teine. Küll aga, nagu ma tutvustuses juba ütlesin, kõik need otsused ja need hääletamised, kui need ei ole salajased hääletamised, peavad olema taasesitatavas vormis, võimaldama kirjalikku taasesitamist. Selleks kõlbab ka logi kuskil infosüsteemis.

Aga ma paari sõnaga markeerin siin ära, milline meie ühistute maastik on. Meil on kokku 263 134 erinevat ühingut. Ühe ja kahe osanikuga ühinguid on nende seas kokku 193 677. Kui veel täpsemaks minna, siis sellest 193 677-st on ühe osaniku osaühinguid 158 888, kahe osanikuga ühinguid on 34 769. Nii et lõviosa meie ühingutest ongi sellised ühe-kahe osanikuga osaühingud. Nendel, ma kujutan ette, ei ole küll mingit erilist probleemi digitaalselt omavahel koosolekud ära pidada, kui mõlemal on arvuti ja mõlemal on piisav arvuti või muu elektroonilise vahendi kasutamise oskus. Aga veel kord: kui seda ei ole võimalik teha, siis tuleb ikkagi koosolek läbi viia füüsiliselt.

Teie küsimus oli, et kui on näiteks erakonna üldkogu või kongress, kus on sajad või ka tuhanded inimesed koos. Sellisel juhul tõepoolest on elektroonilise koosoleku pidamine suhteliselt komplitseeritud. Aga kui on olemas usaldusväärne hääletussüsteem, siis hääletada ju iseenesest saaks ka sellise suure kvoorumi puhul.

16:50 Esimees Henn Põlluaas

Peeter Ernits, palun!

16:50 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Tõepoolest, ühinguid on palju, aga enamik on väikesed. Aga nüüd me oleme arutanud, et parlamendis peaks kriisi ajal saama elektrooniliselt hääletada ka siin saalis. See on minu meelest tänuväärne algatus, et anda selline võimalus laiemalt, ja nagu ma aru saan, see jääb

kehtima ka peale eriolukorda. Aga kas Isamaa on plaaninud oma järgmise kongressi teha elektrooniliselt või on niimoodi, et osa tuleb kohale, mingid vanemad inimesed, ja teised on kuskil eemal? Kas on midagi konkreetset mõeldud?

16:51 Justiitsminister Raivo Aeg

Aitäh! Ei, me ei ole seda mingil tasandil, ei fraktsioonis, ei juhatuses ega veel vähem üldkogul sellist varianti arutanud, et lähitulevikus me hakkame suurtükke pidama elektrooniliselt. Küll aga oleme tööpoolest arutanud võimalust, et võiks elektroonilise hääletamise süsteemi luua. Kui ma õigesti mäletan, siis mõni aasta tagasi telliti isegi mingi sellekohane projekt või uuring, et kuidas see käiks ja mismoodi oleks võimalik elektroonilise kaughääletamise süsteemi luua. Nii et Isamaa on juba aastaid tagasi olnud pika ja eesrindliku ja avatud vaatega erakond.

16:52 Esimees Henn Põlluaas

Kalle Grünthal, palun!

16:52 Kalle Grünthal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Austatud minister! Eelnõu kohaselt võib juriidilise isiku organi liige osaleda koosolekul ja teostada seal oma õigusi ka elektrooniliste vahendite abil. Aga kui tekib selline probleem, et – inimesed ei pruugi alati head olla – tahetakse vastu võtta sellist otsust, mille puhul teatud inimese kohalolekut ei peeta soovitatavaks, ja ta viibibki eemal ja hääletab elektrooniliselt, ent ühel hetkel tema hääle läheb kaduma – arvuti hangub või kaob side ära jne? Tuleb on see, et selle isiku hääle läheb sisuliselt kaduma. Kui ta hakkab protsessima ja alustab ehk isegi kohtumenetlust, siis see kõik on aeganõudev ja tegelikult kogu see mõte, mille pärast selline hääletus toimus, on juba ammu kaduma läinud. Kuidas sellist protsessi saaks vältida? Kas te olete selle eelnõu puhul seda mõelnud?

16:53 Justiitsminister Raivo Aeg

No järjekordselt tuleb tunnistada, et pahasid inimesi on alati. Pahasid mõtteid ikka viljeldakse ja proovitakse ka pettusega asju ajada. Ega me sellest ühiskonnas lahti ei saa, mitte üks ühiskond pole lahti saanud. Aga see seaduseelnõu on kirjutatud eeldusega, et asju aetakse ärimaailmas, kus kehtivad head tavad ja osanike või aktsionäride suhtes on lugupidav suhtumine. Ja kui sellest üritatakse mööda minna või rikkuda seaduses etteantud garantiisid või õigusi, eks siis seda tuleb ikkagi lahendada teiste seadustega koostöös, kas väärtemenetluse, kriminaalmenetluse või tsiviilmenetluse kaudu. Inimene peab saama oma õigusi kaitsta. Tõsi küll, see võib võtta aega, ma mõõnan seda. Aga kui muud võimalust ei ole, siis tuleb see aeg võtta, et oma õigused maksma panna.

16:54 Esimees Henn Põlluaas

Jüri Jaanson, palun!

16:54 Jüri Jaanson

Suur tänu! Austatud minister! Mul oli tegelikult väga hea meel kuulda ja üheselt aru saada, et elektroonilise side abil peetav koosolek on täiendav võimalus ja et igal juhul koosoleku korraldaja peab tagama ka füüsilise koosoleku, kui seda soovitakse. See tähendab seda, et koosoleku korraldaja ei saa korraldada koosolekut ainult elektroonilist sidet kasutades, vaid peab tagama ka võimaluse füüsiliselt kohal olla. Mu küsimus on just koosoleku korraldaja kohta. Kas tema peab olukorras, kus mõni koosolekul osaleja soovib füüsiliselt kohal olla, ka füüsiliselt kohal olema või võib ka sellisel juhul kuskilt kaugelt koosolekut juhtida? Kuidas te seda näete?

16:56 Justiitsminister Raivo Aeg

Et kas koosoleku korraldaja võib olla eemal, mitte koosolekuruumis? Noh, võib-olla see on iseenesest võimalik. Kui fantaasial lennata lasta, võib ette kujutada, et pannakse kuskile suurde saali ekraan üles või on siis mingi suur televiisor või mis iganes või igaühel on oma mingi PC nina ees ja jälgib distantilt, kuidas juhataja, kes sõna annab, päevakorra läbivõtmist juhib. Iseenesest see põhimõtteliselt võiks ju olla võimalik. Aga kui ma mõtlen seda varianti, mille teie välja pakkusite, et koosolekul soovivad osaleda isikud, kelle füüsilise osalemise vajadus tuleb sellest, et tal on puue – ma ei tea, näiteks nägemispuue ja

ta ei näe, mis ekraanil on, või mingi muu puue –, siis kui koosoleku juhataja tegutseb distantsilt, siis seda eesmärki ju sisuliselt ei täideta. Eks ikkagi väga paljus tuleb arvestadagi just sellega, millised võimalused kas tulundus- või mittetulundusühingus on, kuidas lepitakse kokku elektroonilise koosoleku pidamise osas, millised need võimalused on.

Ja veel kord: üldreegel on ju see, et kui sa oled kuskil osanik või aktsionär, siis sa oled ju omanik. Ja omaniku sooviga tuleb igal juhul arvestada. Omanikud peavad saama oma seisukohad välja öelda ja avaldada soovi, et nendega arvestatakse. See on niisugune lihtne loogika. Aga veel kord, kui keegi pahatahtlikult tahab kedagi elimineerida, siis ma kujutan ette, et ka praegu on võimalus seda teha, jätta koosolekukutse saatmata või saata see liiga hilja ja pärast põhjendada seda ühel või teisel moel. Kindlasti ka füüsilise koosoleku pidamisel on riikalikke võimalusi küll ja küll. Ikka saab – no kuidas öelda? – kelleltki võtta võimaluse oma õigusi realiseerida.

16:58 Esimees Henn Põlluaas

Toomas Kivimägi, palun!

16:58 Toomas Kivimägi

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Ma jäin enne natukene hiljaks. Aga vähetähtis pole ju kindlasti ka asjaolu, et elektrooniline koosolek on tänuväärne võimalus. Tegu pole igaühe õigusega nõuda elektroonilist koosolekut, selleks peab ikkagi olema juriidilise isiku juhtorgani otsus. Ei saa nii, et mina nõuan ja siis kohe kindlasti koosolek toimub elektrooniliselt. Aga nüüd ehk mõnevõrra üllatav küsimus. Kas te olete kaalunud seda, et näiteks viie aasta pärast oleks see lausa kohustus võimaldada teatud osal osanikest osaleda koosolekutel elektrooniliselt? Üleöö loomulikult seda ei saa, see kõik võtab aega, aga kui me teeme alles viie aasta pärast selle otsuse, siis võidaks kuulutada, et see on jälle kellegi jaoks ootamatu. Miks mitte mõelda, et viie aasta pärast võiks olla juba kohustus võimaldada ikkagi elektrooniliselt osaleda? Ja teine küsimus sellega seoses. Kas on lubatud kombineerida: ütleme, füüsiline koosolek ja elektrooniline koosolek ja lisaks otsuste vastuvõtmine kirjalikult? Et osa, kes ei tule kohale, ei osale elektrooniliselt ega ka füüsiliselt, aga otsused võetakse vastu kirjalikult. Kas see võimalus antakse selle eelnõu kohaselt?

16:59 Justiitsminister Raivo Aeg

See on ka praegu teatud juhtudel võimalik. Näiteks korteriühistutel ongi see koosolekuvälise kirjaliku otsustuse õigus. Näiteks küsitakse korteriühistute liikmete käest, mitu korda nädalas me maja ümber peame muru niitma, kas üks või kolm korda. Nad saavad kirjalikult oma seisukohad väljendada ja vähemus allub enamusele. See võimalus on. Eks see kirjalik otsus puudutab tegelikult ka koosolekupidamise operatiivsust. Kui kirjad peavad liikuma posti teel, siis ju konkreetsetel koosolekul seda otsust ühiselt vastu võtta ei olegi võimalik, otsus selgub alles mõne päeva pärast. Kui on elektrooniliselt või digitaalselt allkirjastatud kiri, mille puhul isik kirjutab sinna Wordi formaati ühe sõna, kas "jah" või "ei", allkirjastab selle digitaalselt ja kohe ka postitab, siis on see kõik nähtavasti võimalik. Ning see sisuliselt võrdub sellega, et sulle on mingisuguse platvormi kaudu hääletamise võimalus antud.

17:01 Esimees Henn Põlluaas

Paul Puustusmaa, palun!

17:01 Paul Puustusmaa

Aitäh! Hea minister! Ma ka omalt poolt kinnitan, et tegemist on väga hea algatusega, väga hea eelnõuga oma olemuselt. Aga kolleeg Kivimägi viskas siin kuuma palli õhku ja see tekitas mul uue suure küsimuse: ta võttis mu vana küsimuse ära ja ma pean selle ümber sõnastama. Ma lähtun sellest, et teatavasti meil on vorm väga oluline, eriti organite koosolekute puhul. Ja meil on nii õigustik ise kui ka õiguspraktika ja kohtupraktika väga selgelt paika pannud, et kui koosolekul läbiviimise ja kokkukutsumise tingimusi rikutakse, siis koosoleku tühistamine on üsna lihtne. Me teame ka teie sõnavõtust, et füüsiline ja elektrooniline kohalviibimine on seaduse tasemel võrdsustatud. Me teame ka seda, et kui põhikirjaga pole elektrooniline koosolek keelatud, siis järelikult on see võrdne tavalise koosolekuga. Ma järeldan sellest – ja selles ongi küsimus –, et olukorras, kui organi füüsilise koosoleku peab tagama niikuinii, peab ka elektroonilise ruumi tagama niikuinii, paralleelselt. On see nii?

17:02 Justiitsminister Raivo Aeg

Kui mõelda, kuidas see päriselus käib, siis ükski osaühing ei hakka ju seal ise mingisugust ... Suuremad kindlasti võivad seda teha. Me rääkisime siin näiteks erakondadest, kellel tõesti on ressursi rohkem, aga üldjuhul ju kasutatakse ikkagi olemasolevaid elektroonilisi platvorme. Lepitakse kokku, millisel platvormil koosolek toimub. Võimalusi on tegelikult päris palju. Meil ei ole sugugi ainult Skype, mis on meie enda auväärne toodang ehk siit Eestist pihta hakanud. On tulnud ka mujalt erinevaid platvorme. Aga see tuleb loomulikult enne kokku leppida. See ongi n-ö virtuaalse ruumi tagamine. Mina saan sellest niimoodi aru. Kui paneme kinni konverentsisaali, on see füüsilise ruumi tagamine. Kui me ütleme, et peame oma koosoleku virtuaalsel teel, näiteks Skype'is, siis ongi virtuaalruumi tagamine, millest koosoleku korraldaja annab teada. Seni ta on andnud teada, et koosolek toimub aadressil Lossi plats 1a, tuba number see ja see, edaspidi ta annab eelnevalt teada, et virtuaalruumis me saame kokku sellisel veebiaadressil. Ja sinna sisenetakse näiteks PIN-i abil, et tagada, et tõepoolest koosolekul osalevad vaid need, kes sinna on kutsutud. See ei ole ju selles mõttes avatud virtuaalruum, et igaüks võib mõne aktsiaseltsi või osaühingu juhatuse koosolekul hakata osalema.

Ma ei tea, kas see oli ammendav vastus või ei olnud. Aga ruumi tagamine on seotud sellega, et osalejate vahel tuleb enne kokku leppida, kus me kokku saame, ja sellest kõigile teada anda. Ja sa tuled füüsiliselt kohale või sisened virtuaalruumi.

17:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kalle Grünthal, palun!

17:04 Kalle Grünthal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Austatud minister! Kui ma küsisin aktsionäride või osa omanike pahatahtlikkuse kohta hääletamisel, siis te ütlesite, et te ei usu seda, ja viitasite, et oma õigusi saab kaitsta kas tsiviilmenetluses, kriminaalmenetluses või väärteomenetluses. See muidugi on pikk protsess, kui ees seisab kohtumenetlus. Kas ei oleks võimalik eelnõusse lisada selline võimalus, et kui tekitatakse või tekib elektroonilisel hääletamisel takistus, siis on võimalik mõne päeva jooksul, näiteks ühe, kahe või kolme päeva jooksul taasesitatavas vormis hääletus vaidlustada? Probleem saaks kohe lahendatud ega läheks väga suurele ringile.

17:05 Justiitsminister Raivo Aeg

Kindlasti on neid elektroonilisi võimalusi ka olemas. Näiteks saab luua ka mingi spetsiaalse äpi. Kui isik on oma toimingut teinud, siis see salvestub, isegi kui sel hetkel ei ole internetiühendust, see katkeb mingil põhjusel. Tagantjärele on seda võimalik tuvastada – see on siis n-ö logipõhine –, mis hetkel ja mismoodi üks või teine koosolekul osaleja oma otsuse tegi. Ja teiseks, kui on näha, et sidet ei ole, siis on võimalik mingiks ajaks hääletamine katkestada. Me ju ikkagi räägime heast äritavast, lugupidavast suhtumisest oma osaühingu, äriühingu või ka mittetulundusühingu liikmetesse. Oodatakse, kuni side on taastatud ja kõigil on võimalik hääletamisel osaleda. Variante on olla palju. Tõepoolest, tehnilisi tõrkeid me oleme ju kogenud kõigi nende virtuaalnõupidamise ajal. Pahatihti pilt hangub, vahel hakib ja mida iganes veel, teinekord lülitub hoopis välja. Aga hea tahtmisega, hea juhtimisega on kõikidest nendest probleemidest võimalik kindlasti normaalsel moel üle saada.

17:07 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mart Võrklaev, palun!

17:07 Mart Võrklaev

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Küsin ühe praktilise küsimuse majandusaasta aruannete teemal. 30. juuni peaks minu teada see tähtaeg olema. Mis tunne teil on? Kas see eelnõu on saanud piisavalt hea, et erinevad n-ö organisatsioonid, kes pole eriolukorra tõttu saanud üldkoosolekut korraldada ja majandusaasta aruannet kinnitada, võivad loota selle eelnõu seaduseks saamise peale? Kas nad jõuavad sellisel moel oma üldkoosoleku ära teha või peavad kiiresti pärast eriolukorra lõppu ikkagi füüsilise üldkoosoleku korraldama? Ja kas äkki plaanitakse ka mingeid erisusi selle tähtaja osas sel aastal? Olete selles valguses seda vaadanud?

17:08 Justiitsminister Raivo Aeg

Meie seisukoht on see, et kui eelnõu seadusena vastu võetakse, siis ei ole selle aruande esitamise tähtaja pikendamine põhjendatud. See annabki võimaluse tähtajaks majandusaasta aruanded ära esitada. (Saalist öeldakse midagi.) No see on teie kätes, kuidas seaduseelnõu edasi läheb ja millal see ükskord vastu võetakse. Loomulikult on võimalus, et seda ei jõuta õigeaks ajaks seadusena jõustada. Siis tulebki seda tähtaega pikendada, loomulikult. Kui riik on loonud liikumistakistused, kokkusaamistakistused – ma ei pea silmas mitte ühe-kahe osanikuga osaühinguid, vaid suuremaid –, siis nähtavasti tuleb seda seisukohta muuta ja majandusaasta aruande esitamise tähtaega pikendada.

17:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Urve Tiidus, palun!

17:09 Urve Tiidus

Aitäh! Lugupeetud minister! Siin saalis kõlanud küsimustes kirjeldatakse mitmeid võimalikke riske, mis kaasnevad elektrooniliste vahendite abil koosolekute pidamisega. Samas on seletuskirjas öeldud, et mitmes ühinguõiguse revisjoni analüüsis on toodud eeskujuks näiteks Taanit ja Saksamaad. Seal on see võimalus juba varem olemas olnud. Kas teil on ka mingi info selle kohta, kas need riskid on nendes riikides teostunud?

17:09 Justiitsminister Raivo Aeg

Aitäh küsimuse eest! Minul selline info puudub.

17:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Peeter Ernits, palun!

17:10 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Tegelikult me seisame uue reaalsuse eel ja ei tea, milliseks tulevik kujuneb. Ja minu küsimus on: kas see on üks suur samm teel füüsilise üksilduse poole? Enam inimesed ei tulegi kokku, vaid reeglina kohtuvad virtuaalmaailmas? Võib-olla ka reisimise asemel inimesed vaatavad virtuaalselt mingisugust lõunamaa randa. Või jääb see lihtsalt selliseks innovaatiliseks ja praktiliseks sammuks, üheks võimaluseks? Mis sa arvad, kui paljus see tegelikult realiseerub. Meil on need veerand miljonit ühingat ja kuigi paarsada tuhat on ühe-kahe mehe omasid. Kui paljudes ühingutes see tegelikult viie aasta pärast realiseerub? Kolleeg Kivimäe jutust võib aru saada, et kõik see võiks olla viie aasta pärast juba kohustuslik?

17:11 Justiitsminister Raivo Aeg

Aitäh küsimuse eest! Ma loodan, et inimesed ikkagi jäävad näost näkku ka suhtlema ja et ükskord lõpeb see olukord ära, kus rohkem kui kümme inimest ei tohi kokku saada ja inimeste vahel peab kaks meetrit olema ja peab maskiga istuma, nagu teiegi siin istute. Tulevad tagasi head ajad, kui inimesed saavad normaalselt koos olla ja omavahel suhelda. See tõepoolest on säärane lisavõimalus. Ja üks ajend on see eriolukord, milles me praegu oleme ja kus on kehtivad need piirangud. Aga eks järjest rohkem see maailm liigub ka suuremate kiiruste rakendamise poole. On ka sellised juhud, et virtuaalkeskonnas koosoleku pidamist peetakse mõistlikumaks just ratsionaalsuse ja ajakulu aspektist. Ei ole vaja igal juhul füüsiliselt kokku saada.

Kõik oleneb ju ka sellest, missuguse kaaluga otsuseid on vaja ühel või teisel juhul teha. Mõnikord nähtavasti peetakse vajalikuks ümarlaua taga istuda ja tõsiselt asjade üle polemiseerida. Teinekord on koosolek formaalsem ja siis on tõepoolest ratsionaalne lahendus säästa ressursi ja säästa aega, koosolek peetakse ära virtuaalselt ja tehakse otsused virtuaalmaailmas ära. See on päris realistlik tulevik. Kui palju konkreetselt selle peale minnakse, no kes seda täna oskab öelda. Aga ma usun, et küllap see järjest enam populaarsust kogub. Kui selliseid võimalusi antakse, siis neid ka katsetatakse. Ma vaatan isegi, et kui nüüd eriolukorrast tulenevalt on tegu sunniviisilise veebikoosolekute pidamisega, siis inimesed võtavad seda päris mõnuga ega kibelegi nii väga ühte ruumi kokku tulema. Harjumuse asi, omaksvõtmise asi.

17:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud minister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Palun ettekandjaks õiguskomisjoni liikme Marek Jürgensoni.

17:14 Marek Jürgenson

Austatud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Neljapäeval, 23. aprillil arutas õiguskomisjon seaduseelnõu 180. Istungist võtsid osa juhatajana Jaanus Karilaid ning komisjoni liikmed Marek Jürgenson, Uno Kaskpeit, Toomas Kivimägi, Tarmo Kruusimäe, Heljo Pikhof, Urve Tiidus, Vilja Toomast. Nagu tänagi siin saalis, andis minister Raivo Aeg väga põhjaliku ülevaate sellest eelnõust ja vastas ka küsimustele, mis tegelikult kattusid täna siin saalis esitatud küsimustega. Võib-olla kõige rohkem kõnetas meid see Saksamaa ja Taani revisjoni näide. Justiitsministeerium viis läbi teatud punktides revisjoni ja tõdeti, et üldkoosolekute läbiviimine elektrooniliste vahendite abil komplikatsioone ei ole tekitanud. Tulenevalt eeltoodust võib öelda, et praegusel pandeemiakriisil on ka positiivseid külgi. Ja üks positiivne külg on see, et hakatakse e-lahendusi julgemalt kasutama. Ja just sellisest loogikast lähtudes on Justiitsministeerium selle eelnõu koostanud. Komisjonis sai eelnõu päris palju kiita. Tulenevalt sellest otsustati esiteks teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 4. maiks. Otsuse poolt hääletasid konsensuslega kõik kohal viibinud komisjoni liikmed. Teiseks, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada, see otsus oli samuti konsensuslik. Kolmandaks, teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks 6. mai kell 16 – otsus oli samuti konsensuslik – ja määrata ettekandjaks Marek Jürgenson. Seegi otsus oli konsensuslik. Nii et palun teil olla selle eelnõu poolt, kui tuleb lõpphääletus. Aitäh!

17:16 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile küsimusi ei ole. Kas Riigikogu fraktsioonidel on soov avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 180 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määratud muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 6. mai kell 16. Tänane kuues päevakorrapunkt on menetletud.

7. 17:17 Riigipiiri seaduse muutmise seaduse eelnõu (178 SE) esimene lugemine

17:17 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi. Seitsmes päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud riigipiiri seaduse muutmise seaduse eelnõu 178 esimene lugemine. Ma palun ettekandjaks siseminister Mart Helme.

17:17 Siseminister Mart Helme

Austatud Riigikogu liikmed! Tuleme välja ühe praktilise algatusega, mille vajadus on sündinud elust enesest. Nimelt, riigipiiri seaduse muutmise seaduse eelnõu käsitleb mõningaid punkte, mis tõepoolest praktikast tulenevalt vajavad seadusandlikku korrigeerimist.

Puudutame eelnõus nelja olulist valdkonda ja loen nad ükshaaval ette. Esiteks, riigipiiri seaduse muutmise seaduse eelnõu eesmärk on kehtestada piirivöönd ja muuta piiririba sätteid, et need vastaksid tegelikele vajadustele. Ja tegelikud vajadused on siis sellised. Idapiiri projekteerimisel ja katselõikude rajamisel on ilmnunud, et kümnemeetrisele piiriribale on piiri valvamiseks vajalike elementide rajamine väga keeruline. Nimelt on maastik varieeruv. Ma olen ka ise puhtpraktiliselt küllaltki palju kilomeetreid idapiiril, konkreetsemalt kagupiiril koos piirivalvuritega läbi käinud ja nad on mulle demonstreerinud, kui varieeruv see on. Tõepoolest, enamikus kohtades võib kümnest meetrist täiesti piisata, aga on kohti, kus vajaliku infrastruktuuri rajamine vajab laiemat piiririba. Ja on mõistlik, kui me praktilistest vajadustest ja maastiku konfiguratsioonist lähtuvalt seda ka seadusandlikult võimaldame.

Oluline on märkida veel seda, et piiririba kehtestatakse üksnes maismaapiiril – jutt on konkreetsetelt kagupiirist – ja see ei puuduta Narva jõe ja Peipsi järvistu kaldal kulgevat või täpsemalt veekogudel kulgevat piiri. Seal piiririba ei kehtestata. Teine oluline punkt on piirivööndi kehtestamine. Piirivöönd on oluliselt laiem ja ulatuks kuni viie kilomeetri kaugusele reaalsest piirijoonest.

Praegu Eestis maismaapiiri ulatuses seaduse tasemel õiguslikult reguleeritud piirivöönd puudub.

Tegevuse kooskõlastamise kohustus on sätestatud määruses, kuid õigusselguse ja arusaadavuse eesmärgil tuleb see kehtestada ka seaduses. Piirivööndi kehtestamisega ei looda sisult uut piiranguvööndit, sest erinevad määrused, piirirežiimi eeskiri, planeeringu koostamisel koostöö tegemise kord ja planeeringute kooskõlastamise alused sätestavad juba praegu piirangud ja kooskõlastamise kohustuse välispiirist vähem kui viie kilomeetri kaugusele kavandatava tegevuse korral.

Riigipiiri seaduse järgi on politseil õigus piirata isikute liikumist ja viibimist piirilähedasel alal, aga see tähendab, et on õigus, mitte kohustus. Piirilähedane ala on laialt tõlgendatav ja selle puhul ei ole selge, kui suurt ala piirilähedase alana käsitatakse. Piirivööndi loomise ja selle laiuse määramisega tekitame selguse, millise territooriumi ulatuses on politseil õigus piirata isikute liikumist ja ka vajaduse korral ka seal viibimist. Piirivöönd moodustaks kuni viie kilomeetri laiuse piiriribaga paralleelse maa-ala piiriribast sisemaa poole ehk siis Eesti Vabariigi territooriumi poole, arvestades riigipiiri valvamiseks vajaliku maa-ala suurust ja looduslikke tingimusi. Maismaapiiril kehtestatakse piirivöönd laiusega 5 kilomeetrit. Peipsi järve rannajoonest ei ole vaja kehtestada 5-kilomeetrist piirivööndit, sest nähtavus on hea ja looduslikud takistused erinevalt väikestest järvedest, nagu Vaniku, Kriiva ja Pabra, Pattina, puuduvad. Piirivööndi laiuse määrab kindlaks Vabariigi Valitsus oma määrusega. Piirivööndi tähistamiseks paigaldatakse märke ja muid tähiseid, mis annavad inimestele võimaluse olla teadlik ja juhivad tähelepanu, et inimene viibib välispiiri läheduses.

Nüüd veel. Seaduses on punkt, mis puudutab maanteepiiripunkti sisenemise korraldamist. Sõidukite maanteepiiripunkti sisenemist korraldab praegu Siseministeerium. Kuna tegevus kuulub sisuliselt Politsei- ja Piirivalveameti haldusalasse, antakse eelnõuga siseministrile õigus volitada PPA-d korraldama sõidukite maanteepiiripunkti sisenemist. PPA-l on sõidukite maanteepiiripunkti sisenemise korraldamiseks õigus sõlmida omakorda halduslepinguid. Kehtivad piiriületuse ootejärjekorra korraldamise tasu maksimummäärad on aastast 2011, kui need arvutati sendi täpsusega ümber kroonidest eurodeks. Eelnõus rakendatakse riigilõivuseaduses toodud põhimõtet ning kehtestatakse piiriületuse ootejärjekorra korraldamise eest võetava tasu suurus 1-eurose täpsusega. Toon näiteid. Järjekorrakoha võtmine: kehtiv piirmäär – 1,59 eurot, uus piirmäär – 2 eurot. Sõiduauto ootealatasu – 6,39 eurot, uus piirmäär – 7 eurot. Sarnaseid näiteid võiks tuua ka teiste liiklusvahendite kohta. Veel üks täiendus. Nimelt luuakse õigus ületada välispiiri Eesti, Euroopa Liidu liikmesriigi, Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigi või Šveitsi Konföderatsiooni välja antud kehtiva isikutunnistusega, kui lahkutakse riiki, mis tunnustab isikutunnistust reisidokumendina. Kehtiv redaktsioon näeb ette, et välispiiri ületamiseks võib kasutada isikutunnistust, kui see on sätestatud välislepingus. Samas, praktika on aktsepteeritav, kui riigid edastavad dokumentide tunnustamise info ametlike kanalite kaudu. Praegu on sellised riigid Serbia ja Georgia, suure tõenäosusega lisandub nende hulka peale Brexiti lõpuleviimist ka Ühendkuningriik. Riigipiiri seaduse erimenetluste hulgas ei ole kutsetega sundtoomist isikusamasuse tuvastamiseks erilise tuvastusmeetmega, isiku kinnipidamist, turvakontrolli, isiku läbivaatust ega valdusse sisenemist ning valduse läbivaatust. Seda siis arvestusega, et piirikontrolli tehes on vajalik neid erimeetmeid kasutada riigipiiri seaduses sätestatud korras. Ja ega mul rohkem midagi olulist siin lisada ei ole.

17:26 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Austatud minister, teile küsimusi ei ole. Ja nüüd palun kaasettekandjaks põhiseaduskomisjoni esimehe Paul Puustusmaa.

17:26 Paul Puustusmaa

Hea juhataja! Austatud kolleegid! Tänan ministrit ettekande eest! Nagu me aru saime, tegemist on üsna tehnilise seadusega. Loomulikult, nagu minister ütles, see tuleb elu enda vajadustest. See ei ole mõeldud muuks kui eelkõige esiletulnud probleemide lahendamiseks. Riigipiiri seaduse muutmise seaduse eelnõu on välja töötatud, et tõhustada olemasolevat piirirežiimi ja riigipiiri valvamist. Sellega sätestatakse mitmesuguseid legaaldefiniitsioone ja käsitletakse olemasoleva seaduse muutmise põhjust. Eraldi on välja toodud, et meil sätestatakse seadusega piirivöönd, mida varem seaduses ei olnud. Käsitletud on ka sõidukite maanteepiiripunkti sisenemise korraldust ja seal tasu võtmist.

Kui see seaduseelnõu oli põhiseaduskomisjonis, siis ega ta suuri küsimusi ei tekitanud.

Põhiseaduskomisjonis oli see arutusel 21. aprillil. Istungit juhatas Paul Puustusmaa, osa võtsid komisjoni liikmed Kalle Grünthal, Marek Jürgenson, Kaja Kallas, Siim Kiisler, Lauri Läänemets, Hanno Pevkur, Martin Repinski ja Taavi Rõivas. Loomulikult viibisid kohal ka siseminister Mart Helme ja

Siseministeeriumi piirivalvepoliitika osakonna juhataja Janek Mägi, sama osakonna nõunik Viljar Kärk ja õigusnõunik Gerly Herm.

Nagu siingi, tõi minister välja kõik olulised momendid ja neid ma eraldi üle rääkima ei hakka. See oleks lihtsalt asjatu kordus. Küll aga rõhutan ühe nüansi üle. Nagu ma eelnevalt ütlesin, piirivööndi defineerimine on kindlasti oluline asi, mida meil enne seaduses ei olnud. Veel rõhutati meie istungil, et maanteepiiripunkti sisenemise regulatsioon on kasutusel olnud juba üle kümne aasta, eelnõuga nüüd seda muudetakse. See osa on eelnõus suhteliselt mahukas, kuna regulatsioon soovitakse muuta inimeste jaoks lihtsamini loetavaks. Kehtiv versioon on lihtsalt raskesti tõlgendatav. Ja see on teine väga tänuväärne asi, et me jõuame probleemide lahendamise juurest selle juurde, et me lihtsustame mõningaid regulatsioone.

Kui istung läbi oli, siis komisjon toetas Riigikogu kodu- ja töökorra seadusest tulenevalt kümne päeva pikkust muudatusettepanekute tähtaega. Tehti ettepanek võtta eelnõu päevakorda tänaseks päevaks ehk 4. maiks 2020, ettekandjaks määrati komisjoni esimees Paul Puustusmaa ja tehti ettepanek esimene lugemine lõpetada. Kõik need menetluslikud otsused võeti vastu konsensusega. Suur tänu!

17:30 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Ka teile küsimusi ei ole. Kas fraktsioonidel on soov avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 178 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määrان muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 18. mai kell 17.15.

8. 17:30 Välismaalaste seaduse, tulumaksuseaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse (Eestis töötamise reeglite väärkasutuse vähendamine) eelnõu (145 SE) esimene lugemine

17:31 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tänane kaheksas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud välismaalaste seaduse, tulumaksuseaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (145 SE) esimene lugemine. Ma palun ettekandjaks siseminister Mart Helme.

17:31 Siseminister Mart Helme

Härä eesistuja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Eelmine eelnõu, mida ma siin äsja esitlesin, oli kantud praktilistest vajadustest. Tõsi küll, need olid mõnevõrra tehnilisemat laadi vajadused kui käesoleva eelnõu omad, mida ma kohe tutvustan. Aga ikkagi ka käesolev eelnõu on sündinud elust enesest ja praktilistest vajadustest teha korrektsioone.

Mis need praktilised vajadused on? Toon natuke statistikat. Viimasel ajal on meil võõrtöötajõu teemal olnud ägedaid debatte ja on täiesti arusaadav, et olukorras, kus paljud majandusharud on viimaste aastate jooksul harjunud võõrtöötajõu kasutamisega, on ka huvigruppe, kes sel teemal aktiivselt seisukohti avaldavad.

Et see võimalikult selge oleks, millest me räägime, siis mõned numbrid. Lühiajalise töötamise registreerimised: 2017 oli neid Eestis 7509, 2018 – 19 805, 2019 – 32 274. Numbrid on, nagu te näete, kasvanud väga kiiresti ja väga dramaatiliselt. See on tekitanud olukorra, kus eri hinnangutel on Eestis seaduslikult viibivaid, kuid Eestis töötamise tingimusi rikkuvaid või töötamise võimalusi väärkasutavaid välismaalasi iga aastaga üha enam.

Mida see meile rahalises plaanis tähendab? Maksu- ja Tolliameti hinnangul 2019. aasta esimese kvartali seisuga jäi meil selle tagajärjel eelduslikult laekumata – siis töötavate välismaalaste pealt – 8,7 miljonit eurot, 2019. aasta teise kvartali seisuga juba 13,87 miljonit eurot ja 2019. aasta kolmanda kvartali seisuga 16,5 miljonit eurot. Nagu näete, on tegemist märkimisväärse maksukahjuga, kui me valdkonda ei korrasta. Ja siinkohal on mul palve, et kogu seda eelnõu ei vaadataks kuidagi ideoloogilisest aspektist, vaid vaadataks just nimelt õiguslikust ja majanduslikust aspektist.

Aga konkreetsemalt eelnõu enda juurde. Eelnõu on välja töötatud selleks, et aidata kaasa välismaalaste Eestis töötamise regulatsiooni kuritarvitamise vähendamisele ning suunata välismaalasi ja nende tööandjaid õiguskaualekale käitumisele. Suurenenud nõudlus on Eestis tekitanud olukorra, kus tööandjad sageli – sageli, ma ei ütle, et kõik, ja ma ei ütle, et alati – eiravad välismaalaste seaduses sätestatud välismaalase Eestis töötamise tingimusi või palgakriteeriumi nõuet. Ja sageli – rõhutan:

sageli, mitte sugugi alati – kuritarvitatakse välismaalase Eestisse tööle võtmise erinevaid võimalusi, hoides seeläbi kõrvale Eesti tööturu kaitse mehhanismidest, eelkõige palgakriteeriuminõudest, aga ka tööjõumaksude tasumisest. Näiteks esineb kuritarvitamine juhul, kui väidetavad lähetatud töötajad ei vasta seaduses kehtestatud tunnustele, kui teise Euroopa Liidu liikmesriigi ettevõtjal ei ole Eestis asuva ettevõttega teenuse osutamise lepingut või ettevõtte, kes väidetavalt tegutseb teises Euroopa Liidu liikmesriigis, on tegelikult n-ö riilifirma, või töötaja, kes väidetavalt töötab lähetatavas Euroopa Liidu liikmesriigis, ei ole seal kunagi viibinud ega plaani ka sinna minna. Me võime siin näpuga näidata ka nende nn kurikuulsate Poola renditööliste peale. Seega ongi eelnõu eesmärk tõkestada Eestis töötamise reeglite rikkumist ning maksukohustuse täitmisest kõrvalehoidmist ja võtta kasutusele lisameetmed, mis aitavad vähendada välismaalaste Eestis töötamise ja nende maksustamise regulatsioonide kuritarvitamist.

Eelnõu lähtub töölepingu seaduses sätestatud tööandja ja kasutajaettevõtte mõistetest ning välismaalaste seaduses sätestatud vastuvõtva üksuse mõistest, mis praegu töölepingu seaduse sätetega kaetud ei ole. Eelnõuga on kavas luua välismaalaste seaduses täiendavad kohustused tööandjale, välismaalasele ja kasutajaettevõtjale. Need näevad ette, et a) kui välismaalase faktiline tegevus ei vasta Eestis töötamise õiguslikule alusele ja eesmärgile, on tööandja ja välismaalane kohustatud lähtuma nendest õiguslikest alustest, millele tegevus sisult vastab, ja kohustuse täitmata jätmisel on Politsei- ja Piirivalveametil võimalik ennekoike tööandjale, aga ka välismaalasele teha ettekirjutus ja rakendada sunniraha, mille ülemmäär on 32 000 eurot; b) kui välismaalane teeb Eestis renditööd või osutab teenust, on kasutajaettevõtja kohustatud lisaks sellele, et ta kontrollib, et tema juures töötaval välismaalasel oleks Eestis viibimiseks ja töötamiseks õiguslik alus, tagama, et välismaalane töötab Eestis vastavalt selleks antud õiguslikule alusele ning tööandja ja kasutajaettevõtte vahel sõlmitud lepingule või muule kokkuleppele. Selle kohustuse täitmata jätmisel on Politsei- ja Piirivalveametil võimalik kasutajaettevõtet välismaalaste seaduse alusel edaspidi võtta vastutusele ja karistada väärteo korras rahatrahviga füüsilisele isikule kuni 300 trahviühikut ja juriidilisele isikule kuni 32 000 eurot.

Ühtlasi täpsustatakse regulatsioonis tõendamiskohustust, nähes ette tööandjale, kasutajaettevõtjale, vastutavale üksusele ja välismaalasele kohustuse tõendada, et välismaalase faktiline tegevus Eestis vastab Eestis töötamise õiguslikule alusele ja eesmärgile, kui välismaalane töötab Eestis muude tingimuste alusel kui Eestis töötamise üldised alused, näiteks hooajatöötajana või lähetatud töötajana. Selgituseks: tööandja ei pea tõendama töötamise üldiseid aluseid.

Nõndaks. Rahalistest asjadest ma juba mõnevõrra rääkisin, kuid tulumaksuseaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise tulemusena täpsustub Eestis töötavate mitteresidentide töötasu maksustamise õigus ning mitteresidentide ettevõtjate, kel on Eestis töötajaid, Maksu- ja Tolliametis registreerimise ning töötasudelt tulumaksu kinnipidamise kohustus. Muudatus mõjutab välistöötajaid ehk kolmandate riikide kodanikke, kes rikuvad Eestis töötamise tingimusi või kuritarvitavad erinevaid legaalseid välismaalase Eestis töötamise võimalusi. See mõjutab ka tööandjaid, kes kasutavad välistöötajõudu ja rikuvad välismaalase Eestis töötamise tingimusi, ei järgi kehtestatud nõudeid või kuritarvitavad erinevaid legaalseid välismaalase Eestis töötamise võimalusi. Samuti puudutab see Politsei- ja Piirivalveameti ametnikke, kes viivad vastavalt seadusele läbi välismaalase Eestis viibimise, elamise ja töötamise õigusega seotud menetlusi, ning Maksu- ja Tolliameti ametnikke, kes kontrollivad maksukohustuse täitmist. Põhimõtteliselt tähendab see eelnõu, et kaitstakse nii Eestis töötavaid välismaalasi kui ka nende tööandjaid, täpsustades korda, mis kogu valdkonda puudutab. Korra täitmisel, korra järgimisel on tegelikult n-ö hallid alad likvideeritud ja kõikidel, nii töövõtjatel, tööandjatel kui ka seda kõike kontrollivatel ametnikel oluliselt suurem seadusandlik selgus, kuidas erinevaid kaasusi käsitleda. Ja ega ma rohkem sissejuhatuseks ei ütlegi.

17:41 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud minister! Teile küsimusi ei ole! Ja ma palun nüüd ettekandjaks põhiseaduskomisjoni liikme Taavi Rõivase!

17:41 Taavi Rõivas

Hea juhataja! Head kolleegid! Põhiseaduskomisjon arutas seda eelnõu juba paar kuud tagasi. Ja meil oli ettepanek võtta see täiskogu päevakorda juba 16. märtsil, aga arusaadavalt, kuna sel ajal kehtis juba eriolukord, siis me leppisime hiljem kokku, et arutame seda eelnõu siis, kui olukord on rahunenud.

Istungi arutelu käigus tõstatati erinevaid probleeme, aga ma ütlen juba etteruttavalt ära, et jõuti konsensusele, et seda eelnõu põhimõtteliselt on vaja – selleks, et vähendada võimalusi maksupettusteks, ja selleks, et ühtlustada ausat maksukeskkonda kõigile. Küsimused ja teemapüstitused puudutasid muu hulgas seda, et mõneti on Eesti riik selle olukorra, kus kasutatakse renditööjõuga seotud erinevaid võimalusi, mõneti ise tekitanud sellega, et on küllaltki karmid piirangud Eestisse tööle asumisele. Renditööd ja ka lühiajalist töötamist nähakse võimalusena minna mööda sellest 0,1% kvoodist.

Selle ümber tekkis päris pikk arutelu, kõlas erinevaid küsimusi ja erinevaid seisukohavõtte, aga ma ei hakka seda kõike siin aja kokkuhoiu mõttes edasi andma. Ma annan edasi selle, et lõppkokkuvõttes jõuti konsensuseni, et selle eelnõu esimene lugemine tuleks lõpetada. Samuti lepiti kokku, et kaasatakse nii ettevõtlusorganisatsioonid kui ka ametiühingud, kes on selle eelnõu teemal seisukoha võtnud või lihtsalt arvamust avaldanud, komisjoni arutelule. Kui võimalik, siis nende parandusettepanekuid ja tähelepanekuid, mis eelnõu paremaks võiksid teha, võetakse ka arvesse. Muudatusettepanekute tähtaeg on vastavalt seadusele kümme tööpäeva. Kui on küsimusi, vastan hea meelega. Aitäh!

17:44 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Teile küsimusi ei ole. Kas fraktsioonidel on soov avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 145 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määran muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 18. mai kell 17.15.

9. 17:44 Arupärimine eriolukorra ajal koduõppe korraldamise kohta (nr 29)

17:44 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi! Üheksas päevakorrapunkt on Riigikogu liikmete Heljo Pikhofi, Helmen Küti, Indrek Saare, Ivari Padari, Jaak Juske, Jevgeni Ossinovski, Kalvi Kõva, Katri Raigi, Lauri Läänemetsa ja Raimond Kaljulaidi 2. aprillil 2020 esitatud arupärimine eriolukorra ajal koduõppe korraldamise kohta. Ma palun arupärijate nimel kõnepulti ettekandjaks Katri Raigi!

17:45 Katri Raik

Lugupeetud eesistuja! Hea minister! Sotsiaaldemokraatide fraktsiooni liikmed esitasid oma arupärimise 2. aprillil, nagu enne öeldud. Sellest on möödas juba terve kuu. Esialgne plaan oli selline, et minister tuleb arupärimisele vastama 18. mail, ent minister on juba täna siin. See on hea eeskuju teistele ministritele – mitte oodata viimase päevani või päev kauem, vaid tulla olulistele küsimustele, rahvasaadikute arupärimistele vastama võimalikult vara.

Täna võeti vastu määrused, mis reguleerivad, kuidas saab sellel kooliaastal lõpetada põhikooli või gümnaasiumit. See on suur töövõit. Palju õnne, proua minister! Ent tahaksin kohe kasutada võimalust rõhutada, et gümnaasiumi riigieksamid on mõistlik ikkagi sooritada, ehkki need on sellel aastal vabatahtlikud – seda sellepärast, et kõrgkooli ukSED on tänastele koolilõpetajatele avatud ka aasta pärast, kui teised juba kõigi eelduste kohaselt riigieksameid sooritavad. Tee tänasesse päeva läbi aprillikuu on olnud hariduses okkamine ja konarlik, segadust on olnud palju nii õpilastel kodudes kui ka nende õpetajatel, 3500 õpetajal, kes on vanemad kui 60 eluaastat. Pikk ja keeruline oli vaidlus, kas valitsus saab mandaadi otsustada riigieksamite tegemise või tegemata jätmise üle üheks aastaks või mitmeks aastaks. Nüüd teame, et see piirdub vaid selle kooliaastaga. Ent ometi on küsimusi, mis on tänini õhus. Kas põhikooliõpilased, lapsed lähevad sellel aastal kooli või ei lähe? Tallinna linn on sellele küsimusele vastanud, Eesti riik tervikuna mitte ja siin on taas selge sõnum väga oodatud.

Nüüd meie toonasest arupärimisest. Seekord on kuu aega olnud kuidagi pikem kui tavaliselt, ent kõik meie toona esitatud küsimused on aktuaalsed ka täna, kas või seetõttu, et samal ajal valmistatakse ette Eesti haridusstrateegiat aastani 2035 ja tänased küsimused on vaieldamatult aktuaalsed ka haridusstrateegia kontekstis. Meil oli toona kuus küsimust, tutvustan neid hästi lühidalt. Esimesena küsisime, mida me oleme koduõppes, distantsõppes õppinud ja mis on olnud põhilised väljakutsed. Teiseks, millisenä näeb ministeerium oma koordineerivat rolli olukorras, kus SA Innove, HITSA ja veel paar haridust teenindavat üksust on moodustamas ühte hiiglaslikku konsortsiumi, mis on vägevam kui ministeerium ise? Milline on ministeeriumi roll selles olukorras? Kolmandaks, kas me pole koduõppes

olnud liiga ranged, pannud õpilastele liiga suurt koormust? Kas me ei vaja ühtset koduõppe head tava, et koduõpe oleks edaspidi sujuvam? Neljas küsimus puudutab seda, kas venekeelsetel koolidel on olnud raskem kui eestikeelsetel koolidel. Venekeelne e-koolikott on õhem, tunduvalt õhem kui eestikeelne. Kui oleme otsustanud, et me venekeelsete koolide küsimuses mitte midagi Eestis ei otsusta, siis peame ka venekeelseid õpilasi toetama. Viies küsimus on lastevanemate nõustamise kohta, mis ei ole aktuaalne ainult kriisi ajal, vaid ka igal muul ajal. Ja kuues küsimus, mis täna sai lahenduse, puudutab nii seda, mis saab 9. ja 12. klassi lõpueksamitest, kui ka seda, kas eksamite äraootamine oli ainuvõimalik või oleks pidanud kaaluma hoopistükkis eksamite teisi formaate. Ootame suure põnevusega haridusminister Mailis Repsi vastuseid. Aitäh!

17:49 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Ma palun arupärimisele vastama haridus- ja teadusministri Mailis Repsi!

17:49 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Head arupärijad! Tõesti, uskumatult kiiresti on läinud need märtsi- ja aprillikuu, ja olemegi jõudnud maisse. Kui vaatame, mis selle perioodi jooksul on toimunud, siis võime öelda, et selle kohta saavad teaduslikke uurimistöid teha veel mitmed lõpetajad nii magistri- kui ka doktoriõppes, rääkimata teadlastest, analüüsimeks, millised on need mõjud olnud haridusvaldkonnas.

Esimene küsimus, mida head arupärijad küsisid, puudutas suhtlust koolidega koduõppe teemal. Kõigepealt, enne kui läheme kõikide muude nüanssideni, ma väga palun, et me kasutaksime ühtlustatud sõnavara. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses on koduõpe veidi teistmoodi reguleeritud. Koduõpe on eraldi taotluse ja eraldi sätetega. Kui meil on vähegi võimalik kokku leppida, siis kasutame pigem terminit "distsantsõpe" või "kodus toimuv distants- või digitaalne distantsõpe". Nii, kuidas keegi soovib. Ma usun, et ka teie olete saanud hariduskorraldajatelt ja ülikoolide õppejõududelt pöördumisi, et me kasutaksime ühtlustatud terminoloogiat.

Nüüd distantsõppest. Esimene nädal distantsõpet, mis järgnes 13. märtsi otsusele, oli esmapilgul kindlasti väga järsk muutus – neljapäeval tehti otsus ja reedel tuli kõigil koolidel koostöös HITSA, Innove, Haridus- ja Teadusministeeriumi, koolipidajate ning loomulikult lapsevanemate ja õpetajatega olukord läbi mõelda. Meil oli ühe kooli, Kristiine kooli kogemus ees, mis kindlasti andis võimaluse mitmetele küsimustele juba ennetavalt vastata. Aga kui me nüüd mõtleme selle viiruse statistika peale – praegu teadlased juba teevad selliseid poolvahekokkuvõtteid sellest esimesest etapist –, siis võime küll öelda, et need väga jõulised ja tol hetkel vaidlust tekitanud otsused koolide töö osas olid kindlasti meetmed, mis töötasid. Nagu me teame, tähendas koolide sulgemine lapsevanematele väga suuri muutusi, nii transpordis kui ka muus. Teadlased on välja öelnud, et laste hulgas iseenesest väga suurt ohtu nakatuda ei ole, erinevalt mitmetest teistest tuntud viirustest. Loomulikult olime ka ministeeriumis mures, kuidas jõuavad koolid sellise väga kiire muutusega toime tulla. Meil oli teavet digivahendite kohta – kaks aastat on põhikoolides toimunud ühtlustatud digivahendite kasutamine, töötab tasuta Opiqu keskkond, mida on rakendatud riigihanke kaudu –, aga sellist täismahus kogemust meil ei olnud. Teise nädala lõpus küsisime kõikidelt koolidelt tagasisidet – mitte ainult nendelt, kes olid probleemide või küsimustega ministeeriumi poole pöördunud, vaid kõikidelt koolidelt. See toimus 30. märtsil ja 1. aprillil. Me saime ka uusi küsimusi. Kui need osadeks jaotada, siis võib öelda, et esimeses ringis, esimestel päevadel olid päevakorras tehnilised küsimused: internetiühendus, selle kiirus, arvutitega varustatus nii õpetajate kui ka õpilaste hulgas. Oli ka väga detailseid tehnilisi küsimusi, näiteks kuidas saab liisitud kooliarvutit koju anda, millised peavad olema lisalepingud, kuidas käitub erastruktuur, kes on arvutid liisingule andnud, millised on kindlustused jms. Järgmises ringis tuli vastata ja arutada teemadel, kuidas õpetajat toetada. Küsitlejate jaoks oli veidi üllatav, et väga suur osa internetiühenduse probleeme tekkis õpetajatel kodus. Õpilaste ühendus toimis isegi paremini. Arutasime koos, kas ja milliseid takistusi võib ette tulla, sest tol hetkel meil ei olnud ju pandeemia kohta täpset ennustust. Polnud teada, kas õpetajad võivad endiselt koolis töötada ning kui võivad, siis millises ulatuses nad saavad koolis olla ja sealt oma õppetööd korraldada.

4/5 koolidest, kui lähtuda statistikast, võtsid kahe nädala tulemused kokku tõdemusega, et õppetöö on organiseeritud ja õpilaste koormus korrastatud. Ka lapsevanematelt oli selleks ajaks, st esimese kahe nädalaga tagasisidet korjatud. Õpilaste kodutöö mahust on väga palju räägitud. Koolide juhtkonnad, nii koolijuhid kui ka õppealajuhatajad, ütlesid väga selgelt, et kahe nädalaga õppetöö üldjoontes korrastus.

Raskusi esines mõne üksiku õpetaja puhul ja mõningate küsimuste lahendamisel. Üldiselt mõisteti, kuidas jaotada kodutööd ja kodus antavat tavalist tunnitööd. See oligi võib-olla peamine küsimus. Nagu me märtsi lõpust kindlasti mäletame, siis kõige suurem debatt käis selle ümber, et kui õpilane oli kõigepealt teinud digitaalselt ära kõik need ülesanded, mis olid talle n-ö tunnijaotusesse pandud, ja siis vaatas järgmist veergu, nägi ta, et seal oli kodutööd umbes samas mahus. See oli võib-olla kõige suurem mõtlemisekoht. Samuti rääkisid õpetajad kindlustundest kogu selle digitaalse keskkonna kasutamisega seoses. Võib öelda, et digitehnoloogia kasutuse poolest on koolid üsna erinevas seisus. Nagu mäletame, on meil siin sel teemal olnud ka debatte ja peetud arutelusid digipädevuse hindamise üle. Tagasiside järgi vajasisid 62 kooli otsest lisatuge, sest sealsed õpetajad hindasid oma oskust väheseks. Kui vaatame koolide üldarvu, siis võime öelda, et pigem on meie digipööre olnud siiani ikkagi viljakas.

Nüüd HITSA-st. Haridustehnoloogidega koostöös on HITSA pakkunud pidevat tuge. Korraldatud on erinevaid veebiseminare lasteaia- ja klassiõpetajatele, tugispetsialistidele, loomulikult aineõpetajatele. Eri õppeainete raames on moodustatud parima praktika jagamise grupe, kus õpetajad omavahel ja koostöös spetsialistidega saavad üksteisele nõu anda. Ka koolijuhid on avanud mitmeid haridustehnoloogia infoliine, kus nad saavad oma küsimustele vastuseid.

Nüüd hüppame ajas natuke edasi. Järgmise ringi tagasisidet korjasime kuu aja möödudes. Õpilased ja õpetajad ütlesid, et digioskused on üldiselt paranenud, platvormid on selgeks saanud. Varustatuse probleemid olid selleks ajaks lahendatud, aktiivsed vajaduspõhised kasutused veebikeskkondades toimusid, digitaalsed vahendid olid selleks ajaks olemas. Koolid tegid juba kuu aja möödudes aktiivselt ka laste ja lastevanemate hulgas tagasisideküsitlusi ning hindasid ise, kuidas meeskonnatöö on hakanud laabuma. Samuti võib öelda, et HEV-i teema ehk meie erivajadusega laste teema on olnud kogu aeg päevakorral. Me ise oleme sellele nii Rajaleidja, Haridus- ja Teadusministeeriumi kui ka Innove kaudu väga palju tähelepanu pööranud ning leidnud mitmesuguseid lahendusi. Samuti võib öelda, et kui vaadata korduma kippuvaid küsimusi ja tehtud otsuseid, siis koolidelt saadud tagasiside on olnud selline, et nad on saanud otsuseid teha väga operatiivselt. Nii ministeeriumis kui ka allasutustes on toiminud otseliinid, infotelefonid on olnud kogu aeg avatud. Ma tänan siit puldist kõiki, kes on meil staabis pidevalt tööl olnud, nii allasutuses kui ka ministeeriumis. Kogu see tööine panus on kahtlemata olnud väga-väga suur.

Küsite koordineeriva rolli kohta koduõppes. Kõige esimene ja kõige olulisem vastus on loomulikult see, et ministeerium on võtnud koordineeriva ja just sellise kooskõlastava rolli. Me kogume kokku küsimused eri sihtrühmadelt – õpetajatelt, koolijuhtidelt, lapsevanematelt, kohalikelt omavalitsustelt, kutsekoolidelt, kõrgkoolidelt, ka täiskasvanuhariduse valdkonnast ja HEV-õppest, välismaal õppijatelt ja õpirändes osalejatelt. Oleme need Haridus- ja Teadusministeeriumis kogunud kokku nn korduvate küsimuste hulka – just selleks, et kui keegi tunneb, et tal on mingisugune küsimus, siis nende kümnete küsimuste hulgast on tal võimalik kiiresti vastus leida. Samuti on terve aprillikuu toimunud nii Haridus- ja Teadusministeeriumi, Eesti Haridustehnoloogide Liidu, ülikoolide kui ka ettevõtete koostöös reaalajas ehk *live*'is koolitunnid. Need on keskendunud õppimise ja õpetamise erinevatele tahkudele. Nii Innove, HITSA kui ka NTK on olnud väga professionaalsed operatiivses koostöös. Näiteks on Innove koos Tartu ja Tallinna ülikoolidega koostanud mitmesuguseid meetodilisi materjale ja soovitusi õpetajatele ja koolijuhtidele. Väga oluline teema on olnud vaimne tervis. Rajaleidja on pakkunud mitmesugust nõustamist ja jaganud tugispetsialistidele kogemusi, kuidas digitaalsete vahendite kaudu saaks lastele anda lisatuge, ning teinud ka spetsiifilisi harjutusi, alates logopeedilistest ja lõpetades mitmete muudega. Ka meetodiliste nõuannete pakett on koostöös Tallinna ülikoolidega välja töötatud ja see käsitleb meelerahuga seotud teemasid. Kindlasti üks oluline aspekt, mis siin mitu nädalat palju küsimusi on tekitanud, on koostöös Innovega välja töötatud ühiskatsete e-test gümnaasiumisse sisseastumiseks. Võib-olla on oluline välja tuua ka see, et haridusjuhtidele on koostatud eraldi veebiseminar, mis kestab 12. maini, et toetada just koolijuhte. HITSA on hariduse e-lahenduste vallas nende nädalate jooksul teinud väga suure arenguhüppe. Vaatame näiteks e-vahendeid – e-koolikotti on loodud uusi õppematerjale ja antakse nõu, kuidas e-õppematerjale kasutada. Ainuüksi HITSA koolitustel osaleb keskmiselt 500 inimest, veebiseminaride jälgijaid on keskmiselt 1100, järelvaatamised veel lisaks. Moodle'i keskkonnas on avatud 923 uut kursust. Veebiseminaridel tuli esimestel nädalatel õpetada Zoomi ja Teamsi keskkonna kasutamist, seevastu hilisemad on läinud juba palju-palju detailsemaks ja spetsiifilisemaks.

Ma mõistan, et mul saab aeg otsa. Ma väga vabandan küsijate ees! Kuidas me selle nüüd lahendame? Ma tahtsin rääkida veel nutikast noorsootööst ja NTK-st, aga selle pean ma kahjuks kõrvale jätma.

Venekeelsete materjalide juurde jõuame.

Nii, koduõppe koormusest ma põgusalt juba rääkisin. Ütlesin, et siin on mitmeid küsimusi olnud. Aga kõige olulisem selle juures on koolide autonoomia. See on meie hariduse uhkus ja meie süsteemi tugev selgroog. Kogu kriisiaja on olnud väga palju signaale, et Haridus- ja Teadusministeerium või minister peaks kuidagi rohkem ja jõulisemalt sekkuma. Põhimõtteliselt me oleme andnud nõu ja me oleme olnud toetavad. Me saame ka väga detailseid küsimusi, mida me koostöös koolidega lahendame. Näiteks täna on päevakorral kolme abiturienti pöördumine, neid küsimusi me ükshaaval lahendame. Aga kindlasti ei taha me sekkuda selles mõttes, et meie hariduse tugev selgroog ehk koolide ja omavalitsuste autonoomia ise oma asju korraldada kuidagi kahjustada saaks, see on ka kriisiolukorras väga oluline. Nii et selles osas me oleme, jah, pigem nõustav, koordineeriv, infot ja õppematerjali andev. Nüüd venekeelsetest koolidest. Kõik HITSA veebiseminarid on venekeelsete subtiitritega, aga tehtud on ka eraldi venekeelseid seminare. Samuti on kokku pandud digikogumik Sbornik. E-koolikott on ju ainult üks kogumik, sellele lisaks on peamine õppematerjalide kogumik Opiq, kus on olemas kõik digivahendid. Ja digivahendite osas on venekeelsed õpikud ja töövihikud kaetud kogu põhikooli ulatuses. Kontrollisin üle, seal on 79 õppevara ühikut. Nii et reaalsed venekeelsed õppematerjalid on olemas, aga jah, selliseid lisavahendeid on võib-olla vähem. Aga kinnitan veel kord, et esiteks on HITSA materjalide puhul olemas võimalus kasutada subtiitrit, ja usun, et väga palju infot on võimalik saada ka e-koolikotist, kus pakutavat suudab suurem osa õpetajaid kindlasti jälgida ka eesti keeles. Ja nüüd saab aeg otsa. Ma loodan, et te aitate mind küsimustega edasi, nii et ma saan vastata ka eksamite kuupäevade ja korralduse kohta, saksa ja inglise keele eksamite kohta ja – mis siin oli veel küsimuseks – järgnevate sammude kohta seoses õppetoetuste andmisega lapsevanematele. Aitäh!

18:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Teile on tõesti ka küsimusi. Liina Kersna, palun!

18:04 Liina Kersna

Suur tänu, hea eesistuja! Austatud minister! Ministeerium on andnud koolidele suunised või soovitusel, et alates 15. maist võiks lapsed osakoormusega väikestes gruppides kooli minna. Täna kirjutas mulle üks lapsevanem Rakverest, kes elab Rakvere linnast pea nelja kilomeetri kaugusel. Üks aineõpetaja on seal otsustanud, et alates 15. maist tahab ta lapsi tunnis näha. Lapsevanem küsib, kas tal on õigus keelduda, kui tema lapsel ei ole selles aines õpiraskusi. Kas ta võib jätkata iseseisvalt õpetaja juhendamisel distantsõppega või saab kool seda last kuidagi sanktsioneerida, et ta füüsiliselt tundi kohale ei lähe?

18:05 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh, suurepärane küsimus! Ja tõesti, see annab mulle võimaluse käsitleda osaliselt ka neid paljusid lehekülgi, mida ma enne ei jõudnud.

15. mai üle on väga palju debateeritud. On küsitud, miks haridusvaldkond peaaegu kolm nädalat enne üldise väljumisstrateegia heakskiitmist – mille kohta kõik Riigikogus esindatud fraktsioonid on oma arvamuse öelnud ja väga palju kaastööd teinud – selle kuupäeva välja käis. Me tulime ministeeriumiga selle kuupäevaga teadlikult nii palju varem välja sellepärast, et me tõesti ei jõudnud igal nädalal teile ülevaadet anda. Kogusime igal nädalal tagasisidet nii koolidelt, kohalike omavalitsustelt kui ka kõikidelt oma sotsiaalsetelt partneritelt. Mul on hea meel tõdeda, et ettevõtlusorganisatsioonid ja ülikoolid on teinud suurepäraseid koostööd, rääkimata ministeeriumist ja allasutustest, et kogu aeg kaardistada, millised on need valupunktid ja küsimused, millele oodatakse vastust. Eristus üks väga selge grupp õpilasi, kellele selline digitaalne õppesüsteem üldiselt ei sobinud ja kellel tekkis võib-olla ka teatud ärevus, neil oli vaja teistsugust tuge. Lisaks saime väga selget tagasisidet ülikoolide kasvatusteadlastelt, et enne suvepuhkusele minemist oleks vaja sellist üleminekuaega, mille jooksul õpilased, keda õpetaja, kooli või tugispetsialistide hinnangul oleks vaja realselt kas nõustada või kellega oleks vaja kohtuda. Sellist vaheetappi on kindlasti vaja. Tol hetkel ei olnud meil üleüldist teadmist, kas eriolukorda on üldse võimalik mingil määral lõpetama hakata ja kas meil on lootust eriolukorrast välja tulla. Me mõistsime seda riski, et siin tullakse väga paljude küsimustega, millele ei olnud kohe võimalik vastata.

Nüüd, vastus teile kõige laiemas mõttes on see, et me algusest peale ütlesime, et tegemist on erandliku olukorraga. On vaja välja selgitada, millised on need õpilased, kes seda võimalust vajavad. Aga me mõistsime, et kohalike omavalitsuste hulgas on ka selliseid omapäraseid omavalitsusi, kus nakatumist

ei ole üldse. Mõni armas saar, näiteks Kihnu, tegi juba mitu nädalat tagasi ettepaneku, et kuna neil ei ole üldse nakatumist ja nad on suhteliselt ära lõigatud, siis tahaksid nad üleüldise tavakorra taastada. Lihtne vastus on see, et me kindlasti anname selle üle otsustamise võimaluse kohalikule omavalitsusele, arvestades näiteks Kihnu saare kogemust või mõne teise väga väikese ja suhteliselt eraldatud kogukonna kogemust. Lõuna-Eestis on päris mitu väga head kogukonnapõhist otsust tulnud, et nad kindlasti tahaksid üleüldise tavakorra taastada. Kui kohalik omavalitsus taastab näiteks transpordi ja see räägitakse läbi lapsevanemaga, siis ma usun, et suurem osa lapsevanemaid toetaks kohalikku korraldust. Igatsus sotsiaalse suhtluse järele on laste hulgas sarnane täiskasvanutega. Kuna lapsevanem on Eesti hariduskorralduses väga suurte õigustega, siis me mõistame ka seda, et distantsõppe jätkamine lapsevanema õigustatud ohuhinnangust tulenevalt ei saa kuidagi olla sanktsioneeritud. Sanktsioneerida saab õpest kõrvalejäämist ehk seda, kui laps justkui kaob süsteemist ja lapsevanem ei taga tema õppetöös osalemist. Aga kui lapsevanem soovib ohust tulenevalt distantsõpet jätkata, siis on see võimalus olemas. See on ka põhjus, miks me eksamite korralduses saime kõikidelt sotsiaalsetelt partneritelt sarnase sõnumi: abiturientidele korraldatakse 12. klassi riigieksamid eesti keeles ja matemaatikas ning need toimuvad 29. mail, 1.–3. juunil ja 5. juunil. Aga paluti väga tungival, et need oleksid vabatahtlikud ja seotud lahti lõpetamise tingimustest, just sellepärast, et kui mõni lapsevanem koostöös noore inimesega väga selgelt leiab, et noorel on kas lihtsalt liiga suur ärevus või lapsevanem ise ei pea seda põhjendatuks – selliseid pöördumisi on olnud küll vähe, aga need on väga põhjendatud –, siis oleks sel noorel inimesele võimalik kool ikkagi lõpetada. Ma refereerin lühidalt näiteks kirjavahetust ühe isaga. Tegemist oli sellise kooliga, kus gümnaasiumilõpetaja peaks eksamite tegemiseks oma elukohast üsna kaugele liikuma. Isa ütles, et tema usub, et juulikuuks on olukord juba paranenud ja ülikoolid võtavad üliõpilasi vastu lisatingimustel. Ta ei taha, et laps võtaks mai lõpus või juunis selle riski. See on lapsega läbi arutatud. Nii et ka selliseid otsuseid on, ja ma usun, et lapsevanemale, arvestades praegust olukorda, jääb igal juhul õigus teha lõplik otsus.

18:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Ivari Padar, palun!

18:11 Ivari Padar

Aitäh! Lugupeetud proua minister! Haridusliku erivajaduse teema on läbi aegade olnud üks raske teema. Mina mäletan oma koolipõlvest, kuidas seda nõukogude ajal tehti, ja tehti minu meelest suhteliselt räigelt. Oli neid, kes vajasid Linnamäe erikooli, aga oli ka neid, kes ei pidanud sinna minema. Mina jäin välja. Tänapäeval on proovitud käituda inimlikult läbi kaasava hariduse ja on proovitud seda asja koolides lahendada. Aga kui ma veebruarikuus koolides ringi käisin, siis on näha nagu teist äärmust. Tundub, et koolid on päris suures mures, kuidas selle asjaga toime tulla. Abipersonali hulk, mida praegu rakendatakse, on päris suur. Mul on kaks küsimust. Üks on see, et milline on hariduslike erivajadustega laste puhul tagasiside olnud ja kuidas nad on koduõppega kohanenud. Kas on kriisist väljumisega seoses mingit plaani, kuidas seda asja paremini lahendada, et saaksime tagada sellise mõistliku koolikorralduse, kus hariduslike erivajadustega laste huve oleks arvestatud ja teiselt poolt ka haridus saadud?

18:12 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! See küsimus on väga lai. On võetud väga selge seisukoht, et kui lapsevanem soovib lapse oma piirkonna kooli panna, siis ei tohi seal olla diskrimineerimist mitte mingisugustel alustel. See võimalus peab lapsevanemal olema. Loomulikult peame samal ajal tagama, et on olemas ka spetsialiseerunud koolid, kus on võib-olla parem tugipersonal. Teatud juhtudel võib lapse jaoks olla oluliselt parem ja targem lasta tal õppida just selles erilises koolis. Aga seda sündi, nii nagu hea küsija viitas, 21. sajandil enam ei ole. Lapsevanem ei pea panema last sellisesse kooli, aga võib juhtuda, et lapse erilisusest tulenevalt võib see olla parem valik. Detailidesse minemata on meil kogukondi, kes väga hoiavad oma erilisi koole, ja on väga oluline, et need säiliks ja oleksid korralikult materiaalselt toetatud. Samas on teatud piirkondades ka selliseid koole, mis on jäänud väga-väga väikeseks, sest lapsevanemad on teinud teise valiku ja usaldavad oma piirkonna kooli rohkem. Tasakaalupunkti leidmine on väga suur väljakutse ja siin ühist lahendust ei olegi. Ainuke asi, mida meie Riigikogu ja ministeeriumi tasandil teha saame, on vaadata, kas neil on materiaalse poole pealt lisa vaja või on neil suuremaid vabadusi vaja või kas me

saame neid näiteks rohkem nõustada, parimaid praktikaid vahendada. Aga jah, lõplik otsus jääb lapsevanema teha, nii on see meil põhiseaduslikult kujunenud.

Kas ja kuidas need märtsi keskpaigas tehtud muudatused on erivajadustega lapsi puudutanud? Sellega seotud tagasiside on väga individuaalne. Osale lastele ja peredele on selline kodus õppimine – kuna seda on nüüd laiemalt võimaldatud – väga sobinud, juhul kui ka lapsevanemal on olnud võimalus kodus töötada. Teiste tagasiside on selline, et lapsevanemal on tulnud kasutada eraldi meetodeid, mis võimaldab tal vormistada end hoolduslehele. Ka see on osaliselt olukorda leevendanud. Eks neid erivajadusi ole mitmesuguseid. Sügava puudega laste puhul on murekohaks pigem olnud asjaolu, et päevahoiuvõimalusi, mida tavaliselt kasutatakse, on nüüd vähem. Seal on see tööturuprobleem. Aga erivajadusi kõige laiemas mõistes on koolid lahendanud väga erinevalt. On neid lapsi, kes osalevad individuaalsetes tundides arvuti vahendusel. Aga on ka neid lapsi, kellele see üldse ei sobi. Neile mõeldes ongi paljutundne sotsiaalselt partneritelt ja koolidelt tagasisidet, et võimaldada sellist rahulikku eriolukorrast väljumist. Vahemikus 15. maist kuni 10. juunini, kui kool lõpeb, on oluline nendele tundlikele rühmadele erilist tähelepanu pöörata.

Ja teen ka ühe statistilise märkuse, see puudutab vist järgmise arupärimise küsimust keerulisemate juhtumite kohta. Statistiliselt on digiõppega hädasse jäänud või tunnevad end kuidagi raskustes olevana või õppetööst päris kõrvale jäänuna 0,65% õpilastest. Vabandust, et ma nii täpse statistika toon, aga see kordab enam-vähem seda tavalist õpiraskustes olevate laste statistikat. Neile, kellel on üldised õpiraskused, ei ole sobinud ka individuaalne kodune digitaalne õpe. Need grupid ei kattu üks ühele, mõni oli sotsiaalse kontrolli puudumise tõttu võib-olla vähem motiveeritud ja mõnele erilisele lapsele individuaalne lähenemine sobis. Siiski võib öelda, et see protsent väga palju muutunud ei ole.

18:16 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jaak Juske, palun!

18:16 Jaak Juske

Aitäh, austatud eesistuja! Austatud proua minister! Enne eriolukorra väljakuulutamist tekitas Riigikogus ja ka aineühenduste seas väga palju poleemikat teie ettepanek kaotada põhikooli lõpueksamid. Nüüd, seoses eriolukorra ja viirusega meil sel aastal põhikooli lõpueksameid ei ole, aga on ju selge, et pikemas plaanis see ettepanek kaotada põhikooli lõpueksamid siin saalis toetust ei leia ja sisuliselt ei toeta seda ka aineühendused. Kas te võite täna siin kinnitada, et see aasta jääb tõesti väga erandlikuks ja te võtate selle ettepaneku tagasi, nii et tulevikus on siiski ka põhikoolis lõpueksamid?

18:17 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Ei, see debatt on ju põhimõtteliselt lõppenud. Riigikogu kultuurikomisjon on oma seisukoha öelnud. Debatt kestis siin nädalaid. Kes uskus, kes ei uskunud – see oli kuidagi selline usufilosoofiline küsimus. Minu meelest sai see sõnastus, millele president täna alla kirjutas, põhikooli- ja gümnaasiumiseadusesse koostöös fraktsioonidega üsna kenasti kirja. Järgmist aastat puudutab see korraldus ainult rahvusvaheliste eksamite, loovtöö ja uurimistöö osas. Need on selle aasta kevade erisuse järelmid.

Ma usun küll, hea küsija, et tean, mille juurde me peame kindlasti tagasi tulema. Nagu te mäletate, siis põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse välishindamise paketi oli ka teisi väga olulisi küsimusi – nende juurde tuleb kindlasti tagasi tulla. Seal oli näiteks küsimus valdkonnapõhiste tasemetööde kohta, et kas neid saab ühendada rahuloluküsitlustega, et mitte koormata koole mitme üksiku testiga. Selles osas soovivad koolid pigem seda, et need küsitlused oleksid kompaktsed ja piiratud, kui seda, et neid oleks liiga palju. Samuti usun ma, et tänavune aasta annab meile ka selle kogemuse, et võiksime edaspidi arutada võib-olla natuke ühtlasemat lähenemist gümnaasiumisse sisseastumisel. Kriisiaeg näitas, et tavapärasest protseduuri gümnaasiumisse astumisel ei saanud rakendada. Väga oodati riigipoolset tuge ja selleks töötaski Innove välja e-testi keskkonna.

Ma usun, et need arutelud kultuurikomisjonis jätkuvad, aga ma arvan, et see debatt on peetud ja praegune Riigikogu koosseis on oma arvamuse öelnud.

18:19 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Signe Kivi, palun!

18:19 Signe Kivi

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Puudutasite oma vastuses koduõppe ja distantsõppe terminoloogiat. Rõhutasite, et eriolukorra ajal peaks kasutama väljendit "distantsõpe", sest koduõpe on reguleeritud seaduses ja selle sisu erineb meetodist, mida viimase poolteise kuu jooksul on nii koolides kui ka kodudes praktiseeritud. Siit minu küsimus. Kas te ministrina näete vajadust reguleerida ka distantsõppe raamistikku? Kas te näete tulevikus suuremat huvi ja võimalust rakendada Eesti hariduselus just distantsõpet ja seda täiesti tavaolukorras?

18:20 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh, suurepärane küsimus! Kas seda on vaja reguleerida või mitte? Haridusstrateegia 2035 kohta on tulnud ettepanek, et seda tüüpi õpe peaks seal ühe eesmärgina sõnastatud olema. Loomulikult oli tol hetkel see arutelu all, ammu enne seda, kui oskasime ette kujutada, et saame sellise laiaulatusliku kogemuse osaliseks. Ma usun, et selle reguleerimine oleks väga tark otsus. Kas see tähendab seaduse tasandil reguleerimist? Osaliselt võib-olla küll, aga siis me peame mõtlema selle peale, et see oleks sõnastatud piisavalt pehmelt, et see annaks küll õiguse, aga ei hakkaks meid liiga palju piirama. Vaadates natuke seda eriolukorda, seda, kui palju me pidime üksikutele juhtumitele reageerima, siis võib-olla kohati on mõned asjad põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses väga täpselt ette kirjutatud, alates hindamisest, kooli lõpetamisest, igasugusest koolikorraldusest. Me oleme väga uhked, et koolipidajal on palju õigusi, aga võib-olla tuleks teatud asju natuke pehmemalt vaadata. Aga eks see seadus ole oma aja laps.

Nüüd, distantsõppe kogemusest või digitaalse või tehnoloogia vahendusel õppimise kogemusest – koduõpe selle nurga alt, nagu kogemus nüüdseks on näidanud, on kodus õppimine digitaalsete vahendite abil, distantsilt. Ma usun ja tean, et tuleb väga palju erinevaid spetsialiste, kes tahavad sel teemal kultuurikomisjoniga – ministeeriumiga sellised vestlused juba toimuvad – arutada, mida positiivset võiksime sellest kogemusest kaasa võtta. Õpetajate ja aineühenduste tasandil on sellist arutelu väga palju. Olen veendunud, et midagi see põhimõtteliselt muudab. Võib-olla siinne arupärimisele vastamise protseduur ei anna mulle hetkel aega, et filosoferima hakata, aga ma olen muutuses siiski veendunud. Kas see tähendada seda, et hakatakse tegema teatud päevi, võib-olla teatud perioode veebikeskkonnas? Kas on mingid ained, mille õpetamiseks see paremini sobib, või mingid laste rühmad, kellele selline õpe paremini sobib? Kui me vaatame väikesi kogukonnakoole, mida on aastate jooksul väga suurel hulgal tekkinud, siis need on ju tegelikult reaktsioon sellelesamale soovile, et laps saaks olla rohkem kodus, tegutseda omas rütmis. Eriti siis, kui lapsevanemal on kodus töötamise võimalus, nii et ta võib-olla ei peagi näiteks linnas korterit omama, et laps saaks käia selles koolis. Võib-olla saabki. Nagu selle kriisi algusest on märgatud, ka mitmed külapoed ütlevad, et nii head käivet kui nüüd kriisi ajal pole neil aastaid olnud – just sellepärast, et inimesed on linnast maale kolinud ja töötavad distantsilt. Seda rohkem, mida parema internetiühenduse me suudame tagada.

Kindlasti mingisugused muutused tulevad. Kas need tulevad grupiti? Kas need tulevad õppeaineti? Muidugi on revolutsiooniline õpetajate kogemus kasutada eri platvorme ja keskkondi. Kui me mõtleme, mis selle kuue-seitsme-kaheksa nädalaga on saavutatud, siis näeme, et see kogemus on uskumatu. Ainuüksi veebiseminaridel osalemine – osal seminaridel on mitu tuhat inimest, kes reaalselt omavahel arutavad ja toimuvat jälgivad. Õpetajate puhul on see ulatus olnud ikka märkimisväärne.

18:24 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Lauri Läänemets, palun!

18:24 Lauri Läänemets

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Seesama viirus, mille pärast meil praegu eriolukord on – ennustuste järgi peaks suvel olema suhteliselt rahulik, aga keegi ei tea, mis juhtub sügisel. Öeldakse, et oktoobris-novembris on 50% võimalus, et see tuleb tagasi ja olukord võib minna sama keeruliseks nagu täna. Võib-olla läheb meil paremini, aga parem karta kui kahetseda. Kui sügisel peaks juhtumisi kõik korduma, siis tähendab see seda, et viiruseperiood kardetavasti ei pruugi olla kuu või poolteist, vaid näiteks kaks semestrit. Kui lapsed peavad distantsõppet olema kaks semestrit, siis ma kujutan ette, et õpetajad on väga hea kogemuse saanud, väga head tööd teinud ja nad saavad kindlasti hakkama, aga ma arvan, et selliselt, nagu see enamiku laste puhul seni on käinud, on lapsevanemad suhteliselt keerulises olukorras ja kahte semestrit nad sellises süsteemis hakkama ei saa. Mind huvitab,

kas ja milline n-ö kohanemisstrateegia on ministeeriumis ettevalmistamisel ja kas see tähendab seda, et mingil hetkel peaksid ka õpetajad selles ettevalmistamises osalema või n-ö koolid ette valmistuma. Kas midagi sellist ka tuleb?

18:25 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Ma ei julge öelda, et iga päev, aga üle mõne päeva on tõesti olnud au kuulata minu tagasihoidlikul hinnangul Eesti kõige paremaid virolooge. Ennustamisega nad ei tegele, küll aga tegelevad nad erinevate stsenaariumite, skeemide ja diagrammide koostamisega. Ühine sõnum – kui ma julgen nüüd öelda, ma ei taha kellelegi liiga teha – on kokkuvõttes selline, et me peame õppima selle viirusega elama. Seda, et COVID-19 Eesti ühiskonnast või mujalt üleüldse kaoks, ei usu vist enam keegi. Aga selle kohta, et ühel või teisel viisil on selleks ajaks leitud kas, ütleme, mitte väga suurte kõrvalnähtudega ravim või vaktsiin, on isegi väga konservatiivne WHO, ECDC-st rääkimata, andnud juba signaale, et nad pigem usuvad selsse. On optimistlikumaid ja pessimistlikumaid hinnanguid, aga nii Euroopa kui ka Maailma Terviseorganisatsioon usub, et enam-vähem augustiks oleme me selles suunas liikunud. Kui hea küsija küsib, kas Haridus- ja Teadusministeerium koostöös koolidega valmistub ette selleks, et järgmisel õppeaastal ei pruugi keegi saada kooli minna, siis ei, sellist stsenaariumit me hetkel ette ei valmista, seda pean kohe päris ausalt tunnistama. Ma arvan, et te arutate siin ka meetmeid, majanduspakette ja kõike muud. Kui Eesti Pank, vaadates nii Maailmapanga kui ka Euroopa Keskpanga projektsioone, arvestas kolme kuuga ja juba selle põhjal olid need protsendid väga muret tekitavad, siis ei tahaks ette kujutadaagi aastast *lockdown*'i. See oleks selline tohutu suuremahuline seisak. Aga me läksime nüüd sellest hariduse teemast natuke kõrvale.

Kordan seda, mida ma juba Signe Kivile vastates ütlesin, et me oleme saanud distantstõppe kogemuse ja me oleme saanud reaalselt aru, et meil on põhikooli ja gümnaasiumi ulatuses olemas digitaalsed õppevahendid, meil on parimate loengute kogumikud, väga keeruliste ainete ja rühmade kaupa. Mis see parim praktika on? See ongi ju see, et mingisuguse väga keerulise asja selgitamiseks on keegi kokku pannud sellise superlühiloengu ja teema lahti seletanud. Ja see on tänaseks jõudnud igasse kooli, iga õpetajani. Õpetaja vähemalt teab, et seal on ühe või teise õppejõu suurepärase selgitus, skeem või mingi muu õppevahend. No see kogemus on asendamatu. Nii et kui me tahame sellest olukorrast midagi positiivset hariduse mõttes kaasa võtta, siis võikski see olla uus kogemus. Õpetaja, kes mõnes aspektis – meil kõigil on oma tugevaid ja nõrku külgi – on võib-olla suurepärase füüsik, aga mõnes teises teemas, mis ei olnud koolis tema lemmik, ei pruugi seda olla, ehkki ta sai hakkama, saab nüüd võtta mõne fanaatilise spetsialisti loengu ja öelda õpilastele, et vaadake seda, see seletab teile keerulise asja kolme minutiga lahti ja video on ka veel juures. Selliseid kogemusi saame siit kindlasti.

Nagu ma juba ütlesin, mingisugune osa õpilastest viibib täna näiteks maailma teises otsas. Nende puhul on meil kogemus seoses Üleilmakooliga. Ja see kogemus ütleb midagi sarnast, et mingi osa õppematerjalist on võimalik anda iseseisvaks tööks ja digitaalselt lihtsalt õppimiseks, aga mingi osa tuleb igal juhul anda individuaalselt, kas Skype'i või Teamsi või mis iganes muu seesuguse suhtlusvahendi teel. Nii et see tasakaal on vajalik. Kui ei ole kohustust olla ainult digitaalses ühenduses, siis mingitel päevadel, mingis osas või mingites valdkondades, näiteks seminaridega seoses – nii nagu on ülikoolides, kus seminarid, individuaalsed seminarid peavad igal juhul jääma –, jääb selline sotsiaalne suhtlus osaliselt alles. Aga mingeid asju saaks ka kodus teha. See jaotus on paljudel koolijuhtidel ja ärksamatel haridustegelastel juba peas olemas.

18:30 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Indrek Saar, palun!

18:30 Indrek Saar

Täna sõna andmast! Lugupeetud haridus- ja teadusminister! Kõigepealt ma tänan sind nende avatud ja sisuliste vastuste eest, mida sa selles arutelus oled andnud, ja tänan sind ka selle eest, et sa tulid parlamendi ette siiski kaks nädalat varem, kui esialgses teadaandes öeldi. Aga siit jõuan ma piinliku osani, millest paraku samuti peab rääkima. Me andsime oma arupärimise üle keset kriisi, 4. aprillil. Kui esialgne teade tuli, siis selgus, et sa ei pea isegi tavapäraest vastamiste tähtaegadest kinni ja tuled meie ette alles 18. mail, mis ületab Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses ettenähtud tähtaega. Kindlasti ei ole sulle – arvestades nii sinu parlamentaarset kogemust kui ka opositsiooni kogemust – vaja selgitada, mis on parlamendi roll ja kui oluline on parlamentaarne debatt, eriti kriisiolukorras. Kas sa

võiksid meile öelda, mis on sinu jaoks kokkuvõtte sellest küsimusest, kas kriisi ajal peaksid ministrid tulema esimesel võimalusel parlamendi ette või parlament pigem takistab neid kriisi ajal tööd tegemast ja oleks parem, kui nad arupärimisi ei esitaks?

18:32 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Kõigepealt, hea küsija, kuna ka sul on olnud võimalus olla väga kaalukatel ministripositsioonidel, siis eks sa seda rutiini tead isegi. Tavaliselt on nii, et minister saab kõikide muude väga oluliste teemade kõrval selle eriti olulise teate, et esitatud on arupärimine ning arupärimisele vastamine toimub sel ja sel kuupäeval. See toimub suhteliselt rutiinselt. Ma usun, et kommunikatsiooni osas – jättes korraks eriolukorra kõrvale – saaksime näiteks vastastikku märku anda, mis ajal tahetakse vastuseid kuulda või mis ajal see on võimalik. Hetkel käib see protseduur ju suhteliselt rutiinselt, loetakse nädalaid ja antakse teada, et umbes sel ajal. Selle kommunikatsiooni aspekti üle me võiksime tõesti arutada, et kas arupärimisele tuleb vastata esimesel võimalusel või mitte. Hetkel on ju kodu- ja töökorra seaduses pigem see kuupäev. Ja nagu me teame, on ametnikud väga täpsed, nad arvutavad selle kuupäeva välja ja ütlevad siis edasi. Jah, pean tunnistama, et eriolukorras ma väga palju selle teemaga ei tegelenud. Kas kommunikatsioonis oli viga? Kindlasti oli. Ma pean ütlema, et kui Katri Raik selle teate sotsiaalmeediasse üles pani, olin äärmiselt üllatunud – oli tekkinud olukord, kus te olite andnud mingisuguse signaali, et minister peaks vastama esimesel võimalusel, aga sellele justkui ei reageeritud. Pean ütlema, et pidin tükk aega uurima, saamaks teada, kus te olete selle välja öelnud, et tahaksite vastuseid esimesel võimalusel. Nii et jah, ma pean ütlema, et kommunikatsioon oli väga halb. Kas me peaksime täpsustama arupärimistele vastamise perioodi ja aega? Ma usun, et kuna põhiseaduskomisjonis on kodu- ja töökorra seadus kogu aeg arutusel, siis võiks ju sinna sisse kanda täpsustuse "esimesel võimalusel, aga mitte hiljem, kui". Ma usun, et säte "esimesel võimalusel, aga mitte hiljem, kui" annaks võimaluse vastastikku paremini oma sõnumit kommunikeerida ja suhelda. Lisaks, nagu teab hea Reformierakond, oli eelmine kord vist nii, et te andsite arupärimise sisse esmaspäeval ja juba nädala pärast tulid ma vastama, kuna ma olin niikuinii plaaninud tulla. Ja nagu me teame, on arupärimiste puhul olnud ka vastupidi: minister on planeerinud, et ta tuleb esmaspäeval, aga erandkorras ei ole saanud. Ma mäletan, kuidas sellistel puhkudel sai alati opositsioonis suheldud ja kokku lepitud. Nii et see, mida me saame õppida, on suhtlemine – ja võib-olla mitte ainult läbi sotsiaalmeedia. Meil kõigil on ju üksteise telefoninumbrid olemas ja me saame telefoni teel ise neid asju kokku leppida.

Mul ei ole kunagi olnud mingisugust tõrget vastata. Vastupidi, ma tulen hea meelega ja selgitan. Ma muidugi mõistan, et kohati on täna vastamine informatsioonirohkem, sest päris esimestel nädalatel me kõik ju palju rohkem oletasime, kuidas asjad kujunevad. Tänapäevaks on teavet rohkem tänu sellele, et on olemas väljumisstrateegia. Nii nagu ma heale esimesele küsijale juba vastasin, olime me esimesed, kes julgusid mingisuguse tähtaja paika panna. See tulenes koolide ja sotsiaalsete partnerite väga suurest soovist saada mingisugunegi teekaart ning eks selle teekaardi abil on täna lihtsam vastata. Väljumisstrateegia üldises osas on teadusnõukogu öelnud, et laste ja noorte tegevus tuleks igal juhul võimalikult kiiresti taastada. Nii et selles mõttes meil on toetust täna rohkem.

18:36 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kaja Kallas, palun!

18:36 Kaja Kallas

Aitäh! Hea minister! Te rääkisite sellest, et on küsitud tagasisidet kogu õppekorralduse kohta. Kas seda on küsitud ka lapsevanemate käest? Ja kui palju on tagasisidet selle kohta, kui palju tegelikult lapsi õpetatakse? Ma näen oma kolme kodus õppiva lapse pealt ja olen suhelnud ka sõpradega, et väga palju tuleb ette seda, et lastele antakse ülesanded ette ja kästakse need ära teha, aga mitte keegi neid reaalselt ei õpeta. Väiksemate puhul oskame seda võib-olla ise teha, aga suuremate puhul on see juba keeruline. Kui palju te monitoorite seda, kui palju lapsed tegelikult üldse praegusel ajal õpivad? Ja kas te küsite ka lapsevanemate käest, mis kodus toimub? Nemad näevad olukorda kõige lähemalt.

18:37 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Haridus- ja Teadusministeerium ise ei ole laiaulatuslikku lapsevanemate küsitlust teinud, aga neljandal nädalal koolidelt saadud tagasiside oli selline, et enamik koole oli selleks ajaks lapsevanemate

arvamust küsinud. Suur osa koole vastas, et nad ise jälgivad toimuvat. Kas nad tegid selleks mingisuguse küsitluse või kaardistasid regulaarsemaid küsimusi, seda ei oska ma hinnata, aga enamik koole julges öelda, et meie lapsevanemate tagasiside on olnud selline või selline. See oli, jah, neljanda nädala kogemus. Küll aga on selliseid laiemaid sotsiaalseid uuringuid teinud Riigikantselei, kuid neis haridusteemat eraldi sellisel kujul ei ole. Ja lapsevanemad, kellel on mingi küsimus või mure, pöörduvad pigem Haridus- ja Teadusministeeriumi poole. Kui me vaatame sealseid korduvaid teemasid – ka Rajaleidjas lastevanemate nõustamisega seoses –, siis näeme, et alguses oli üleval pigem koormuse teema. No päris alguses joonistusid välja ka sellised tehnilised teemad, näiteks arvutiühendus, majandus- ja sotsiaaltaustaga seonduv. Mitme kodanikualgatuse raames tuldi välja sellise materiaalse baasiga, arvutitega.

Nüüd, õpetajatelt ja koolidelt saadud tagasiside ütleb seda, et tegelikult võiks enne kooliaasta lõppu, enne 10. juunit jääda veel mingisugune vaheperiood, mille ajal saaks õpilastele tuge pakkuda. Üks aspekt, mida rõhutasid eriti noorema vanuserühma õpetajad, oli see, et nad tahaksid mõningaid õpilasi kindlasti individuaalselt koos vanematega näha, et koos arutada, kuidas läks, sest nad tunnevad, et õpilased on teinud oma kodutööst väga vähe, eriti nooremad, ja pigem paistab välja, et lapsevanemad ise teevad koduse töö ära. Ka sellist tagasisidet tuli.

Kui vaadata vanemaid vanuserühmi, siis see, mida meie oleme Haridus- ja Teadusministeeriumis soovitanud ja mida ka ma isiklikult olen väga palju soovitanud, on see, et palun andke koolidele tagasisidet. Vähemalt minu isiklik kogemus mitmel juhul on olnud selline, et tõesti, mõni keerulisem ainevaldkond on jäänud ühele või teisele õpilasele – antud juhul oli mul tegemist seitsmenda ja üheksanda klassi õpilasega – arusaamatuks. Ma näen, et laps on pusinud, aga ta ei ole sellest aru saanud. Tagasiside õpetajatelt oli mõlemal juhul erinev. Ühel juhul tehti selle lapsega tehti eraldi individuaalne pooletunnine vestlus – see toimus Zoomis –, mille käigus õpetaja selgitas teema üle ja püüdis aru saada, mis on lapsele arusaamatu. Õpetaja selgitas selle osa väga individuaalselt üle. Teine juhtum oli selline, nagu ma enne siin entusiastlikult rääkisin, et soovitatigi kasutada selliseid superlühiselgitusi vastava aine kohta. Selliste parimate praktikate jagamine toimub näiteks e-koolikoti kaudu. Täpselt nii, nagu hea küsija ütles, et kui sulle öeldakse, et loe see peatükk läbi, see on täiesti uus osa, siis on selge, et õpilane ei pruugi kõike mõista. Praegused õpikud ei ole koostatud ju selleks, et sa neid üksinda, individuaalselt loeksid. Kui midagi jääb arusaamatuks, siis tegelikult on kuskil olemas mingi superhea veebiseminar, mingi superõppematerjal – ja seda me püüame jagada.

Lapsevanematelt tagasisidet me üldiselt ei ole, jah, küsinud, see on pigem olnud koolide tasand. Koolide poole pealt oli lapsevanematega seoses esimestel nädalatel väga palju sellist tagasisidet, et nad olid väga-väga hõivatud või üle koormatud. Aga jah, pigem selliste keerulisemate ainete puhul on olnud raskusi.

18:41 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Katri Raik, palun!

18:41 Katri Raik

Hea eesistuja! Lugupeetud minister! Ma tsiteerin küsimuse alguses kasvatusteadlast Tiiu Kuurmet, kes paar päeva tagasi, 2. mail kirjutas Postimehes, et haridusstrateegias 2035 on toimunud näivkaasamine: "Kaasamine on, tolku ei ole. [...] Ühiskonna liikmelt soovitakse paindlikkust ja kohanemisvõimet, ent mitte eetilist vastutust selle ees, milliseid muutusi ta ise esile kutsub. Puudub prognoos, millise ühiskonna strateegia rakendudes saame." Kaasamine on praeguses hariduse juhtimises muutunud selliseks märksõnaks. Aineliidud, igasugused ühendused küsivad kaasamise kohta. Mind pani mõtlema see, kas meie haridus vastab ühiskonna ja Eesti inimeste ootustele. Ümberõpe, kutseharidus – kõik küsimused praeguse tööturu situatsioonis lähevad ilmselt aina teravamaks. Kuidas te põhjendate seda, miks akadeemikud tunnevad, et toimub näivkaasamine? Kas kaasamises on võimalik teha midagi paremini või pole kaasamist kunagi piisavalt palju, ükskõik mida ka ei teeks?

18:42 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Haridusstrateegia puhul, ma julgen öelda, peab võib-olla küsima, milline eriline kaasamisega seotud ootus on Tiiu Kuurmel. Kui me seda seletuskirja ette valmistasime, siis ma tõsimeeli ei uskunud – küsisin üle –, et on toimund üle tuhande kaasamisürituse. Seda on tehtud kolm aastat. Ja need lugupeetud õppejõud, kes on neid töörühmi juhtinud, ma ei tea, alates Marju Lauristinist või Raul

Eametsast – need arutelud on olnud nii laiad, et ma väga kahtlen, et nad ei ole arvestanud laiapõhjalisi ettepanekuid.

Nüüd sellest, kas kaasatud on ainult formaalselt ja sisuliselt pole ettepanekuid arvestatud. Meil ei ole ju veel lõplikku dokumenti, me oleme alles vaheetapini jõudnud. Kultuurikomisjon arutas seda.

Arusaadavalt on tulnud jälle väga palju ettepanekuid ning eri fraktsioonidel on ootus, et seoses äsjase digitaalse ja distantsõppe kogemusega võiks teha veel muudatusi. Nii et kindlasti ei saa kultuurikomisjon praegu selle aruteluga kiirustada. Ma julgen siinkohal küll neid strateegia tegijaid kaitsta. Minu meelest on nad väga vahvad inimesed olnud. Kui keegi tunneb, et tema arvamus ei ole kohale jõudnud, siis kindlasti kutsun ma üles lisaettepanekuid tegema.

Nüüd sellest, mis puudutab sotsiaalsete partnerite tasandit. Eriti noorte strateegia puhul me näeme, et lõpuks koondub strateegia selliseks natukene üldisemaks tekstiks, see tekst peabki olema väga kontsentreeritud. Kui näiteks 40-st väga sisulisest ettepanekust saab üks üldine lause, siis inimesed ei tunne oma ettepanekut ära. Võib-olla pigem selles on asi.

Nüüd visiooni puudusest või mittepuudusest. Ma usun, et strateegia tuleb veel korra üle vaadata, aga pigem on see olnud ambitsioonikas. Mina ministrina, jälgides Riigikogu arutelusid, olen veidi murelik olnud pigem selle pärast, et kui tahame seda strateegiat hakata ellu rakendama, siis kas me oleme sellisel kujul valmis seadust ümber kirjutama, sest nii mõnigi strateegiaga seotud ettepanek tähendab kardinaalset seadusemuudatust. Võib-olla võiks Riigikogu nende strateegiate arutelul mõtiskleda korra selle üle, kas ta tegelikult on valmis mõne seaduse lausa ära kaotama. Ma natuke proua Signe Kivile vastates juba vihjasin, et põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses on nii mõnigi säte praegu väga täpne ja strateegia ettepanekutest üsna erinev. Aga jah, formaalset kaasamist ma ei usu. Need inimesed, kes on töörühmi juhtinud ja arutelusid pidanud, on küll oma tööd südamega teinud.

18:46 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kristina Šmigun-Vähi, palun!

18:46 Kristina Šmigun-Vähi

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Mina vaatan tulevikku ja mõtlen selle peale, nagu te ütlesite, et distantsõppe on meile väga hea kogemuse andnud. Kas see ei võiks saada ühiskonnas normiks nende laste puhul, kes on näiteks nohused või aevastavad – niisugune väike julgustus, et koju jääda? Nad saavad tunnis osaleda videosilla vahendusel. Arvestades seda, kui nakkusohtlik on praegune viirus ja mis võib veel ees olla, siis kas see ei võiks olla – kuidas seda nüüd täpselt öelda – nagu loomulik? Nii ei kaotaks me aega ja lapsevanem ei peaks muretsema, et laps jääb koolitöös maha, ja laps saabki kodus olla. Kas ei võiks olla nii, et aevastav või nakkusohtlik laps jääbki koju ja see ongi meie ühiskonnas norm?

18:47 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Suurepärane küsimus! Ma tean, et siin Riigikogus on mitmed selle valdkonna spetsialistid ja te olete pidanud aru, kui ma ei eksi, sel teemal ka riigipeaga. Aga otsesilla kaudu ühendamine tuletab mulle meelde eelmise, võib-olla ka üle-eelmise Riigikogu – jah, vist juba üle-eelmise Riigikogu – kultuurikomisjoni arutelusid koolide turvalisuse teemal. Otsesilla kaudu ühenduse loomine tähendab seda, et ka kõik ülejäänud lapsevanemad peavad sellega nõus olema. See peab olema nii turvaline, et need inimesed, kes sinu last jälgima ei peaks, seda ka ei teeks, kuna tegemist on alaealise lapsega ja mitte kõik täiskasvanud ei ole alati võib-olla terved. Nii et selles osas peab olema väga ettevaatlik. Nüüd, küsimus on pigem selles, kas võiks olla näiteks nii, nagu on praegu, et lapsele antakse kodused ülesanded digitaalselt ja ta õpib individuaalselt. Ma usun, et selles osas on valmisolek suurem – anda rohkem iseseisvat tööd ja lugeda iseseisva õppimise kogemus täies ulatuses õppekoormuse sisse. Aga jah, ma arvan, et videosillaga võib tekkida probleeme. Mõtleme korra kas või näiteks pildistamise peale ja sellele, kuidas neid fotosid tohib üldse kasutada ja töödelda. Koolide jaoks tähendab see igal juhul laiaulatuslike turvameetmete rakendamist. Sellisel kujul, nagu see ettepanek algselt eelnõuna tuli, ei olnud ta kooskõlas ei isikuandmete kaitse ega muude direktiividega. Nii et jah, ma kujutan ette, et otsesillaga võib tekkida probleeme. Aga digitaalne individuaalne kodus õppimine – ma usun, et selle abil on lihtsam seda probleemi lahendada.

18:49 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Sutt, palun!

18:49 Andres Sutt

Aitäh! Hea minister! Rääkisite palju sellest, mida distantstõpe on juurde andnud ja kus on seda õpitud positiivselt kasutama. Sellega olen kindlasti päri. Minu küsimus on teise otsa kohta: mis on kolm kõige olulisemat kitsaskohta, mida distantstõpe on välja toonud, ja millised on ministeeriumi ettepanekud nende kitsaskohtade likvideerimiseks?

18:49 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Kindlasti tuleb neid kokkuvõtteid edaspidi, kuna kriis veel kestab. Aga vaheetapina julgen ma öelda, et kohe ja kiiresti tuli välja haridustehnoloogide roll. Need koolid, kus olid olemas haridustehnoloogid – inimene, kes kiiresti tegutses, tal olid oma võrgustikud, tal olid ühendused, ta oskas kiiresti aidata ja ise koolis õpetajaid nõustada –, tegid soovitud hüppe väga-väga kiiresti. Haridustehnoloogi väärtustamine nii koolide endi kui ka kohaliku omavalitsuse poole pealt vaadatuna ongi võib-olla üks selline põhimõtteline muutus. Varem nende töö pigem ei olnud nii suure tähelepanu all. Õppematerjalidest on meil juba kirjastustega juttu olnud. Kui meil on võimalik astuda järgmine samm ja neid rohkem diferentseerida, siis teeksime veel suurema hüppe kui see, et suutsime kaks aastat tagasi tagada, et õppevara on kõigile kättesaadav. Me unistame sellest, et koolikoti raskus väheneks ja interaktiivsus suureneks. See võiks olla seotud teise kitsaskohaga – see, et õppevara oleks rohkem diferentseeritud, mis muidugi tähendab ka lisavahendeid. Ka see on oluline aspekt. Ja kolmandaks – te küsisite kolme – on ebaühtlus koolide nõustamisel ja toetamisel. See kriis tõi väga selgelt välja, et suur osa, selge enamik koole ja koolipidajaid saavad neile antud autonoomiaga suurepäraselt hakkama ja väärtustavad seda. Aga mingi hulk haridusasutusi on nõutud ja soovivad selgeid suuniseid, nad eeldavad ja loodavad, et kuskil on keegi, kes võtab vastu põhimõttelised otsused. See, mida me ise peame oma hariduse kõige suuremaks väärtuseks, on see, et meie õpetaja on iseseisev professionaalne intellektuaal, kes suudab ise hinnata ja toetust pakkuda. See ei ole võib-olla üllatav, aga ilmselt tuli see kõige rohkem välja. Kuid see ei ole üldse digiühiskonna teema, vaid selline laiem haridusteema.

18:52 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Urmas Kruuse, palun!

18:52 Urmas Kruuse

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Auväärt minister! Kas te tooksite välja kolm kõige olulisemat argumenti, miks selline otsus sündis, mis puudutab lõpueksamite vabatahtlikuks tegemist? Mis need kõige olulisemad argumendid teie vaatevinklist olid, et te sellise otsuse tegite?

18:52 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Kui lubate, siis ma refereerin oma sotsiaalseid partnereid. Peamine argument koolipidajate ehk kohaliku omavalitsuse ja koolijuhtide tasandil oli see, et praeguses väga keerulises olukorras ei taha nad kedagi sundida ega tekitada paratamatut olukorda, kus lapsevanem ei saa teha lõplikku otsust. Olukorras, kus lapsevanem objektiivselt tunneb, et ta ei ole nõus lapsega riskima, või ta ei taha, et teda sunnitakse minema koolimajja või kasutama ühistransporti, kui ta seda ei taha. Mõne kooli puhul võis olla tegemist ka näiteks sellega, et laps peab minema ühiselamusse, või esines mingeid muid asjaolusid. Põhjuste hulk ei ole suur, aga see surve, nagu koolijuhtide või kohaliku omavalitsuse poole pealt oli näha, oli üks argument, mida esitati. Lapsevanem peaks siiski koostöös lapsega saama öelda, et teeme nii.

Oli veel teine sihtrühm, näiteks täiskasvanute gümnaasiumid, kes ütlesid, et neil objektiivselt pole selle aasta kevadel olnud võimalik süveneda riigieksamite ettevalmistamisse nii palju, kui nad tahaksid. Ja õpilaste poole pealt võib esile tuua lihtsalt selle, et noored inimesed on piisavalt motiveeritud siis, kui nad teavad, et nad tahavad edasi õppima minna. Riik peab tagama selle võimaluse, aga pole vaja sundida. Õpilasomavalitsuste kirju on huvitav jälgida, meil on need kirjad ka siin Riigikogus olemas. Nii et sotsiaalsed partnerid on väga selgelt oma argumendid esitanud. Meie ministeeriumis näeme, et neid

argumente on vähe, aga kahtlemata on need piisavad, mõistmaks, et see olukord on eriline. Seega me anname selle valiku.

18:54 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Urve Tiidus, palun!

18:54 Urve Tiidus

Aitäh! Lugupeetud minister! Praeguste aastakäikude lapsed, aga ka varasemad ja kindlasti tulevased, konkureerivad oma eakaaslastega üle maailma. Seda olulisem on võrdsete võimaluste olemasolu nende potentsiaali edendamiseks. Kaks kuud on väga lühike aeg kaugeleulatuvate järelduste tegemiseks. Te ütlesite, et mingisugused järeldused tehakse, kui see periood läbi saab. Aga teie jutust jäi kõrvale selline asi, et 0,5% õpilastest jäi kaugõppe või n-ö kaugtöö käigus teistest maha – see on enam-vähem sama näitaja, mis on tavakoolis, eks ole, kui ma ei eksi. Te ütlesite, et on teada, et mõned koolid jagasid õpetajatele arvuteid, mõnel pool kingiti kodanikualgatuse korras ka lastele arvuteid, kuid internetiühenduse kiirus on väga erinev. Kas te saate praegu öelda, millist rahalist tuge tegelikult selleks vaja läheb, et koolis niimoodi õppida? Oletame. Mina ei taha tulevikku manada, aga kujutame ette, et selline vajadus peaks uuesti tekkima.

18:55 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Kõigepealt, jah, selle nurga alt – vabandust! – ma ei ole mõelnud. Improviseerin. Kui meil esimestel nädalatel oli laual peamiselt internetiühenduse teema, siis väga tihti oli põhjuseks lihtsalt see, et inimesed ei olnud valinud endale sellist paketti, mis sobiks olukorras, kus seda kasutavad korraga näiteks kolm koolis käivat last ja kodus töötav lapsevanem. Üldjuhul oli see paketi valiku küsimus. Osal juhtudel oli aga tegemist näiteks sotsiaal-majanduslikult selliste lastega, kelle puhul arvuti ostmise või koolist kaasa laenamine ei olnudki võib-olla kõige parem valik. Sellistel juhtudel püüti koostöös sotsiaaltöötajatega lahendus leida. Mõni laps käis raamatukogus, mõne puhul leiti mingi muu lahendus, need olid väga-väga individuaalsed. Me räägime muidugi väga üksikutest juhtumitest. Seal ei olnudki põhiline mitte rahaküsimus, vaid asi oli pigem taustsüsteemis.

Kui selline olukord peaks uuesti tekkima – annaks jumal, et enam kunagi ei teki –, siis ei oskagi alati leevendust pakkuda. Kindlasti kõige rohkem jäid kõrvale väga raske puudega lapsed, sest see tegevus, mis toimub koolides, on spetsiifiline. Mitmed lapsevanemad ütlesid, et nad annavad kodus endast parima, aga väga igatseti seda, mida need professionaalid koolis teevad. Seda ei ole võimalik rahaliselt asendada. Selline lihtsalt oli see kogemus. Oli ka vaimse tervise teemasid seoses üldise ärevusega ühiskonnas. Kogu see ebastabiilsus ja ärevus ei ole kuhugi kadunud. Viimane küsitlus näitas ju samuti, et ebakindlus tuleviku suhtes on väga kiiresti kasvamas. Lapsevanemad muretsesid oma tuleviku pärast ja ärevus kandub lastele üle.

Ma saan aru, mida küsija küsib, aga seda hinnangut on raske anda. See, mida meie oleme ministeeriumis vaadanud, on näiteks õppematerjalid. Ma rääkisin diferentseerimisest. Hetkel oleme üle vaatamas oma Euroopa programme ja seadnud suuresti prioriteediks digitaalsed õppevahendid, digikeskkonna. HITSA on hinnanud teatud õpetajakoolituse valdkonda, kohaliku omavalitsuse tuge. Nagu ma eelmisele küsijale juba vastasin, väärtustatakse haridustehnoloogiat, ka sinna on vaja teatud ressursi suunata. Aga jah, rahaliselt ei oska ma hinnata, sest takistused tulid väga paljuski pigem üksikutest juhtumitest – meie koolide üldine digivalmidus on siiski väga suur – või siis näiteks haridusfilosoofilisest lähenemisest, kui mingisuguses koolis põhimõtteliselt ei olnud digitaalsele küljele tähelepanu pööratud. Sellistelgi juhtudel ei olnud raha peamine teema. HITSA ja Innove ning Haridus- ja Teadusministeeriumi koostöös me hetkel analüüsime olukorda. Aga jah, nagu ma ütlesin, kriis jätkub ja väga palju üksikotsuseid tuleb veel teha. Ma loodan, et jõuame tagasiside analüüsi suve jooksul tehtud.

18:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Helmen Kütt, palun!

18:59 Helmen Kütt

Suur aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud minister, suur tänu põhjalike vastuste eest! Ma arvan samuti, et selline tagasisidestamine ja olukorrast ülevaate tegemine saavad teoks kindlasti pärast seda,

kui olukorrast on väljutud. Aga meedias oli infot ja tegelikult on ka mitmete õpetajate suu läbi kuulda olnud, et teatud hulk õpilasi oli siiski n-ö kadunud. Ma ei välista seda, et tavaolukorras ei ole teatud hulk lapsi n-ö kadunud. Aga kas osa lapsi ei olnud siiski kadunud lihtsalt selle tõttu, et kui peres on ikkagi kolm koolis käivat last – mõnes peres rohkemgi –, siis igaühel ei ole võimalik õigel ajal e-kooli minna, sest kõik toimub ühel ajal ja arvuteid ei ole piisavalt? Ja see jutt, et raamatukogusse minna – kõik raamatukogud olid ju suletud. Hea seegi, kui sai distantsilt raamatuid laenutada. Avalikud internetipunktid ja raamatukogud olid suletud. Mis te arvate?

19:00 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Esimesel kahel nädalal tuli sellist tagasisidet väga palju. Selles mõttes palju, et oli kümneid – loomulikult mitte sadu – juhtumeid, kus lapsevanem või kool ise pöördus ja küsis, kas nad võiksid loobuda sellisest kellaajalise täpsusega tundide läbiviimisest. Loomulikult me andsime kohe ministeeriumi vahendusel ja ka detailselt vastates teada, et mingit sundi tunniplaanist kinni pidada ei ole, kui õpetaja ja kogukond näevad, et see ei ole arukas. Alguses tõlgendati seda digilahenduste vahendusel distantsilt õppimist väga erinevalt. Osa õpetajaid võttis kindlalt eesmärgiks, et kui neil on teispäeval kell 8.15 tund, siis nad peavadki selle 8.15 tegema. Ja kui tõesti juhtus peres olema kolm või enam koolis käivat last, siis kõigil korraga 8.15 arvuti taga olla oli üsna keeruline. Ka mina sain mitmel korral selle kogemuse, kui lihtsalt tuligi valida, kas ühe lapse matemaatikatund või teise lapse klassijuhatajatund või midagi muud. Mis sa siis kodus valid? Kahjuks peab ütlema, et ainetund võitis, klassijuhatajatundi ei jõutud. Aga peale kahte nädalat see muutus. Kui olid vähegi atsakamad lapsevanemad, kes andsid koolidele teada, siis hakati väga kiiresti tavalisest tunniplaanist loobuma ja püüti hajutada tunde terve päeva peale. Hilisema tagasiside põhjal võib öelda, et täpselt nii lähenetigi. Ja kui näiteks teati, et ühel või teisel perel on teatud rütm, siis sellest lähtuti ja õpetajad hakkasid ka omavahel koordineerima. Ma sain lausa aru, et mõnes suuremas koolis hakkasid toimima sellised võrgustikud, kus koordineeriti, millal teha Zoomi tund. Oli mitmeid mõistlikke lahendusi. Näiteks mõni õpilane ei muutnud oma tunniplaani, aga mõni teine õpilane, kes ei saanud osaleda, temaga töötati eraldi. Ma ei tea, kas see lapsele meeldis või ei meeldinud, aga tema sai õppimiseks eraldi aja. Kui statistikat arvestada, siis 0,65% – vabandust, ma Urve Tiidusele ei täpsustanud, et see polnud mitte 0,5%, vaid 0,65% lastest, mida on omajagu, sest iga laps on äärmiselt oluline – on selline keskmine statistika, kui laps on nädala jooksul ühes või mitmes aines kadunud. Selle 0,65% hulgas on mitmeid lapsi, kes võib-olla üldiselt olid täitsa tublid, aga lihtsalt mingites ainetes n-ö kadusid ära. Teame ju, kuidas see juhtub. Ta jääb milleski maha, ta ei saa aru, tal ei ole tuge. Pole kerge viis nädalat järele õppida, kui sul ei ole seda tuge kõrval. Oli õpetajaid, kes üsna kiiresti ütlesid, et noored on väga tublid ja et üldiselt nende arvates see distantsõpe töötab, aga kui väljumisaeg tuleb, siis selles konkreetsetes aineses seda konkreetset last tahaks siiski näha. Ma enne siin väga julgelt ütlesin Liinale vastuseks, et õpetaja ei saa sundida, aga selle nüansi lisan siiski juurde, et õpetajad on öelnud ka seda, et kui nad ei ole seda või teist last üldse näinud ja laps on tahtlikult jäänud õppetööst kõrvale ja ka sotsiaaltöötaja ei ole konkreetset kontakti saanud, siis nad võivad sundida. Vastasel juhul ei ole kursus läbitud, mis tähendab, et klass ei ole lõpetatud. Järgmisel aastal võib ta isegi edasi minna, aga siis koostatakse individuaalne õppekava ja tuleb õppida selle järgi. Nii et sellisel juhul võib sundida – aga ma saan aru, et küsija seda ei küsinud –, kui on tegemist sellise lapsega, kes on n-ö ära kadunud. Tagasiside kõrvalejätusega seoses ei hõlma neid, kellel oli vaja, ütleme, reaajas tundidest kõrvale jääda. Õpetajad on meil Eestis ikka väga mõistlikud, eks nad saavad aru, kui klassis käib mitu õpilast, kellel on õdede-vendadega võib-olla konkureerivad ainetunnid. Aga arvutite jagamise teema on kindlasti üks, mille lapsevanemad on väga selgelt esile toonud. Neid ei ole ju kodus nii palju.

19:04 Aseesimees Siim Kallas

Mart Võrklaev, palun!

19:04 Mart Võrklaev

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Kas te saaksite palun selgitada seda lisaeelarvega antavat toetust eralastehoidudele ja eralasteaedadele? Küsimus on nimelt selles, et paljud omavalitsused vabastasid munitsipaallasteaias käivate laste vanemad kohatasust eriolukorra alguses vähemalt poolteiseks kuuks ning samal ajal vabastati vanemad ka erahoidudes ja eralasteaedades n-ö oma osa maksimisest. Omavalitsus maksab eralastehoius ja -lasteaias niikuinii väga suure osa sellest

kohatasust kinni. Ehk tegelikult on hoidudele tagatud kui mitte päris 100%, siis 95% või 90% kohatasust. Ja nüüd tuleb omakorda riik appi kompenseerima. Kuidas te seda vaatate? Kas te arvestate KOV-i omaosalust? Küsimus on selles, et loomulikult tuleb seda, keda vaja, toetada, aga tuleks tagada, et omavalitsuse ja riigi raha ei läheks topelt. Ja äkki te selgitate ka erahuvihariduskoolide toetamist, sest ka nemad on ju abi palunud. Kui laps kohal ei käi, siis vanem ei maksa, aga nemad peavad ju oma töötajaid hoidma ja renti maksma. Kuidas see pool on korraldatud? Ma ei tea, kas neile on omavalitsused appi läinud, ilmselt sõltub see omavalitsusest. Aga kuidas on riik plaaninud siin appi minna?

19:06 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! See summa on 15 miljonit. Üldine mudel on selline, et 80 eurot korrutatakse kolme kuuga ja jagatakse kahega. Ehk täpsemalt, 40 eurot korrutatakse kolmega ehk kokku 120 eurot ühe lapse kohta. Taotlusi saab esitada 5.–15. maini. Tingimus on see, et taotlus peab olema põhjendatud. Põhjendatud taotlus tähendab seda, et sul on kriisist tulenevalt jäänud mingisugused eelarvelised asjad saamata, näiteks vanema omaosalus või mingisuguste lisategevustega seonduv. See pilt on niivõrd erinev, et on väga raske öelda. Põhjendatud taotluses pead ära näitama oma eelarve ja kõik muud asjad, näiteks tööturumeetmed, mida oled Töötukassast saanud, võib-olla saad ka kohalikust omavalitsusest mingisugust toetust. Põhjendus peab näitama, et sul on endiselt vajadus abi järele. Kui vaatame näiteks spordikooli, siis treenerite jaoks on eraldi kriisimeede. Meilt, Haridus- ja Teadusministeeriumist saad abi küsida, kui sul on treeneritoetusest ja võib-olla veel mingisugusest lisatoetusest hoolimata eelarves väga suur auk. Siis on toetuse küsimine põhjendatud. Meie oleme siin andnud ülempiiri.

Sotsiaalsete partnerite tagasiside – meil on neid digitaalseid ümarlaudu olnud ministeeriumis terve rida – on väga erinev, sest kokku puudutab see 160 000 last. Mõni huvikool on olnud täiesti suletud, omandivormid on väga erinevad, mõni on väga väike ettevõtja ja teine on suurem asutus. Seetõttu ei ole meil praegu võimalik öelda, keda me välistame ja keda mitte. Me saame seda öelda ainult taotluse põhjal. Ma saan aru, et ka Riigikogu rahanduskomisjon on andnud väga selgelt mõista, et sinu taotlused kokku ei tohi ületada sinu projekteeritud eelarvet. See kriis ei tohiks siin nüüd kedagi nagu toitma hakata. Aga meie ühine eesmärk on ju see, et need struktuuriüksused – erahoiud, lasteaiad, huvikoolid – alles jääksid. Nad teevad suurepäraseid tööd, seal käib väga palju lapsi ja me tahame, et see kõik säiliks. Aga jah, eks see rahastamine hakka olema taotlusepõhine. Ja see, mida hea küsija ütles, vastab tõele – eralasteaiad ja -hoiud olid kõige ettevaatlikumad ütleva oma esindusorganisatsiooni vahendusel täpselt ühiseid jooni. Huvihariduses oli see pilt selgem.

Huvihariduses on samamoodi, et vaadatakse seda, kas sa oled saanud lisatoetusi, kuidas sul üldine olukord on ja millised vahendid on ära langenud. Üldjuhul on erahuvikoolid olnud poolteist või kaks kuud suletud, võib-olla jäävad suletuks kuni mai lõpuni. Erarahvikoolide puhul tuleb arvestada ka seda, et väga suures osas on lepingud sõlmitud mai lõpuni, mõni üksik on teinud juunini. See tähendab, et tegelikult on reaalne, et nad ei teegi sel õppeaastal asutust enam suures pildis lahti. Ka lapsevanemad võib-olla ei soovi, et nende lapsed sel viimasel kahel nädalal õppetöös osalevad. Seetõttu me kehtestasimegi selle meetme mai lõpuni, teades tagasisidestatud sotsiaalsetelt partneritelt, et isegi siis, kui räägime 18. maist või 15. maist, kui etapi viisi on huvikoole võimalik avada, on arvestatav hulk lapsevanemaid, kes ütlevad, et nad ei soovi selleks pooleks kuuks last enam kooli tuua. Nii et sellepärast on see meede ette nähtud mai lõpuni.

19:09 Aseesimees Siim Kallas

Jüri Jaanson, palun!

19:09 Jüri Jaanson

Suur tänu! Austatud minister! Te olete siin päris kaua juba vastanud ja väike virgutus kulub teile ilmselt ära. Ma esitangi teile küsimuse sellisel väikesel kõrvalteemal – või no mitte kõrvalteemal, aga sellisel virgutaval teemal. Nimelt, enne te just rääkisite, et koolid on küsinud lapsevanematelt tagasisidet ja paljud ongi saanud ülevaate, kuidas lastel kodus õppimisega lood on. Aga mina küsin hoopis selle kohta, kas on uuritud ka seda, kuidas on lastel kodustes oludes olnud lood liikumisega, liikumisrõõmu säilitamisega. On teil ministrina Haridus- ja Teadusministeeriumis mingi pilt ees, kuidas selle liikumisega praegu lood on? Kas võib olla nii, et pärast on vaja teha päris palju järeleaitamistööd?

19:10 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Suurepärane küsimus! Ma olen kogu aeg murelikult mõelnud, mida sellest palju kiidetud – aga ka palju kritiseeritud – digitaalsete vahendite abil distantsilt õppimisest arvavad n-ö liikumisinimesed ja silmaarstid. Vähemalt oma pere näitel võin küll öelda, et mu lapsed pole terve oma elu olnud nii palju arvuti ees, kui nad on olnud viimaste kuude jooksul. Ma olen üsna kuri lapsevanem ja pean ütlema, et nad olid mul seal kodus üsna suured digivõhikud. Sellised regulaarsed peavalud, sundasendid, kõik see, mida kontoriinimesed teavad – selle üle pole mu 10- ja 12-aastane kunagi kurtnud. Ei ole üldistatud tagasisidet, aga peab arvestama, kui palju tunde eriti vanemate klasside õpilased päriselt reaalselt arvuti ees istuvad ja ülesandeid lahendavad. Me püüame õpetajatele tulla appi nii palju, kui vähegi võimalik. Ja kui vaatame neid aina laienevaid võimalusi – nii Opiqu keskkonnas kui ka muudes jagatud keskkondades –, siis näeme, et on väga palju erisuguseid digilahendusi, mis tähendab, et õpilane ei saagi üldse raamatut kätte võtta ja korraks õue minna, vaid ta istubki arvuti ees. Nii et ma kardan, et see tagasiside võib olla üsna muret tekitav.

19:12 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh, lugupeetud minister! Rohkem küsimusi teile ei ole. Nüüd on võimalik avada läbirääkimised. Katri Raik, palun!

19:12 Katri Raik

Austatud eesistuja! Hea minister! Lugupeetud kolleegid! Kuna teine samateemaline järelepärimine järgneb kohe ja me saame edasi küsida, siis räägin väga lühidalt.

Meie õpetajad, õpilased ja lapsevanemad on olnud väga tublid ning sellel keerulisel ajal kastanid tulest välja toonud. Ma olen täiesti nõus ministriga, kes rõhutas, et meie haridussüsteemi edu põhineb meie haridusasutuste iseseisvusel. Aga praegu on näha, et keerulisel ajal on raamid vajalikud. Inimesed vajavad informatsiooni, selget sõnumit, kas või seda, et öeldaks, et vastust veel ei ole. Seda on praegu vahest vajaka jäänud. Valus on olnud kuulda, kui ei olda rahul ministri või ministeeriumiga. Parem oleks, kui me suudaksime selles keerulises olukorras haridusasjade teemal ühte meelt olla.

Väga palju sellest praegusest diskussioonist ja üldse haridusküsimustest on viimastel kuudel keskendunud 9. ja 12. klassi eksamitele. Ei tohi unustada, et eksamid hindavad kolme aasta töö tulemust, tervet kooliastet, ja need kaks kuud moodustavad sellest tegelikult siiski lühikese aja. Sellepärast ei jää meie tänane diskussioon kindlasti mitte viimaseks, vaid peame nendesamade küsimuste juurde – kas meie haridussüsteem kogu mahus vastab meie ühiskonna ja inimeste vajadustele ning kas ta vastab meie muutuva majanduse vajadustele, mis meid järgmistel kuudel ees ootab – kindlasti tagasi tulema.

Aga seniks soovin ministrile ja ministeeriumile jõudu selgete ja üheste sõnumite andmisel! Kindlasti on lõpueksamite tingimusi, seda raamistikku, mis täna kinnitati, vaja veel ja veel üle seletada.

Kultuurikomisjoni liikmetel oli küsimusi, me arutasime omavahel, kas saime ikka ühtmoodi aru. Kui kultuurikomisjoni liikmed ei saa aru – me kõik esindame siin Eesti ühiskonda –, siis ilmselt vajavad ka lapsevanemad ja õpilased palju lisainformatsiooni. Nii et soovin kõigile selles protsessis osalejatele jõudu! Ja eelkõige soovin tublidust 3556 õpetajale, kes meie koolides töötavad ja on vanemad kui 60 eluaastat, kuuludes seega riskirühma – neile veel eriline aitäh!

19:15 Aseesimees Siim Kallas

Urmas Kruuse, palun!

19:15 Urmas Kruuse

Siia pulti ajendasid mind tulema ministri vastused. Ma tahan teha kaks remarki. Esimene remark puudutab seda, et minister märkis, et paljud erahuvikoolid lõpetavad töö mais – päris nii see ei ole. On väga mõistlik arvestada, et osa neist on seni töötanud juuni keskpaigani ja neil on rendilepingud sõlmitud. See tähendab tegelikult seda, et iga juhtumit tuleb vaadata personaalselt, individuaalselt, lähtuvalt taotlusest. Aga mis mind võib-olla natukene üllatas – sõltumata sellest, et distantsõpe on andnud meile unikaalse kogemuse, ja ma arvan, et tulevikus võiks igal aastal olla teatud mahus ka distantsõpet, et saaksime seda süsteemi edasi arendada – oli tegelikult see, mida Katri Raik märkis, et arvestades neid paljusid kuid, mis tegelikult on gümnaasiumi lõpueksamite jaoks õpitud, muudab kaks kuud distantsõpet meid juba hellaks ja tekitab küsimusi, kas me saame eksamitega ikka hakkama. Ma arvan, et nendel õpilastel, kes jätavad sel aastal riigieksamid tegemata, võib järgmistel aastatel olla

hulga keerulisem ja raskem neid teha. Seetõttu ma arvan, et võib-olla on see otsus tehtud liiga kergekäeliselt ja ennatlikult. Aitäh!

19:17 Aseesimees Siim Kallas

Suur tänu! Rohkem läbirääkimistel osalemise soovi ei ole. Kas arupärimise adressaat soovib sõna võtta? Ei soovi, raputab pead. Sel juhul on selle arupärimise käsitlemine lõppenud.

10. 19:17 Arupärimine hariduskorraldusest eriolukorra ajal (nr 31)

19:17 Aseesimees Siim Kallas

Nüüd läheme järgmise arupärimise juurde. See on Riigikogu liikmete Heidy Purga, Andres Suti, Ants Laaneotsa, Erkki Keldo, Urve Tiiduse, Madis Millingu, Urmas Kruuse, Jüri Jaasoni, Kristina Šmigun-Vähi, Liina Kersna, Annely Akkermanni, Maris Lauri, Mart Võrklaeva, Vilja Toomasti, Signe Riisalo ja Hele Everausi 20. aprillil 2020 esitatud arupärimine eriolukorraaegse hariduskorralduse kohta – arupärimine nr 31. Palun ettekandjaks Heidy Purga!

19:17 Heidy Purga

Lugupeetud asespiiker! Head kolleegid! Hulk reformierakondlasi esitas 20. aprillil haridus- ja teadusminister Mailis Repsile kirjaliku arupärimise. Remargi korras võin öelda, et meil läks mõnevõrra kiiremini kui sotsiaaldemokraatidel. Kuid tänast vestlust kõrvalt vaadates ja selles osaledes on saanud selgeks, et kahe arupärimise temaatika ühel päeval arutamine on olnud päris eesmärgipärane ja hea otsus.

Ajaks, kui meie oma arupärimise koostasime, oli ministeerium saatnud avalikkusele hulga väga segaseid signaale. Selles Reformierakonna fraktsiooni arupärimises oleme välja toonud lausa ajajoone ministeeriumi eksitavatest sõnumitest. Paljude teemadega seoses on tänaseks vastused saadud ja mõned küsimused ehk polegi enam nii relevantssed, kuid on asendunud uutega.

Millised olid meie küsimused? Need olid järgmised. Esiteks, miks lõpetatakse kaugõpe 15. mail, mitte õppeaasta lõpus? Teiseks, mis on koolide osalise avamise eesmärk? Kolmandaks, kuidas on tagatud õpetajate, kellest paljud kuuluvad riskirühma, turvalisus, kui koolides algavad 15. maist kontaktõppetunnid, ning miks ei toimu vajalik õpe, arenguvestlused ja konsultatsioonid läbi videosilla? Neljandaks, millal teavitatakse koole ametlikest otsustest koolide avamise, riigieksamite toimumise ja põhikooli lõpueksamite tegemise kohta ja kui pikalt antakse koolidele aega oma töö ümber korraldada? Viiendaks, kui lapsevanemad on eriolukorra ajal töö kaotanud ja neil on õppemaksu tasumisel tekkinud makseraskused, siis kuidas see olukord lahendada? Kuuendaks, lõpuaktused jäävad sel aastal ära, samal ajal väljendab kultuuriminister lootust, et suvised kultuurisündmused saavad toimuda. Palun põhjendage, kuidas erinevad lõpuaktused suvistest kontsertidest, pidades silmas inimeste tervisele avaldatavat ohtu. Aitäh!

19:20 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Lugupeetud minister, palun, kõnetool on teie!

19:20 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Lugupeetud juhataja! Head arupärijad! Kindlasti me eelmise arupärimise raames osal teemadel juba vestlesime, aga lähtudes protseduurist, käin ma siiski kõik küsimused uuesti läbi.

Kõige esimene küsimus oli kaugõppe lõpetamise kohta 15. mail. Me oleme väga selgelt lähtunud põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest, et õppeaastas on 175 õppepäeva ja suvevaheaeg algab 10. juunil. Õppeaasta lõpeb 31. augustil ja suvevaheajal õppetööd ei toimu ei digitaalsel ega mingil muul viisil. Küll aga on antud võimalus minna distantsõppelt üle kontaktõppele, juhul kui kool koos pidaja ja lapsevanematega peavad seda vajalikuks ning tervise ja ohutuse seisukohalt võimalikuks. Seda üleminekuperioodi ma eelmise arupärimise juures puudutasin. Selle vajalikkust on välja toonud nii koolid kui ka haridusspetsialistid, kes tegelevad eri sihtrühmadega. Nii et sellist kontaktõppe võimalust, loomulikult kõiki reegleid järgides, siiski vajatakse. Ma küll juba mainisin seda, aga ütlen uuesti, et koolid on väga erinevas olukorras. On selliseid väikesi koole või teatud piirkondi, kus on juba öeldud, et nad

kindlasti soovivad jätkata tavapärase õppetööga niipalju, kui see erilisest olukorrast tulenevalt võimalik on. Aga on ka neid, kes ütlevad, et tavalisel hulgal õpilased kooli sel kevadel kindlasti enam ei tule. Teine küsimus oli selle kohta, miks me koolide osalise avamise ette nägime. Esimene suur hulk õpilasi on loomulikult abiturientid, kellel on lausa seadusest tulenevalt õigus saada võimalus teha proovieksam ja osaleda konsultatsioonides. Kahtlemata on palju neid abituriente, kellele sobib selle läbiviimine distantstilt digitaalsete vahendite abil, aga tuleb öelda, et on ka neid õpilasi, kellele see ei sobi. Abiturientide tagasiside on olnud selline, et nad kindlasti tahavad seda õigust võimaluse korral rakendada ja saada konsultatsiooni. Teise hulga moodustavad põhikooli lõpetajad, kes valmistuvad tihedama konkursiga gümnaasiumitesse astumiseks – nii Tallinnas, Tartus kui ka maapiirkondades. Nende puhul on välja joonistunud lisatõe vajadus eesti keeles ja matemaatikas ning ka nemad on väljendanud, et sellist lisatõde nad kindlasti vajaksid. Samuti on meil need õpilased, kellele distantstõpe ei sobi ja kes seetõttu kontaktõpet vajavad, ning need õpilased, kelle puhul me näeme juba koos kooli pidajate ja koolidega, et tervisest tulenevalt ja kõiki ohutusreegleid arvestades võib kontaktõpet olla ainuvõimalik – nemad on lausa kõrvale jäänud.

Kolmandaks, õpetajad. Te küsitate, kuidas on kontaktõpet võimalik riskirühmas. Seda on ka koolid individuaalselt küsinud. Esimene ja peamine vastus on see, et loomulikult tehakse lõplik otsus koostöös pidaja, kooli, konkreetse õpetaja ja loomulikult lapsevanemaga. Kõiki ohutuse, tervise ja riskirühmadega seotud aspekte tuleb arvesse võtta. Kui vaadata näiteks teadusnõukogu soovitusi, siis teadusnõukogu on teinud lausa ettepaneku, et riskirühmade kaasamist võiks kontaktõpet korral üldse vältida. Koolide tagasiside on olnud pigem selline, et nad tahaksid anda ohutusvahendid ja jätta selle õpetaja enda otsustada. Samuti on võimalik õppetööd ümber korraldada. Aga keda siis kontaktõpetesse panna? Ma ei tooks siin ühtegi õppeainet eraldi välja, aga juba on koolidest tulnud tagasisidet, et nad tunnevad, et mõnel õpetajal oli töökoormus distantstõpet perioodil võib-olla veidi tagasihoidlikum. Võib-olla võikski selliste keerulisemate õpilaste puhul, kes on n-ö kaduma läinud ja kelle puhul ei ole tegemist erivajadusega, vaid kes lihtsalt on kasutanud ära olukorda, et sotsiaalset kontrolli on olnud vähem, panna koormuse pigem nendele õpetajatele, kel seni on distantstõpet ajal olnud koormus väiksem. Ja valida tuleks need, kes ei kuulu vanuselisse riskirühma.

Nüüd sellest, mis puudutab õpetajate individuaalset tagasisidet. See on olnud väga individuaalne. Osa koole on öelnud väga selgelt, et nad tahavad arenguestluse teha sel korral pikema, põhjalikuma ja koos lapsevanematega ning teha seda reaalselt kontaktis olles. Teised on öelnud, et digitaalsete vahendite olemasolu korral seda distantstilt teha ei ole mingi probleem, nad teevad seda interneti teel. Eks see saab olema peale 15. maid, alates 18. maist, esmaspäevast koolide otsustada. Nüüd, suurem osa õppetööst tavalisel kujul – kui räägime nendest rohkem kui 100 000 lapsest – kindlasti sellel õppeaastal ei taastu. Kohustust kooli avada ei ole me kehtestanud ja kindlasti ei ole see sel õppeaastal ka mõistlik.

Te küsite koolide avamise ja lõpueksamite kohta. 20. aprillil võttis Riigikogu vastu seadusemuudatuse, millega anti selleks aastaks Vabariigi Valitsuse pädevusse eksamite toimumise üle otsustamine, järgmiseks aastaks anti see pädevus ka rahvusvaheliste eksamite ja uurimistööde osas. Vastav Vabariigi Valitsuse määrus on nüüd läbinud kooskõlastusringi ja täna võttis Vabariigi Valitsus selle määruse peale presidendi allkirjastamist ka vastu. Sellega kehtestati kolm põhimõtet erisust. Esimene on see, et 9. klassis ei ole lõpueksami sooritamine lõpetamise tingimus – see tähendab, et lõpueksameid ei pea tegema ja põhikool lõpetatakse aastahinnete alusel. Teiseks, numbriline hindamine ei ole sellel aastal kohustuslik, tulemusi teisendama ei peab, võib jääda "arvestatud" või "mitte arvestatud". Ja koolidest saadud tagasiside põhjal, mis ei ole täielik, saajaprotsendiline, vaid esitatud pigem pöördumiste alusel, võib öelda, et väga paljud aineõpetajad ei taha panna teisel poolaastal hindeid välja, vaid panevad pigem aastahinde.

Abiturientidele korraldatakse eksamid 29. mail ja 1.–3. juunil eesti keeles ja eesti keeles teise keelena ning 5. juunil matemaatikas. Ettevalmistused on enamjaolt juba tehtud, vaatlejatega töölepingute sõlmimine käib, eksamid on ette valmistatud. Küll aga on Vabariigi Valitsuse määrmuses maha võetud kohustus lõpetamise tingimusena eksam teha. Aga me eeldame, et enamik noori eksami teeb, ja meie arvestame kõikide noorte arvuga.

Viiendaks on teil küsimus eriolukorras töö kaotamise kohta. Riiklikult me seda olukorda loomulikult ei reguleeri. Kõik need on lepingulised suhted ning lepingu osapooled peavad makseraskuste korral ise sel teemal läbi rääkima. Aga et seda olukorda leevendada, on antud 15 miljonit, mida te Riigikogus lisaeelarve raames ka menetlesite. Sellega seoses saab 5.–15. maini esitada põhjendatud taotlusi. Ühe

lapse kohta on ette nähtud 120 eurot, mis – oleme sotsiaalsete partneritega seda analüüsinud – peaks olema selline, ütleme, valdkonda olulisel määral toetav.

Lõpuaktustest ja muudest suurtest üritustest rääkides eraldan ma kõigepealt aktuse ja peo. Tavaliselt tähendab aktus noortele inimestele ka seda õhtust koosviibimist. Nüüd, meie sõnum koolidele ja kõikidele noortele on olnud selline: palun arvestada, et sel aastal sellised tavakorras lõpetamised – nii lõpetajatele kui ka neile, kes on vaheklassid –, klassiekskursioonid, suuremad koosviibimised ei ole soovitatavad. Me ei taha viiruse leviku laienemist ja seetõttu püüame kõik mõista, et isegi siis, kui eriolukord lõpeb, on ka selline mõistlik käitumine igasuguste suuremate sotsiaalsete ürituste puhul potentsiaalne ohuallikas. Kahjuks on mitmeid riike, kus väga järsk pöördumine kõige tavapärase, ka suurürituste vormi juurde ei olnud kõige mõistlikum samm ja tuli teine laine. Eestis me tahame seda kindlasti vältida. Me kõik oleme teinud väga suuri pingutusi, et jõuda sellise positiivse hetkeni nagu praegu, et saame hakata rääkima rohkem väljumisest. Seega peaksime suured peod, suurüritused mais ja juunis siiski edasi lükkama – see puudutab ka suuremaid ekskursioone, ööbimistega ekskursioone –, sest kui vaatame puhanguhetki ka selles kriisiolukorras, siis suuremad puhangud on olnud kõik, ütleme, sellised väga sotsiaalsed peod. Küll aga me mõistame, et aktus kui selline pidulik üritus, kus antakse kätte tunnistused – sellele leiavad koolid ise mõistliku lahenduse. Aga teadusnõukogu tungiv ettepanek, mida me kõik võiksimme ka oma sotsiaalmeedias jagada, on see, et suguselts palun oodaku kodus. Me kindlasti ei taha hakata vanuse järgi piirama, kes tohib aktusele tulla, kes mitte. Me oleme koolide ja pidajatega väga palju arutanud, et aktus võiks jääda lõpetajate ja kooli juhtkonna pidulikuks sündmuseks. Kindlasti on võimalik sellest digitaalselt teha näiteks otseülekandeid. Siis ei peaks kogu see suguselts, kus on kindlasti eri vanuses ja erisuguse tervisega inimesi, sellest kõrvale jääma, vaid on pigem kodus. See on kõigi jaoks väga mõistlik lahendus, sest riskirühmade hulgas ei ole mitte ainult vanemaealised, vaid on ka teatud tervise- ja muude riskidega inimesi. Koolil ei ole võimalik hinnata, kelle puhul esineb riske ja kelle puhul mitte. Seetõttu on koolide tagasiside olnud selline, et pidulik tunnistuste kätte andmine võiks siiski toimuda, aga et suuremad sotsiaalsed pidustused noortele – sest pigem noored küsivad seda – võiks lükata suve teise poole. Ma usun, et ka meie siseturvalisuse eksperdid on äärmiselt rõõmsad otsuse üle, et need peod on hajutatud, mitte ei toimu ühel nädalavahetusel. Aitäh!

19:33 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Liina Kersna, palun küsimused!

19:33 Liina Kersna

Suur tänu, austatud eesistuja! Austatud minister! Seda oli nüüd küll väga rõõmustav teada saada, et aktusi tohib koolis pidada. Tegelikult me oleme must valgel lugenud, et aktused on sel aastal keelatud. On tõesti väga tore, et nii see siiski ei ole. Aga ma tahtsin küsida teise asja kohta. Loen valitsuse pressiteadet tänasest e-istungist. Määrus näeb ette, et üldjuhul 2019/20. õppeaastal põhikooli ja gümnaasiumi lõpetamisel seniseid kohustuslikke eksameid ei toimu. Mina loen sellest välja, et kui põhikoolilõpetaja tahab eksamit teha, siis võib ta seda teha sarnaselt gümnaasiumilõpetajaga – see on lihtsalt vabatahtlik. Aga kui ma vaatan Haridus- ja Teadusministeeriumi kodulehekülge ja sotsiaalmeediat, siis seal on lausa plakat, mis ütleb, et põhikooli lõpueksameid ei toimu. Palun korrake üle, kas need põhikoolilõpetajad, kes tahavad eksamit teha, saavad seda teha või eksameid siiski ei toimu? Vabandust, et läksin ajast üle!

19:34 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Kõik Haridus- ja Teadusministeeriumi pressiteated, mis vähegi puudutavad haridusministrit – ma püüan olla nendega kursis. Vabandust, et ma ei olnud Vabariigi Valitsuse teatega kursis ja et jälle on tekkinud selline võnge. Haridus- ja Teadusministeerium – ma siinkohal kordan üle – on väga selgelt öelnud, et põhikooli lõpus sellel aastal ja ainult sellel aastal eksameid ei korraldata. Neid mitte ainult ei toimu, vaid neid ka ei korraldata. Gümnaasiumi lõpueksamid toimuvad, neid me korraldame. Ettevalmistused on juba tehtud ning kuupäevad on 29. mai ja 1.–3. ja 5. juuni. Peale selle korraldame kõigile neile, kes on siin täna ka sõna võtnud, rahvusvahelised keeleeksamid – inglise keel ja saksa keel toimuvad juunis, prantsuse ja vene keel augustis. Need tehakse kokkuleppel organiseerivate riikidega ja Cambridge'i puhul testi korraldava asutusega ning need peaksid lahendama nende noorte mure, kes kindlasti tahavad teha ka kolmanda riigieksami, sest põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses on selgelt

kirjas, et rahvusvahelised eksamid on võrdsustatud riigieksamiga. Seega, ma loodan, et nii lahendame ka selle küsimuse. Ma usun, et see vastus oli ammendav!

19:36 Aseesimees Siim Kallas

Heidy Purga, palun!

19:36 Heidy Purga

Lugupeetud asespiiker! Lugupeetud minister! Minu küsimus puudutab tegelikult kaugemat tulevikku, eriti kui mõtleme kriisist väljumise plaani peale pikemas vaates. Haridusvaldkond on eriolukorra ajal olnud väga uudses olukorras. Kiiresti reageerides on tehtud otsuseid ja ümberkorraldusi ning sel kõigel on teatav mõju, mis ilmselt hakkab ilmnema alles uue õppeaasta alguses. Minu küsimus on järgmine. Kas te olete Haridus- ja Teadusministeeriumis mõelnud ka selle peale, milline see järelmõju täpsemalt võiks olla ja kuidas te neid probleeme lahendada püüate, kui tagasiside on niivõrd ilmne?

19:37 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Eks ma püüan mõistatada, aga proovin siis vastata nii ühelt kui ka teiselt poolt. Alustan eestlaslikult natuke negatiivsemast. Kui vaadata seda murelikku poolt, siis juba koolide tagasiside esimestel nädalatel või pigem neile järgnenud nädalatel – võib-olla neljas-viies-kuues nädal – on olnud selline, et tuuakse üsna julgelt välja neid sihtrühmasid, kellel nende hinnangul võib-olla nii palju õppekoormust või õppemahtu ei ole olnud, kui oleks tavaolukorras. Neile kas ei sobi see õppevorm või on mingid muud takistused tekkinud, aga igal juhul on kontaktõppega võrreldes tekkinud mahajäämus. Siin me näeme ühe lahendusena kindlasti seda, et 15. maist kuni 10. juunini on periood, kus saab jätkata näiteks individuaalse õppekavaga, sest võib-olla on sellel noorel inimesel ainult teatud ainetes mahajäämus. Võib-olla saaks teha klassikalises mõttes suvetööd, et öeldakse, et need ja need asjad tuleb koos läbi vaadata, leitakse mingi tugistruktuur ja puudujääke on võimalik järele õppida või midagi juurde lugeda. Võib-olla saab koostöös lapsevanemaga mingeid asju välja tuua. Aga on selge, et järgmise õppeaasta alguses tuleb tagasiulatuvalt läbi teha teatud kohanemine. Enamik koole ütleb, et nad arvestavad sellega, et järgmisel aastal tuleb sisseelamise või tagasivaatamise perioodiks võib-olla veidi rohkem aega anda, et vaadata, kui palju on õpitu kinnistunud. Samuti on koolidelt tulnud tagasisidet, et väga tõenäoliselt tuleb mingites ainetes mõningad lapsed panna ajutiselt individuaalse õppekava järgi õppima. Rajaleidja poole pealt on öeldud – ka MTÜ Peaasjad on öelnud – ka seda, et vaimse tervise teema on väga-väga oluline. Esineb ärevust. Distsantsilt õppides üksinda arvuti ees olemine on teatud noortele väga rusuv ja tekitab sellist isoleerituse tunnet. Sellele lisandub veel üldine ühiskondlik surve, seda on samuti. Nii et kui negatiivse poole pealt öelda, siis tuge vajavaid õpilasi kindlasti on, seda nii Rajaleidja hinnangul kui ka kodanikuühiskonna, antud juhul Peaasjade ja teiste hinnangul.

Nüüd positiivse poole pealt. Sellest me oleme täna juba rääkinud, et midagi on kindlasti muutunud, näiteks õpetajate oskus digiplatvormi kasutada, parimaid praktikaid jagada. Meie suur unistus – õpetajad võrgustuvad aina rohkem. Paratamatult on tekkinud olukord, kus õpetajad ka suhtlevad digitaalselt rohkem. See on kindlasti väga hea ja võib-olla toonud välja teatud kitsaskohad. Nägime näiteks digipädevuse testist, et varieeruvus koolide vahel on suur, ja sellega peame eraldi tegelema. Positiivsena võiks esile tuua ka veebiseminaride populaarsuse. Oleme õpetajate täienduskoolitust siin saalis ju korduvalt arutanud, et kuidas seda tugevdada ja ressursi lisada. Veebiseminaride väga suur populaarsus – jälgijaid on tõesti sadu kuni tuhandeid – näitab, et see vorm võib olla midagi sellist, mida me saame palju rohkem ära kasutada. See on kontsentreeritum ja annab õpetajale võimaluse hiljem endale sobival ajal järele vaadata. See on ka üks asi, mida oleme koos lahendusena välja pakkunud ja läbi mõelnud.

19:41 Aseesimees Siim Kallas

Katri Raik, palun!

19:41 Katri Raik

Hea minister! Ma tulen korraks õppevahendite teema juurde tagasi. Te ennist nimetasite, et e-koolikott on see koht, kus on meie kooliõpikud ja muud õppematerjalid olemas ka elektrooniliselt. 2007. aastast

on ministri määrus – juhtumisi olite ise siis minister –, millega ainenõukogud sellisel viisil kadusid ning õpikute ja õppematerjali väljaandmise üle ainenõukogu kontroll kadus. Mõne nädala eest lasi Haridus- ja Teadusministeerium tagasi kutsuda inglise keele õpiku, milles oli Krimmi käsitletud Venemaa osana. Kas see on ärevust tekitav signaal, et meie õppematerjalid vajaksid täpsemat kontrolli, enne kui need trükki lähevad? Kuidas te õppematerjalide olukorraga rahul olete? Näiteid on ju veel peale selle õnnetu Venemaa ja Krimmiga seotud juhtumi. Näiteks on venekeelsetes koolides palju selliseid eesti keele õpikuid, mis on täis lubamatuid grammatikavigu, ja kindlasti leiab neid näiteid veel.

19:42 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Kõigepealt täpsustan, et õppevahendid on meil valdavalt Opiqu platvormil. E-koolikott koondab sellist üldist materjali ja pigem saab sinna materjali üles panna, aga Opiq sisaldab riiklikule õppekavale vastavat õppevahendite kogumit. Opiq alustas Avita baasil, aga nüüd peale seda, kui riik oma hankega juurde on tulnud, on sellega liitunud suurtest tegijatest ka Koolibri ja sinna tuleb kirjastusi järjest juurde, kui digitaalsest õppevarast rääkida. See küsimus on loomulikult laiem. Ainult märkusena lisan, et 2007 oli mul au olla opositsiooni esindaja ja minister ma siis enam ei olnud, aga see selleks. See ei olegi oluline, sest järjepidevus on vastutuses ikka. Õppevahendite kontrolli teema on kogu aeg oluline. Mis on see põhjus, miks Eesti päris vabariigi algusaastatel loobus riiklikust õppevarast ja läks üle turupõhisele, mille korral iga autor võib ise õpiku välja anda? Tõsi, see peab vastama õppekavale ja seal vahel on komisjon, mis hindab kvaliteeti, seda, kas õpik vastab õppekavale. Selle põhjus oli ühelt poolt turumajanduslik loogika, aga teiselt poolt oli ka väga selge hariduslik nõudlus, et ei oleks ainult üks valik, vaid valikuid oleks rohkem.

Sellel on tuliseid toetajaid ja väga tuliseid kriitikuid. Tulised toetajad on need, kes ütlevad, et erinevate õpikäsitluste ja erinevate haridusfilosoofiate pakkumine ühe ja sama asja lahendustena – uudsete lahenduste pakkumine – on väga mõistlik, sest õppevarale läheb arvestatav hulk maksumaksja raha ja õpetajate individuaalsust arvestades on valikute rohkus hea. Teised, kes on väga kriitilised, ütlevad seda, et õpetajad tahaksid parem kindlustunnet, et kui ta selle õpiku võtab, siis sealsed lahendused on õiged ja sellega saab laps hea tulemuse nii oma elus kui ka vahepeal riigieksamitel. Ma jõuan kohe ka kvaliteedi teemani, aga ma ise muidugi arvan, et valikute rohkus ei ole olnud halb. Õpikuturg on olnud ikkagi konkurentsipõhine, ei ole tekkinud sellist ühtset monopoli. Selline natuke sudiv või survestav olukord on olnud pigem positiivne.

Nüüd kvaliteedist. Meil on olnud väga rangeid aineühendusi, mäletan neid enne 2007. aastat. Põhjus, miks kultuurikomisjon – ma mäletan selle eelnõu algatamist, seal oli Igor Gräzin, eelnõu ise tuli siitsamast saalist – seda eelnõu üsna tuliselt arutledes lõpuks toetas, oli kriitika – ja väga selge kriitika –, mis tuli sellest, et filtri läbis piiratud hulk materjale. Tekkisid sellised sotsiaalsed suhtlusvõrgustikud, kelle õpikud said alati väga head punktid, ja siis olid mõned, kellel võib-olla ei olnud seda suhtlusvõrgustikku. Korruptsiooni ei tõestatud, aga ütleme, et suhted olid väga olulised. Kui ma ei eksi, siis vaieldi selle üle siin Riigikogus vist peaaegu pool aastat ja lõpuks selline otsus ka tuli. Kas see oli õige või vale otsus? Ma usun, et selliste vigade puhul peaks olema jõulisem kirjastuse vastutus – nüüd on küsimus, mis see viga on, eks ole. Jah, sa võid selle trükki anda, jah, sa pead selle üles panema, aga kui see materjal ei vasta õppekavale või tekstis on reaalsed vead sees, siis ei pane sa sinna juurde seda ühte trükiparandustega lisalehte ega ütle, et järgmine aasta teen parema trüki, vaid sa päriselt kutsudki õpikud tagasi. Selles mõttes oli nimetatud juhul tegemist pretsedendiga. Kui me suudame kehtestada, et kirjastus päriselt võtabki selle riski, et kui ta ei tee aineühenduste, ainespetsialistide või näiteks Eesti parimate õppejõududega koostööd, tagamaks, et õpik vastaks kehtestatud standarditele, siis ta peabki õpiku ümber trükkima või käibelt ära võtma – ma usun, et see distsiplineeriks.

Aineühendusi tuleb kindlasti tugevdada, et nad päriselt töötaksid selle õppematerjaliga. Täna ta on, ütleme, selline kirjastuste ning Haridus- ja Teadusministeeriumi vahepealne asi. Ainult riigi komisjoni tasandile selle otsuse andmine ei ole samuti hea. Kui me tahame, et õppevahendeid, eriti digitaalseid õppevahendeid oleks rohkem ja et need oleksid diferentseeritud, alates erivajadustest ja lõpetades eriandekusega – et valikuid oleks rohkem –, siis selline standardiseeritud õppevahend ei ole hea. Ja kirjastuste, nii nende suurte lugupeetute kui ka väikeste spetsialiseerunud kirjastuste tagasiside näiteks matemaatika puhul on olnud selline, et ärge pange seda turgu kinni. Aga võib-olla peaksime kultuurikomisjoni tasandil koos vaatama, kas meil tuleks rakendada jõulisemaid karistusmeetmeid, et kui teed vea – ma ei tea, esineb riigivastasust või on õppekavaga väga selge vastuolu –, siis sul ongi risk, et pead kogu selle materjali tagasi võtma. Ma usun, et see distsiplineeriks isegi väga. Ei sobi ka teatud

vulgaarse sõnavara kasutus, nagu me mõne näite puhul oleme näinud. Ja ma kinnitan, et see digiõppe või kodus distantsilt õppimise kogemus on andnud tulemuseks ka selle, et lapsevanemad on võib-olla esimest korda nii detailselt oma lapse õppevahenditega tutvunud. Kinnitan, et sellega seotud pöördumisi ei ole olnud palju, aga neid on olnud. Me oleme need kõik kirjastustele koos selgitustega edastanud ja kahel juhul on tõesti ka kirjastus ise väga selgelt reageerinud.

19:49 Aseesimees Siim Kallas

Urmas Kruuse, palun!

19:49 Urmas Kruuse

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Sellel vabatahtlikkuse printsiibil, mis eksameid puudutab, on minu arust üks suur viga. See on see, et meie eelmiste aastate andmed ei ole võrreldavad – võrreldavad selles mõttes, et eksamitegijate hulk võib sellel aastal olla väiksem, sest teevad ainult vabatahtlikud. Meil oleks olnud väga hea võimalus anda eksamite põhjal hinnang sellele, kas distantsõpe mõjutas õpitulemusi. Võib-olla ma eksin, aga mulle tundub, et need andmed tulevad võrreldavuse mõttes igal juhul suure veaga. Aga üks asi, mida ma tähele panin, mida te ütlesite eksamite vabatahtlikuks tegemise ja uue kontaktõppe võimaluse kohta, oli see, et lapsevanematele tuleks anda võimalus lasta lapsel mitte kooli tulla, kui nad nakkuse tõttu kardavad. Kuid nüüd võib tekkida hoopis äraspidine olukord, et need lapsed, keda me tahaksime koolis kontaktõppetöö raames näha, ei pruugi üldse kooli tulla. Nad saavad nagu topeltlöögi. Ja teine asi on see, et minu arust ütles Tallinna linnapea Mihhail Kõlvart, et massiline kontaktõpe tuleb ära unustada. Võib korraldada üks ühele individuaalset õpet, mis tähendab aga seda, et õpetajate võimekus lastega tegelda on füüsiliselt väga väike. Kuidas need asjad koosmõjus on?

19:50 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Kõigepealt andmete võrreldavusest. Aitäh, et te seda teemat edasi arendasite! Kõige esimene vastus on see, et muidugi on need võrreldavad, sest riigieksamite ettevalmistajad on needsamad spetsialistid ja aineõpetajad, kes seda teevad. Need eksamid on juba valmis ja me oleme arvestanud kogu kohordiga. Võrreldavuses võiks küsimusi tekkida siis, kui me hakkaksime tegema kõveraid selle kohta, kui paljud tegid eksami 0 punkti peale, 1 punkti peale jne. Aga ma pean ütleva, et hariduspoliitilistes otsustes ei ole me nende andmete pealt kunagi mingeid otsuseid teinud. Meil on võrreldavus selles mõttes, et eksami sisu, eksami korraldus ja ülikoolide kvaliteedistandard, mida me riigieksamite puhul peame ülikoolidesse sisseastumisega seoses järgima, peab teatud tasemel olema tagatud. Ja ma kinnitan, et sel aastal see nii on. Need eksamid olid reaalselt valmis, päris ausalt, juba enne seda, kui see pandeemia puhkes, nii et need on kindlasti sama kvaliteetsed. Eksamite osas on igal aastal olnud küsimus hindamise kohta, see on kevaditi üks peamine teema. Ma mäletan, et eelmisel aastal oli päevakorral Miina Härma juhtum, varasematel aastatel on olnud muud. Alati on olnud küsimusi, et kas eksamid on ülesande püstituse mõttes võrreldavad. Näiteks kuidas on matemaatikaeksami kaheksas ülesanne püstitatud sel korral ning kas see on sama raske või kerge kui eelmisel korral? On olnud ka neid aastaid, kui oleme teatud protsentides välja arvutanud, et näiteks matemaatikaeksami küsimused olid sel aastal protsendi võrra keerulisemad, ja ülikoolid on seda arvestanud.

Väga raske on ennustada, kui palju on reaalselt neid lapsevanemaid, kes ütlevad, et nende lapsed eksameid ei tee. Eriti arvestades seda, et peamine sihtrühm, kes selle ühise pöördumise tegi, koosnes täiskasvanute gümnaasiumidest. Neile me oleme juba teada andnud, et eksameid on võimalik teha nii kevadel kui ka sügisel. Ma siiski usun, et enamik tuleb eksameid tegema, seda enam, et ülikoolid, eriti suured ülikoolid, on öelnud, et nad neid eksameid arvestavad. Ka neile õpilastele, kes tahavad ühel või teisel hetkel minna välismaale, on riigieksamite tulemused vajalikud, sest siis ei pea nad teises riigis sisseastumiseksameid tegema – usaldatakse lähetava riigi eksamite punkte, eriti Eesti puhul. Seetõttu ma usun, et enamik ikkagi tuleb eksameid tegema. Aga jah, selline tagasiside sealt tuli.

Nüüd küsimus eksamite-eelsest perioodist ja sellest, kas on kontaktõpet või ei ole. Seda Tallinna linnapea pöördumist on Eesti meedias väga palju selgitatud. Kuna ma olen temaga isiklikult korduvalt sel teemal rääkinud, siis võin öelda, et ta rääkis täpselt sama juttu, mida Haridus- ja Teadusministeerium on kogu aeg rääkinud: 15. maist algab koolides pigem individuaalne õpe ja tuleb vaadata sihtrühmasid. Lõpuks oli koolijuhtidel selline küsimus, et kas siis on ühte- või teistpidi – kas

tuleb kool või ei tule? Sellele küsimusele vastas linnapea nii, et tavakorras kõik õpilased korraga 15. mai järel kooli ei tule. Seda kinnitan ka mina, et 18. mail kõik korraga trolli nr 3 ei istu. Selles osas jäetakse igal juhul teatav üleminekuperiood.

Kas Tallinnas välistatakse kontaktõpe? Ei, ka selle olen ma igaks juhuks üle kontrollinud. Kui kool või õpetaja vajab lapsega kontakti, siis kohtutakse. Kas on mingi sihtrühm, kes on kuidagi topelt? Jah, see hirm on koolidel küll. See hirm on selles, et on olemas teatud lapsed – neid on väga vähe, aga neid siiski on –, kellele vanemad kirjutavad väga heldelt kodusel põhjusel puudumisi. Need lapsevanemad võivad nüüd sama heldelt öelda, et seda üleminekuperioodi, mille ajal nende lapsi saaks individuaalselt järele aidata, pole vaja – kui laps ikka ütleb, et ta ei taha minna. Sotsiaalne kontroll ei ole võib-olla nii hea. Kuid me räägime väga üksikute perekondadest. Need on need perekonnad, kelle kohta sotsiaaltöötajad ja kohalikud omavalitsused juba ammu teavad, et seal on probleeme. Selle järgi mingisuguseid standardeid hariduses kehtestada ei saa, me räägime üksikuhtumitest, väga probleemsetest peredest. Aga jah, võib-olla on asi suures vabaduses.

Aga teistpidi, hea küsija, me ju mõistame, et lapsevanemal on õigus teha lõplik otsus oma lapse hariduse kohta. See on meil põhiseaduslik õigus ja seda ei hakka me kriisilukorras muutma. Kui lapsevanem tunnetab ohtu ja ta objektiivselt, näiteks lapse astmast või millestki muust tulenevalt, ei ole nõus, et laps läheb kooli, siis nii on. Me peame seda mõistma ja seda me eriolukorras karistama ei saa hakata. Lapsevanemale jääb see õigus ja me peame seda mõistma.

19:55 Aseesimees Siim Kallas

Urve Tiidus, palun!

19:55 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Loodetavasti teile sobib, kui ma annan teile ühe lühikese loovülesande. Pole vaja palju fantaasiat, et öelda, et see kolmekuuline periood annab inspiratsiooni väga paljudeks teadustöödeks. Kas te võiksite anda ühe teema kas magistritööks või doktoritööks, niimoodi kohe jooksu pealt? Mis see võiks olla?

19:56 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Uus haridusparadigma enne ja pärast kriisi – eks ta midagi sellist tuleb. Koos mõningate väga uuendusmeelsete koolijuhtidega, kellega mul on aeg-ajalt olnud väga põnev telefonitsi vestelda – meie vestlused lähevad tihti küll väga pikaks –, oleme selle sõnastanud umbes selliselt: "Enne ja pärast kohustusliku digiõppe kogemust". Usutakse, et midagi põhimõttelist on muutunud. On isegi selliseid koolijuhte, kes on öelnud, et nad hakkavad oma ruumiplaani uuesti analüüsima, et iga päev oleks üks klasside grupp koduõppel ja selle võrra koolis rohkem hingamisruumi. Mõned aastad tagasi oli uudne kogu see avastusõpe ja õuesõpe, siis tuli "Liikuma kutsuv kool", mingisuguseid põhimõttelisi muutusi tõi kaasa programm "Noored kooli", ka erakoolidest on üht-teist tulnud. Kindlasti tuleb ka sellest praegusest kogemusest mingisuguseid põhimõttelisi muutusi, näiteks seoses võrgustumise ja õppematerjalidega. Minule kui haridusministrile on olnud äärmiselt positiivne kogemus see, mida ma olen siin täna ka juba öelnud, et kui me kaks aastat tagasi väga paljude kaalutletud otsuste põhjal kuulutasime välja riigihanke – sinna on maksumaksja pannud 2,5 miljonit eurot –, et luua selline ühine, kõigile kättesaadav tasuta põhikooliõpikute platvorm, mis Opiqu näol nüüd olemas on, siis riskianalüüs, mille Haridus- ja Teadusministeerium tegi, oli üsna 50% : 50%. Ehk siis neid riike, kes olid teinud sellise digitaalse, kõigile kättesaadava nn topeltõpikute platvormi, seal on argumente palju – digitaalsus, diferentseeritusvõimalused, koolikott jääb kergemaks, kõik muu. Vastuargumente oli üsna palju. Ja selle kogemuse tõttu, mis me nende kuude vältel saanud oleme, peab ütlema, et väga paljud alles nüüd avastasid selle ja tagasiside on olnud konstruktiivne. Kui ettepanekud tulevad, siis pigem selle kohta, mida seal edasi arendada. Nii et jah, kindlasti on tegemist paradigmaatilise muutusega.

19:58 Aseesimees Siim Kallas

Kristina Šmigun-Vähi, palun!

19:58 Kristina Šmigun-Vähi

Aitäh, istungi juhataja! Lugupeetud minister! Ma kontrollin ennast, kas ma olen õigesti aru saanud. Kas Haridus- ja Teadusministeerium on andnud koolidele autonoomsuse? Pean silmas seda, et kui kool näiteks näeb, et teatud õpilased ei ole distantsõppel hakkama saanud, siis on tal õigus otsustada, kui ta seda tahab, et ta kutsub need lapsed kooli kohale, et õpetaja saaks neid aidata. Mis tingimustel see kõik toimuma hakkab? Millised on need reeglid, kuidas see kõik hakkab toimuma?

19:59 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Jah, olete õigesti aru saanud. See on õpetaja, koolipidaja ja loomulikult koolijuhi korraldada. Neid sihtrühmasid on nende nädalate jooksul kaardistatud, me oleme püüdnud olla partneriks. Näiteks algklasside õpetajad ütlevad, et nad on esimesel võimalusel valmis tulema ja kindlasti tahaksid seda, nad on valmis. Neilt tuli ka ettepanek, et tulla kokku kümnekaupa. Nad jaotaksid oma klassi ise ära. Ja ei ole nii, et osale öeldakse, et tee kodus, ja teistega töötatakse topelt. Ongi mõeldud nii, et töötatakse grupikaupa, teised loevad sel päeval võib-olla mingisugust raamatut. On väga erinevaid lahendusi, ka piirkonniti. Üks või teine koht on lausa öelnud, et nad kindlasti kutsuks kokku kogu kooli, sest tegemist on väikese kooliga ja väga väheste kontaktidega. Aga kohustust ei ole.

Nii, mis see teine küsimus sul oli? Kui nüüd võtta nagu see, et lisaks sellele on sul see otsus, kas see toimub või ei toimu ... (Hääl saalist.) Vabandust, jah, aitäh, tingimused! Tingimustega seoses on teil sotsiaalkomisjonis menetlusel hädaolukorra, ohtlike nakkushaiguste ja – mis see kolmas oligi? seal oli veel mingisugune direktiiv – seaduse muudatus. Juhul, kui enne eriolukorra lõppu ehk enne 17. mai südaööd ehk 18. mai algust see siin Riigikogus saab heakskiidu, on võimalik meil ühiselt eriolukord lõpetada. Ja kui eriolukorra lõpetamise järel on Terviseametil või hädaolukorrast tulenevalt teatud juhtudel ka Vabariigi Valitsusel võimalik mingeid reegleid kokku leppida, siis meie lähenemine on praegu selline, et väga paljus lepitakse need kokku kooli ja selle pidajaga. Aga 2 + 2 reegel distantsi hoidmise mõttes on meil näiteksksamikorralduses praegu ette nähtud. Lauad tuleb sättida niimoodi, et lapsed üksteist ei segaks, laudade vahel oleks piisav vahemaa ja ka vaatlejad oleksid piisavalt kaugel. Me lähtume sellest. Küll aga oleme 15. maist ette näinud, et teatud juhtudel võib olla vajalik näiteks huvikoolis tekitada õpilastest siiski kuni kümnene grupp ja jälle võimalikult palju distantsi hoida. Ettepanek sellised kümnened rühmad teha on tulnud pigem huvikoolidelt. Ka teatud spordivaldkondades ei ole 2 + 2 reegli järgmine võimalik ja me ei taha nende tegevust kuidagi välistada. Nii et üldjuhul järgime 2 + 2 reeglit, aga teatud juhtudel lubame kuni kümneste rühmade moodustamise. See on see, mis meil esialgses kommunikatsioonis ka välja tuli, ja see on tulnud, jah, pigem alt üles. Mina ministrina väga toetan, et kui on mõistlik lahendus ja kool või huvikool seda vajab, siis see nii oleks.

Nüüd veel lisameetmetest. Me oleme isikukaitsevahendeid koos kohalike omavalitsustega kaardistanud. Riigieksami puhul tagab need riik, muul juhul tagatakse need koostöös kooli pidajaga. Aga kas näiteks koolis maskide kandmine hakkab olema kohustuslik? Seda kindlasti mitte. See on väga tunnetuslik ja see võib olla soovitus, näiteks mingid õpetajad võib-olla väga vajavad seda ja tunnevad, et nad tahaksid seda, eriti teatud riskirühmade puhul. Nad võivad soovida, et õpilane kannaks maski, või hoiavad siis väga distantsi. Me püüame seda tagada. Vahendite kättesaadavuse osas on täna selge, et hanked on õnnestunud, kohale on tulnud piisavalt vahendeid, et seda oleks võimalik tagada. Ka desinfitseerimisvahendite osas on koolidel kohustus tagada nende olemasolu.

20:04 Aseesimees Siim Kallas

Maris Lauri, palun!

20:04 Maris Lauri

Lugupeetud istungi juhataja! Proua minister! Mina tuleksin väiksemate juurde, nende kõige väiksemate juurde – algkool, esimene klass ja tegelikult ka alusharidus, need, kes valmistuvad kooliminekuks. Need lapsed õpivad hästi kiiresti ja omandavad palju ning nüüd võib juhtuda, et erinevates kohtades tekib mahajäämus ja seda mahajäämust ei pruugi selle õppeaasta lõpuks jõuda üldse katta. Mida on plaanis ette võtta selles suhtes, mis juhtub sügisel? Ja ma lisan veel seda, et tegelikult toimub õppimine ka suhtlemise kaudu. Õpilaste omavaheline suhtlemine ja suhtlemine õpetajaga on algklassides ülimalt olulised. Mis mõtted teil selles osas on? Kas te näete seal mingeid konkreetseid probleeme?

20:05 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Kõigepealt, esimeste klasside suhtes on õpetajad olnud pigem positiivsed, sest nad ütlevad, et õppekavas toodud eesmärgid tuleb saavutada kolmanda klassi lõpuks ehk selle esimese ploki lõpuks, algkooli lõpuks. Nii nagu te täiesti õigesti ütlesite, on see tegelikult ju ainult lühike periood, lapsed õpivad väga kiiresti. Aga selline kohanemisperiood sügisel kindlasti tuleb. On õpetajaid, kes ütlesid, et nad tahaksid teatud õpilasi näha, aga mitte kõiki, üksnes teatud õpilasi, näiteks esimestes klassides. Ja huvitav on see, millele ma enne ka vihjasin – ma ei taha öelda, et see on üldine –, et päris mitmed õpetajad on öelnud, et nad tahaksid mõnda õpilast näha just seepärast, et lapse vastused tunduvad olevat täpselt sellised, nagu oleks lapsevanem teda väga jõuliselt aidanud. Õpetajad tahavad näha, kas ka laps ise on õpitust aru saanud. Selleks on tehtud hästi palju digitaalseid individuaalvestlusi. Ma tean, et ka minu lapsel on olnud selliseid Zoomi tunde, kus õpetaja tahab lapsega individuaalselt rääkida. Vanem võib muidugi kõrval olla. See näeb välja selline mõnus sotsiaalne vestlus, aga tegelikult lapsevanemana kõrvalt näed, et reaalselt õpetaja tegelikult kontrollib teatud asjade mõistmist või mingite teemade valdamist.

Kas on mahajäämust? Jah, näiteks logopeedid on välja toonud, et teatud lastel ei ole kõne areng olnud piisav. Kogu selle kõnepeetuse põhjus on üldse see, kui palju me loeme ja kui palju me lapsi arendame, eriti kui peres on mitu last. Võib-olla on tähelepanu peres kandunud üle juba koolis käivatele lastele. Pean tunnistama, et kui ma mõtlen kodus olevatele lastele, siis pigem see vist nii on, jah. See võib olla üks põhjus. Aga jälle, meil Rajaleidja ütleb, et kriisiaeg on olnud piisavalt lühike, ja nad usuvad, et suudavad neile lastele tuge pakkuda – kas nüüd peale 15. maid või, kui räägime logopeedilisest toest, siis osaliselt on statsionaarne ravi olnud võimalik juba mai algusest. Mõningate väga keeruliste juhtumite puhul on seda tuge digitaalsel teel ka pakutud, nii palju kui see vähegi võimalik on olnud. Mis puudutab eelkooli, siis üldjuhul on nende tegevus peatunud. Eelkoolid sellisel kujul ju tegelikult tööd ei jätka. Aga see hulk lapsi, kes käivad kooli juures eelkoolis või lasteaia viimases rühmas, on ikkagi väga marginaalne. Pigem ollakse kodus. Aga jälle, õnneks on see periood olnud väga lühike ja ka alushariduse jaoks on fantastilisi digiõppematerjale välja töötatud. Väga paljud lasteaiad saavad regulaarselt laiali selliseid õppeülesandeid nagu e-koolis või e-stuudiumis. Aga jah, peab tunnistama, et kuna nende lahendamine ei ole kohustus, vaid pigem moodustavad need sellise abimaterjali, siis ei töötata nendega regulaarselt. Kui me vaatame näiteks ELIIS-i keskkonda, siis näeme, et sinna ei logita sisse regulaarselt. Nii et kindlasti sellist tasandamisperioodi need lapsed vajavad.

20:08 Aseesimees Siim Kallas

Mart Võrklaev, palun!

20:08 Mart Võrklaev

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Mõned nädalad tagasi sai siin koalitsioonierakondade juhtimisel langetatud otsus, mille tagajärjel peaks võõrtööjõud põllumajandusest olema suve kesksaigaks lahkunud. Seepeale tuli maaeluminister vist eelmisel nädalal välja "suurepärase" ideega, et puuduolevat tööjõudu võiks asendada hakata õpilastega. Luges neid väljaütlemisi, saan ma aru, et jutt ei käi mitte lihtsalt suvisest malevatööst või vabatahtlikust tööst, vaid siin räägitakse ikkagi septembrist ja kooliajast – sellest, et õpilased ja õpetajad võiksid olukorraga kohaneda ja õpilased hakkaksid põllule minema. Ausalt öeldes tekitab see natuke õudu, sest niikuinii on see kevad olnud meil keeruline. Õpilased on olnud kaugõppel. On neid, kes on hästi hakkama saanud, ja neid, kes võib-olla mitte nii hästi. Mis on teie kui ministri ning mis on Haridus- ja Teadusministeeriumi seisukoht selles osas, et hakata õpilasi õppetöö ajal põllule saatma?

20:10 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Ma olen sellele juba vastanud ja vastan veel kord, et noorte inimeste töö on õppimine. Me oleme mitte ainult kooliõpilaste, vaid ka üliõpilaste puhul ju astunud need sammud, et kõigil oleks võimalik ikkagi õppetööle pühenduda. Laiemalt vastates, muidugi, kogu see arutelu selle ümber, et õpilased saaksid õppetöövälisel ajal rohkem töötada, olgu siis koolivaheajal või üldse töökogemuse mõttes, on meile kõigile oluline teema. Mitmes järjestikusel valitsuses ja erinevates komisjonides on siin tehtud isegi ühisistungeid, et neid lapsi kaitsvaid, aga ettevõtjate jaoks äärmiselt keerulisi regulatsioone – noorte hõivamise puhul võib-olla liiga keerulisi regulatsioone, mis on selgelt piiravamad kui direktiivid – ühiselt läbi vaadata. Me ju teame noorte inimeste huvi tegutseda näiteks väikeettevõtjana või saada

mingisuguseid muid töökogemusi, ka sotsiaalmeedias on see väga aktiivselt teemaks võetud. Nagu te oma küsimuses juba poolenisti ütlesite, on näiteks malev ülipopulaarne töövõimalus, mis toimib paljuski koostöös ettevõtjate ja kohalike omavalitsustega. 5–7 minutiga täituvad kõik grupid. Leida juurde neid, kes malevaid või töölaagreid korraldaksid, on alati väga suur kunsttükk. Kindlasti saab see suvi olema eriti keeruline, sest kriisist tulenevalt on meil ka tööpuudus praegu pretsedenditult suur. Kuidas üldse noori siia konkurentsi tuua? Need teemad on kindlasti aktuaalsed, aga õppetöö ajal noorte saatmine sunduslikult kuhugi põllule – see tõenäoliselt ei ole midagi, mida mina või ministeerium saaksime laiemalt toetada. 175 õppepäeva tuleb noortele õppetöö jaoks tagada.

20:12 Aseesimees Siim Kallas

Andres Sutt, palun!

20:12 Andres Sutt

Aitäh! Hea minister! On väga hea kuulda, et kell käib meil ikka edaspidi, mitte tagaspidi – et kedagi ei saadeta kolhoosi looma ega arendama. Iga kriis on unikaalne võimalus õppida. Ja minu küsimus on selles võtmes, et mida see kriis on meile õpetanud selle kohta, mida võiks muuta õpetajate ettevalmistamises ja täienduskoolituses.

20:12 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Selle remargi kohta – ma ei märganud kolhoosinostalgiat küll mitte üheski avalduses, ei põllumajandusministri omas ega ühiskonnas laiemalt. Sotsiaalmeedias seda tõesti arutati. Oli ettepanek töökogemuse saamiseks ja ma usun, et siin me oleme teatud piirides kindlasti ühel nõul.

Nüüd kogemusest õpetajate osas. Kogemus õpetajate täienduskoolituse osas on sisu mõttes olnud võib-olla selline – see, mida kriisi ajal HITSA on hästi palju teinud ja ka Innove –, ütleme, haridustehnoloogide ja sellise üldise kogemuse najal näiteks õppematerjalide ettevalmistamist või teatud veebiseminaride korraldamist – kuidas õpetaja ise saab võib-olla selgitada – või üldse platvormide kasutust puudutav. Ma pean ütlema, et õpetajad on väga kiired õppijad, ja usun, et mai lõpu seisuga on enamik õpetajaid selle veebiseminaride kogemuse saanud.

Nüüd sellest, mis puudutab õpetajate formaalharidust või täpsemalt seda, mida ülikoolid teevad. Eks me koostöös ülikoolidega seda kogu aeg täiendame ja ootusi, mida õpetajatele aina enam pannakse, on palju. Aga kas õppematerjalide n-ö tootmine, mida on ettepanekuna pakutud, peaks olema koolituse kohustuslik osa? Jah, oskusi õppematerjali mõista või ka teatud ulatuses koostada on vaja, aga ma sellele liiga suurt rõhu ei paneks, sest õpetaja ettevalmistuses on neid ootusi tegelikult juba niigi palju, et tahaks kogu südamest, et õpetajale jääks veidike aega ka oma aine ettevalmistamiseks. Me kindlasti ei taha üle tähtsustada seda, et õpetaja on koolis eelkõige aine õpetaja, aga lugupidamise intellektuaalina saab ta klassiruumis ikkagi siis, kui ta õpetatavat ainet valdab. Sellele tahaks ka veidike aega jätta.

Nagu ma enne juba vastasin, on veebiseminaride kasutamine olnud õpetajate hulgas usumatult populaarne. Seda on võimalik koostöös ülikoolidega toetada. Ja võib-olla tuleks õpetaja täienduskoolitust üldse laiemalt mõista – ma arvan, et see on vajalik. Võib-olla tuleks üldse mõelda, et õpetaja täienduskoolitus hakkabki rohkem ülikoolidega koostöös olema nii, et individuaalne suhtlus sealt ära ei kaoks, aga et see moodustaks sellest koolitusest võib-olla ainult ühe osa ja ülejäänud saaks õpetaja tõesti jaotada nii, nagu ta ise tahab. Ma usun, et me suudame koos ülikoolidega kindlasti väga vahvaid lahendusi välja mõelda.

20:15 Aseesimees Siim Kallas

Jüri Jaanson, palun!

20:15 Jüri Jaanson

Aitäh! Austatud minister! Ma tulen jälle virgutusteema juurde. Ma väga loodan, et te nõustute minuga, et rahvatervis ja tegelikult iga üksiku kooliõpilase tervis ning nende kehalise võimekuse arendamine on hariduses samavõrra olulised kui teiste õppeainetega seotud oskuste arendamine. Selle võtmeks on loomulikult liikumine ja tervislikud eluviisid. Ma lihtsalt küsin, kas praeguses kriisiolukorras on koolid ikka säilitanud virtuaalsed liikumisõpetuse tunnid. Kas Haridus- ja Teadusministeeriumil on mingil moel

võimalik tagantjärele hinnata, kuidas on õpilaste tervis säilinud? Ja mida ikkagi tuleks olukorras, kui tervis on halvenenud, selle parandamiseks teha?

20:17 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Kuna meie noorte huvihariduses on väga suur osa sporditegevusel ja praegu on sellega tegelemine ju piiratud või täpsemalt öeldes on spordikoolid enamjaolt suletud ning teatud spordialadel, näiteks ujumises, on senised võimalused asendunud teistsuguste liikumisviisidega, siis igatsust selle päris oma lemmikspordiala järele on väga-väga palju. Ma usun, et kui piiranguid hakatakse järk-järgult leevendada, saavad alaliidud võimaluse treenida õues ja seejärel juba siseruumidesse. Küll need noored ka siis tagasi tulevad.

Koolidega seotud liikumisest ja kehalisest kasvatuses. Jah, õpetajad on väga tublid kirjutama ja juhendama. Tehtud on ka veebilahendusi, kuhu saab näiteks üles märkida Cooperi testi tulemusi ja neid võrrelda. Õpetajad on püüdnud teha selle võimalikult atraktiivseks. Aga mul ei ole tagasisidet, kui palju seda reaalselt täidetakse või kui suur mure õpetajatel on. Kuid lapsevanematega suhtlemise põhjal võib öelda, et see teema ei ole hetkel kahjuks prioriteet. Väljas liikumist, seda aega, kui palju noor inimene väljas saab olla – ma pean ütlema, et vaatamata pingutustele koormust vähendada, on seda aega pigem vähem kui rohkem. Aga loodame, et ilmad lähevad aina ilusamaks, ja ka õpetajate koormuse jaotus on läinud paremaks. Selliseid ülesandeid, et mine liigu väljas ja filmi midagi või täida seal mingeid ülesandeid, neid ikka tuleb. On ka selliseid treenereid, näiteks minu laste ujumistreenerid, kes on väga tublisti ja õpetlikult välja kirjutanud kõik harjutused, mida lastega kodus teha. Eks see ole lapse ja lapsevanema vastutada, kui palju neid harjutusi tehakse. Igal juhul õpetajad on püüdnud harjutusi anda. Kuid mingit kontrollimeedet ei oska ma öelda, mul ei ole selle kohta tagasisidet. Kindlasti kehalise kasvatuses õpetajad suhtlevad omavahel ja oskavad paremini öelda.

Nüüd tagajärgedest. Kõigepealt on võimalikult kiiresti vaja sportimisvõimalused uuesti avada.

Huviharidus avaneb ju üldjuhul 15. maist. Alguses on ta piiratum, hiljem võimalused suurenevad. Väga suur huvi on näiteks spordilaagrite vastu. Paljud alaliidud juba küsivad, kas nad saavad noortelaagreid teha – just sellepärast, et taastada varasem vorm. Ja jälle ütlen, et hõivatus on väga suur. Kui suudame suveks anda rohkem võimalusi, siis see võib-olla ongi lahendus. Kiirelt ei oskagi muud öelda.

20:20 Aseesimees Siim Kallas

Hele Everaus, palun!

20:20 Hele Everaus

Austatud eesistuja! Väga austatud minister! Suur tänu nende väga selgete ja konkreetsete vastuste eest, mis saavad põhineda ainult väga tõsisel tegevusel! Eks mina niisuguses eas inimesena tean ju väga hästi. Üldsus arvab tegelikult teadvat kahte põhilist eriala ...

20:20 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Tervishoid ja haridus.

20:20 Hele Everaus

... arvab teadvat nendest kõike – need on haridus ja meditsiin. Ma nüüd küsin meditsiini poole pealt. Näen, kui raskelt tegelikult need kõige lihtsamad hügieeniharjumused tulevad, olgem ausad, minuealistel ja natuke noorematel ja keskealistel. Kust need ikka tulevad, kui mitte sealt, kust me oleme pärit. Küsimus ongi selles, kuidas ja kas on planeeritud see, et erinevas eas õpilased saaksid õppida n-ö terviseõpetust. Ma ei mõtle tunde, vaid seda, kuidas ja mida nad ikkagi peaksid tegema, et nad pärast ei käiks, nagu ma näen, väljakäigus ega tõmbaks vett peale kaant kinni panemata. Suurtes asutustes pannakse nõudepesumasinad naiste väljakäigu pottide kõrvale jne. Kuidas sellega koolides on? Kuidas terviseõpetusega tegelikult lood on? Võib-olla peaksid vanemad seda õpetama, aga võib-olla murrin ma sisse täiesti lahtisest uksest ja te olete selle kõige eest juba väga hästi hoolt kandnud.

20:21 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Suurepärane küsimus! Eks seda terviseõpetust õppekava mõttes ja teemadena on käsitletud. Nüüd see, mida te tegelikult küsite, on ju laiem teema. Me räägime juba lasteaias, et pese käsi, hoia

puhtust. Seda lõputut meeldetuletamist jagub. Loomulikult on esimene koht kodu, aga sellele järgneb kohe lasteaed. Koolide puhul nii suurt sotsiaalset kontrolli nagu lasteaias – kui sa tulid sealt ruumist, siis kas sa pesid käed ära? – tõenäoliselt enam ei ole. Aga klassiõpetajatel on see üldpädevuse teemana sees. Ma siiralt loodan, et praegune kriis koos kõigi nende piltidega "Pese käsi!" midagi muudab. Kui kauaks, see on iseküsimus. Näiteks üks väike nüanss: väga mitmetes sellistes teistsugustes riikides on elementaarne, et kui sa lähed söögikohta ja istud maha, siis sulle asetatakse ette kuum salvrätik. See on elementaarne reegel, et ükskõik kust sa tulid, kõigepealt puhastad sa oma käed ära. Ka meil mõnes peenemas restoranis nii tehakse. Aga kas see võiks olla norm, et nii ongi? Koolisööklates on üldiselt nii, et õpetajad tuletavad kätepesu meelde, vähemalt nooremates klassides. Aga ma saan aru, et see küsimus on palju-palju laiem. Kui tugevalt on see harjumus sees? No eks see toetub ikka pigem kodule. Ja lasteaias käsitletakse seda teemat võib-olla rohkem kui koolis.

Aga meil on siin palju laiem küsimus. Näiteks, kas me oleme selle kriisi käigus saanud lahti sellest kangelaslikust vaprusest, mis Eesti ühiskonnas on levinud, et mul on küll neljandat päeva 40 kraadi palavikku, aga näe, kui tubli ma olen, tulin ikka tööle. See kandub ju lastele üle – ära sa õpetajale ütle, et sa öö läbi oksendanud oled! –, see haigena töölkäimine või üldse haige lapse kooli või lasteaeda toomine. Ja kummaline on selle juures näiteks see sotsiaalne norm, et kooli ei lubatud või lasteaed saatis tagasi, aga mänguväljakule mängima lähen ikka. Need on sellised elementaarsed reeglid. Ja siin ei ole alati tegemist rahalise põhjusega. Mingid sellised põhimõttelised muutused – loomulikult olen ma optimistlik – on nüüd ehk ikka toimunud. Just lasteaedade tagasiside näitas seda, eriti esimestel päevadel, kui kriis ei olnud veel kohal, aga esimesed nakatumised olid ilmnunud, lasteaiaid polnud lõplikku otsust veel teinud, eriolukorda ei olnud välja kuulutatud. Lasteaedade massiline tagasiside oli see, kuidas teha lapsevanemale selgeks, et ta ei tooks rühma haiget last või sellist last, kes tuli just näiteks Itaalia lennuki pealt. Kus ja kellel on õigus? Arutelu, et lasteaial on reaalselt õigus keelduda, on hakanud toimuma alles nüüd. Alles eriolukorras on lasteaed hakanud konkreetset ütlema, et me ei võta last vastu. Siia maani on see olnud ikkagi usaldusküsimus. Nii et võib-olla selliseid nüansse peaksime üheskoos veel korra arutama. Ja loomulikult ei ole see ainult meditsiini teema, vaid see on ühiskondlik arusaam.

20:25 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Küsimusi rohkem ei ole. Kas keegi soovib kõnet pidada? Ka kõnepidamise soovi ma näe, seega on selle arupärimise käsitlemine lõpetatud. Suur tänu kõigile!

11. 20:25 Vaba mikrofon

20:25 Aseesimees Siim Kallas

Aga ärge veel laiali minge, sest teil kõigil on võimalus esineda vabas mikrofonis pärast seda, kui lõõn haamriga. Helmen Kütt, palun!

20:25 Helmen Kütt

Austatud eesistuja! Head ametikaaslased! Juba 3. juulil 2019 pöördus õiguskantsler Ülle Madise sotsiaalminister Tanel Kiige poole kirjaga, milles palus muuta psühhiaatrilise abi seaduse § 3 lõiget 2 osas, mis ei võimaldanud anda piisavalt küpsele ja kaalutlusvõimelisele alla 18-aastasele noorele psühhiaatrilist abi ilma tema seadusliku esindaja nõusoleku või kohtu loata. Kirjas öeldakse: "Seadus ei võimalda praegu ühelgi juhul anda alaealisele vanema nõusolekuta psühhiaatrilist abi. Mõistagi tuleb reeglina vanemad kaasata, ent on erandeid, mil see ei teeni alaealise huve (laps on nt perevägivalla ohver) või ei ole võimalik (vanem on nt lahkunud välismaale). Neil juhtudel ei saa õigeaegselt aidata näiteks depressiooni, söömishäire või sõltuvuse käes kannatavat 17-aastast noort, kes on abi saamiseks ise psühhiaatri poole pöördunud, kelle abivajadus on meditsiiniliselt põhjendatud ja kes on psühhiaatri hinnangul nõusoleku andmiseks piisavalt küps."

3. detsembril 2019 algatasid sotsiaaldemokraadid psühhiaatrilise abi seaduse § 3 täiendamise seaduse, mis võeti samal päeval ka Riigikogu menetlusse. Seaduseelnõu sai numbriks 115. Juba 17. detsembril toimus Riigikogu sotsiaalkomisjonis esimene arutelu, kus osalesid Sotsiaalministeeriumi esindaja Ingrid Ots-Vaik, Haridus- ja Teadusministeeriumi esindaja Piret Liba, Õiguskantsleri Kantselei laste õiguste

osakonna juhataja Andres Aru, Eesti Puuetega Inimeste Koja nõustaja Kristi Rekand ning Eesti Psühhiaatrite Seltsi juhatuse esimees, lastepsühhiaater Anne Kleinberg. Komisjoni arutelu oli väga põhjalik ja üksmeelne. Kõik kohaletulnud tõdesid, et psühhiaatrilise abi seadus vajab täiendamist ning kuna Sotsiaalministeeriumi info kohaselt võtab kogu psühhiaatrilise abi seaduse ülevaatamine ja tervikkontseptsiooni väljatöötamine aega veel mitmeid aastaid, siis oleks mõistlik lahendada konkreetseid elulisi probleeme kohe, näiteks muuta alaealistele psühhiaatrilise abi võimaldamist piiravat seadust. Haridus- ja Teadusministeeriumi esindaja tõi välja, et õigeaegse ravi puudumine või märkimisväärne hilinemine pärsib kindlasti lapse igapäevast elu ja toimetulekut ning koolis edasijõudmist. Lastepsühhiaater Anne Kleinberg avaldas heameelt, et selline oluline muudatus on ette võetud. Ta märkis, et kolm aastat ühe täiskasvanuks saava noore elus on väga pikk aeg ja kui jääda ootama psühhiaatrilise abi seaduse tervikkontseptsiooni, siis rikutakse sellega ära väga paljude noorukite elu. Anne Kleinberg tõi välja ka selle, et viimase viie aasta jooksul on palju teismelisi, kellest enamik on gümnaasiumiõpilased ja kellest ilmselt tulevad väga tegusad ühiskonnaliikmed, pöördunud kas depressiooni või ärevushäiretega ambulatoorset ravi saama. Nende noorte tõsine probleem on see, et juhul, kui vanem on ravi suhtes umbusklik või ei toeta seda või on seal mingisugused muud põhjused, siis ei saa arstid neid ravima hakata ja noorte elukvaliteet ei parane. Tema sõnul on depressioon korduv häire ja kui esimesi episoodi korralikult ei ravita, siis on 70% risk, et see tuleb tagasi ja rikub ära tulevase täiskasvanu elukäigu.

K.a 13. jaanuaril toimus sotsiaalkomisjoni istung, mille käigus otsustati, et eelnõu esimene lugemine toimub 21. jaanuaril, samuti tehti ettepanek esimene lugemine lõpetada. Vabariigi Valitsus toetas Sotsiaaldemokraatliku Erakonna algatatud psühhiaatrilise abi seaduse muutmise seaduse täiendamist ja pidas vajalikuks täiendada eelnõu ainult piiratud teovõimega täiskasvanud isikute õigusega saada psühhiaatrilist abi nende oma vaba ja teadliku nõusoleku alusel. Etteruttavalt ütlen ära, et muudatusettepanek läks sellisel kujul ka sisse. Esimene lugemine lõpetati 21. jaanuaril.

Ja nüüd võiks küsida, miks ma siin seisan. Miks ma sellest kõigest räägin? Mis on saanud sellest väga vajalikust seaduseelnõust edasi, eriti praegu, tänasele eriolukorrale järgneva tervisekriisi ning saabuva majandus- ja sotsiaalkriisi eel? Miks ei ole see saalis lugemisel ja vastuvõtmisel? Olen neljal korral palunud sotsiaalkomisjoni päevakorda lisada psühhiaatrilise abi seaduse ning neljal korral on koalitsioonipoliitikud selle vastu hääletanud, eesotsas sotsiaalkomisjoni esimehega. Tänaseks on selge, et seda eelnõu pole ka sotsiaalkomisjoni maikuu töökavas.

Ma loodan väga, et sotsiaalkomisjoni esimees võtab selle seaduseelnõu oma sahtlist välja ja suunab suurde saali. Siis on kõigil võimalus ka tegelikult hääletamisega näidata, kui palju hoolitakse lastest ja nende muredest, sest siin pole tegemist maailmavaatelise vastuoluga. Täna väga!

20:31 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Rohkem kõnepidamisesoovi ei ole ja tänane istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 20.31.